

Τμήμα ΕΜΜΕ

Νεοελληνική Λογοτεχνία και Κοινωνία

Γιάννης Ριτσός, Ποιήματα, ειδίκευς κέδρος

τ. Α'

Σημειώσεις στα περιθώρια του χρόνου (1938-1941)

ΜΙΚΡΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

"Ελα στίς φωτεινές ακρογιαλιές—μουρμούριζε μόνος—
έδω πού γιορτάζουν τὰ χρώματα—κοίτα—
έδω πού δὲν πέρασε ποτὲ ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια
μὲ τίς κλειστὲς καρότσες καὶ τοὺς ἐπίσημους ἀποσταλμένους.

"Ελα, δὲν κάνει νὰ σὲ δοῦν—ἔλεγε—
εἶμαι ὁ λιποτάχτης τῆς νύχτας
εἶμαι ὁ διαρρήκτης τοῦ σκοταδιοῦ
ἔχω γεμάτο τὸ πουκάμισό μου καὶ τίς τσέπες μου ἥλιο.

"Ελα—μου καίει τὸ στήθος καὶ τὰ χέρια.

"Ελα νὰ σοῦ τὸν δώσω.

"Εχω καὶ κάτι νὰ σοῦ πῶ
πού δὲν κάνει οὔτε ἐγὼ νὰ τὸ ἀκούσω.

Χ Ρ Ε Ο Σ

"Ενα ἄστρο φέγγει μὲς στὸ ἀπόβραδο σὰ φωτισμένη κλειδαρό-
τρυπα·

κολλᾷς τὸ μάτι σου καὶ πάνω—βλέπεις μέσα—δὲλτα τὰ βλέπεις.

"Ο κόσμος εἶναι ὁλόφωτος πίσω ἀπ' τὴν κλειδωμένη πόρτα.

Πρέπει νὰ τὴν ἀνοίξεις.

Ο βιαιός αδελφός των χαίρων
(Του χαμένου αδελφού μου Μίλη)

Σουίβια (1935-1943)

Ἄν ανέβεις ἐπάνω στὶς μεγάλες κάμρες
θὰ βρεῖς τὰ πράγματα θαμμένα
μὲ τὸ σταχτί χρώμα τοῦ ὕπνου
μὲ τὸ πικρὸ μύρο τῆς γαλήνης.

Μέσα στὴν αἴθουσα ποὺ κοιτάει πρὸς τὴ θάλασσα
θὰ βρεῖς τὸ σκεθρωμένο πιάνο
κι ἀνοιχτὲς τὶς κίτρινες σελίδες
ἐκείνης τῆς παλιᾶς μαζούρκας
ποὺ τὴ χόρευε ἡ Νίνα μ' ἕναν ἄγγελο
τότε ποὺ βλέπαμε ν' ἀστράφτει
μέσα στὸν ἴσκιο τοῦ καθρέφτη ἢ ὁμορφιά της
σὰν ἕνα σύννεφο χρυσὸ στὴ βραδιασμένη θάλασσα.

Δὲν πρέπει νὰ βάλεις τὸ δάχτυλο στὰ πληκτρα
καὶ νὰ λογχίσεις τὸ πλευρὸ τῆς σιωπῆς.

Ἄφου ξέρεις ἀφου ξέρουμε
ὡς ἀποφύγουμε τὴ νέα δοκιμασία.

Κι ὁ ἀέρας ἔχει σῶμα καὶ πονάει
ἔχει μιὰ μυστικὴ καρδιά ποὺ τρέμει καὶ ματώνει.

XX

Ὅ,τι ἀγαπήσαμε ἔφυγε
ὅ,τι ἀγαπήσαμε δὲν ἦρθε.
Πῆραν οἱ νύχτες τὸ δρόμο τοῦ δάσους
μὲ τὰ μαλλιά τους χτενισμένα στὸ φεγγάρι.

Θύελλες ξεριζώναν τὰ δέντρα πάνω στὸ βουνὸ
κι ἀκουγες νὰ κατακυλᾶν στὴ θάλασσα
μαζὶ μὲ τὰ σπασμένα ἀμάξια τῆς μεγάλης ἀστραπῆς.

Κάτω ἀπ' τὰ τραπέζια καὶ τοὺς καναπέδες
κάτω ἀπ' τὰ κρεβάτια
μεγάλα ζῶα κρύβονταν στὸν ἴσκιο.
Ἀκούγαμε τὰ ζῶα ποὺ γύμναζαν
ἐπάνω στὴ σιωπὴ τὰ νύχια τους.
Τώρα τὸ σπίτι μας εἶναι ἄδειο
τὸ σπίτι μας ἄλλαξε.

Ὅμως ἡ θάλασσα εἶναι ἴδια.
Ἀνοίξε τὸ παράθυρο καὶ κοίταξε.

XIX

Η τελευταία Π. Α. Εωσπεν-ταρτία (1942)

ΚΑΤΗΦΟΡΙΣΑΝ μὲ σκισμένα χιτώνια, μὲ παλιὰ ντουφέκια
δίχως ψωμί στὸ γυλὶδ δίχως σφαῖρες.

Μινάχα μὲ μικρὰ ὀργισμένα ποτάμια κλείναν τὰ περάσματα
πίσω τους.

Εἶχαν δαδῖσει μῆνες καὶ μῆνες πάνου σ' ἄγνωστες πέτρες
πάνου στὸ χιόνι μαζὶ μὲ τὶς ἐλιές τους καὶ τ' ἀμπέλια τους —
ἄλλος ἄφησε καὶ πάνου ἕνα πόδι ἕνα χέρι
ἄλλος ἕνα μεγάλο κομμάτι ἀπ' τὴν ψυχὴ του
καθένας κ' ἕναν ἢ πιότερους νεκρούς.

Ἵστερα γύρισαν μὲ τὶς πληγὲς καὶ τὰ κρουπαγήματα
θάψανε τὰ ντουφέκια τους στὰ βράχια, στὸ χιόνι, στὶς κουφάλες
τῶν δέντρων
στὸ ἀχούρι, ἀνάμεσα στέγη καὶ ταβάνι, στὴ σκοτεινὴ ἀποθήκη
ποὺ βγάζει στὸ πίσω μέρος τῆς νύχτας μ' ἕνα μικρὸ λαδοφάντρο
ὕπομονή.

Ἐτριξε ἡ κλειδωμένη πόρτα ὅπως τρίζουν τὰ δόντια ἀπ' τὸ κρύο.
Τὸ χιόνι ἔλυωνε. Κατέβαιναν μεγάλα ποτάμια μὲς στὴ νύχτα
μαζὶ μὲ κόκκαλα, πηλήκια καὶ σκισμένες σημαῖες.

Τὰ παράθυρα κλείναν τὰ μάτια τους. Τὰ τζάμια δὲ φέγγαν.
Σὰν τοὺς τυφλοὺς. Κοιτοῦσαν κατὰ μέσα.

ΕΒΡΕΧΕ δυνατὰ κεῖνες τὶς μέρες. Τὸ ποτάμι κατέβαινε
ἀπ' τὶς στέγες στὰ λούκια ἀπ' τὰ λούκια στοὺς δρόμους
ἀπὸ καὶ στοὺς ὑπόνομους — κ' ὕστερα πιά δὲν ἤξερες.

Ἐμενε μιὰ νωπὴ σταχτιά γραμμὴ ἀπὸ ἄγνωστο
μέσα στὴν πολιτεία μέσα στὴ νύχτα ὡς καὶ μέσα στὸν ὕπνο.

• • • •

ΕΙΤΑΝ σὰ νὰ ντρεπόταν. Ἐγὼ — ἔλεγε καὶ πάλι ντρεπόταν. Ἐγὼ μῆτε τὸν κρότο ξεχωρίζω μιᾶς ρόδας πού πεινάει, μιᾶς ρόδας πού μέθυσε

μιᾶς ρόδας πού ἀρρώστησε. Μονάχα τὸ θῆμα σας τὸ ξεχωρίζω. Ξεχωρίζω πού κοιτᾶνε τὰ μάτια σας καὶ ἄς μὴν ξεχωρίζουν καὶ ἄς μὴ μὲ ξεχωρίζουν. Μιὰ πινακίδα —

Μιὰ πινακίδα μονάχα—ὄχι, τίποτα. Κι ἀλήθεια ντρεπόταν

γιὰ τὸ ἄγαλμα πού μπαίνει ἀπ' τὴν πόρτα. Κι ὅμως αὐτὸς τῶχε δεῖ. Μὴν εἶταν ὁ ἴδιος; Τίποτα.

Εἶδες ἐκεῖνο τὸ ἀλεξικέραυνο—εἶπε—(τί ἤθελε νὰ πεῖ; καὶ γιατί τὸ θυμῆθηκε;) ἡ μιὰ του ἄκρη στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τῆς καμινάδας κ' ἡ ἄλλη του μπηγμένη μὲς στὸ χῶμα. Ἔτσι δὲν εἶναι; — ρωτοῦσε. «Ἀπὸ δῶ» — ναί. Κι ὁ δρόμος ἴσος ἂν καὶ δύσκολος — θέλω νὰ πῶ: σίγουρος ἢ ἀναπότρεπτος—αὐτὸ μονάχα. Κ' ἔμεινε ἀσάλευτος σὰν ἄγαλμα μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες σὰν ἐκεῖνο τῆς σκάλας ἀκριβῶς—μόνο ντυμένο, γιατί εἶχε ἀκόμη φύχρα καὶ νύχτα.

Κάτου ἀπ' τὸ φανάρι φαίνόταν πιὸ καθαρὰ ἡ πινακίδα γαζωμένη ἀπ' τὶς σφαῖρες.

«Ἀπὸ δῶ πρὸς τὸν ἥλιο». Αὐτὸς δὲν τὴν κοιτοῦσε—συνεσταλμένος καὶ σὰν ἑνοχος. Μὴν εἶταν δικὰ του αὐτὰ τὰ γράμματα; Ἑμοιάζαν.

(Κ' εἶταν σὰ νὰ τὴν ἔδειχνε, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν τὴν κοιτοῦσε).

ΜΕΓΑΛΑ κάτασπρα ἐπίπεδα. Τετράγωνες ταρατσες. Μεγάλῃ ἀσβεστωμένη κάτοψη. Καὶ τὰ τετράγωνα χωράφια πράσινα καστανὰ καὶ κίτρινα μὲς στὴν λιακάδα. Ἑμπαινε ἡ ἀνοιξη. Κ' οἱ καμινάδες

σὰ δάχτυλα χοντρά μαυρισμένα ἀπ' τὰ πολλὰ τσιγάρα σὲ μεγάλες ἀγρύπνιες δουλειᾶς — δειχνάν κάπου ψηλὰ πίσω ἀπ' τὰ σύγνεφα.

Ἕνα παράθυρο ἀνοίγει. Κ' ἕνα ἄλλο. Αὐτὸς σκουπίζει τὸν ἰδρώτα του.

Καλημέρα—εἶπε. Καλημέρα. Ζέστη σήμερα. Μεγάλῃ ἀσβεστωμένη κάτοψη.

Κ' ἡ πινακίδα—ξύλινη τετράγωνη—αὐτὸ ὅλο - ὅλο—εἶπε, τίποτ' ἄλλο—

στὴ διασταύρωση ἐκεῖ: «Ἀπὸ δῶ πρὸς τὸν ἥλιο». Μεθαύριο

πού θὰ περνᾶνε μὲς στὸν ἥλιο μὲ σημαῖες κ' ἐργαλεῖα
μπορεῖ καὶ κάποιος νὰ σταθεῖ μιὰ σύντομη στιγμή καὶ νὰ ρωτήσει:

«Ποιὸς νᾶγραψε μὲ τόσο ἀδέξια γράμματα τούτῃ τὴν πινακίδα;» καὶ κάποιος ἄλλος ἴσως νὰ θυμᾶται καὶ νὰ πεῖ:

«Ὁ Γιάννης Ρίτσος — ποιητὴς τῆς τελευταίας πρὸ Ἀνθρώπου ἐκχτονταετίας».

ΑΘΗΝΑ, Ἰούλιος—Αὔγουστος 1942

Ποιήματα Β', Κέδρος Ρωβιοσύνη (1945-47)

από τὴ συλλογὴ

Ἀγρύπνια

(1941 - 1953)

I

Αὐτὰ τὰ δέντρα δὲ βολεύονται μὲ λιγότερο οὐρανό,
αὐτὲς οἱ πέτρες δὲ βολεύονται κάτω ἀπ' τὰ ξένα θήματα,
αὐτὰ τὰ πρόσωπα δὲ βολεύονται παρὰ μόνο στὸν ἥλιο,
αὐτὲς οἱ καρδιὲς δὲ βολεύονται παρὰ μόνο στὸ δίκιο.

Ἐτοῦτο τὸ τοπίο εἶναι σκληρὸ σὰν τὴ σιωπὴ,
σφίγγει στὸν κόρφο του τὰ πυρωμένα του λιθάρια,
σφίγγει στὸ φῶς τὶς ὀρφανὲς ἐλιές του καὶ τ' ἀμπέλια του,
σφίγγει τὰ δόντια. Δὲν ὑπάρχει νερό. Μονάχα φῶς.
Ὁ δρόμος χάνεται στὸ φῶς καὶ ὁ ἴσκιος τῆς μάντρας εἶναι σίδερο.
Μαρμάρωσαν τὰ δέντρα, τὰ ποτάμια κ' οἱ φωνὲς μὲς στὸν ἀστέ-
στη τοῦ ἡλίου.

Ἡ ρίζα σκοντάφτει στὸ μάρμαρο. Τὰ σκονισμένα σκοῖνα.
Τὸ μουλᾶρι καὶ ὁ θράχος. Λαχανιάζουν. Δὲν ὑπάρχει νερό.
Ὅλοι διψᾶνε. Χρόνια τώρα. Ὅλοι μασᾶνε μιὰ μπουκιὰ οὐρανὸ
πάνου ἀπ' τὴν πίκρα τους.

Τὰ μάτια τους εἶναι κόκκινα ἀπ' τὴν ἀγρύπνια,
μιὰ βαθειὰ χαρακικὴ σφηνωμένη ἀνάμεσα στὰ φρύδια τους
σὰν ἕνα κυπαρίσσι ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουνὰ τὸ λιόγερμα.

Τὸ χέρι τους εἶναι κολλημένο στὸ ντουφέκι
τὸ ντουφέκι εἶναι συνέχεια τοῦ χεριοῦ τους
τὸ χέρι τους εἶναι συνέχεια τῆς ψυχῆς τους —
ἔχουν στὰ χεῖλια τους ἀπάνου τὸ θυμὸ
κ' ἔχουνε τὸν καημὸ βαθιὰ - βαθιὰ στὰ μάτια τους
σὰν ἕνα ἀστέρι σὲ μιὰ γούβα ἀλάτι.

Ὅταν σφίγγουν τὸ χέρι, ὁ ἥλιος εἶναι βέβαιος γιὰ τὸν κόσμον
ὅταν χαμογελᾶνε, ἕνα μικρὸ χελιδόνι φεύγει μὲς ἀπ' τ' ἄγρια γέ-
νεια τους
ὅταν κοιμοῦνται, δώδεκα ἄστρα πέφτουν ἀπ' τὶς ἄδειες τσέπες τους
ὅταν σκοτώνονται, ἡ ζωὴ τραβάει τὴν ἀνηφόρα μὲ σημαῖες καὶ
μὲ ταμποῦρα.

Τόσα χρόνια δλοι πεινᾶνε, δλοι διψᾶνε, δλοι σκοτώνονται
πολιορκημένοι ἀπὸ στεριά καὶ θάλασσα,
ἔφαγε ἡ κάψα τὰ χωράφια τους κ' ἡ ἀρμύρα πότισε τὰ σπίτια τους
ὁ ἀγέρας ἔρριξε τις πόρτες τους καὶ τις λίγες πασχαλιές τῆς πλατείας
ἀπὸ τις τρύπες τοῦ πανωφοριοῦ τους μπαινοβγαίνει ὁ θάνατος
ἡ γλώσσα τους εἶναι στυφή σὰν τὸ κυπαρισσόμηλο
πέθαναν τὰ σκυλιά τους τυλιγμένα στὸν ἴσκιο τους
ἡ βροχή χτυπάει στὰ κόκκαλά τους.

Πάνου στὰ καραούλια πετρωμένοι καπνίζουν τὴ σβουριά καὶ τὴ
νύχτα
διγλίζοντας τὸ μανιασμένο πέλαγο ὅπου δούλιαξε
τὸ σπασμένο κατάρτι τοῦ φεγγαριοῦ.

Τὸ ψωμί σώθηκε, τὰ δόλια σώθηκαν,
γεμίζουν τώρα τὰ κανόνια τους μόνο μὲ τὴν καρδιά τους.

Τόσα χρόνια πολιορκημένοι ἀπὸ στεριά καὶ θάλασσα
δλοι πεινᾶνε, δλοι σκοτώνονται καὶ κανένας δὲν πέθανε —
πάνου στὰ καραούλια λάμπουνε τὰ μάτια τους,
μιὰ μεγάλη σημαία, μιὰ μεγάλη φωτιά κατακόκκινη
καὶ κάθε αὐγὴ χιλιάδες περισσότερα φεύγουν ἀπ' τὰ χέρια τους
γιὰ τις τέσσερις πόρτες τοῦ ὀρίζοντα.

“Ὅταν μεθαύριο λυώσουνε τὰ ρούχα τους καὶ μείνουνε γυμνοὶ ἀνά-
μεσα στὰ στρατιωτικὰ κουμπιά τους
ἔτσι ποὺ μένουν τὰ κομμάτια τ' οὐρανοῦ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ καλο-
καιριάτικα ἄστρα
τότε μπορεῖ νὰ βροῦμε τ' ὄνομά τους καὶ μπορεῖ νὰ τὸ φωνά-
ξουμε: ἀγαπῶ.

Τότε. Μὰ πάλι αὐτὰ τὰ πράγματα εἶναι λιγάνι σὰν πολὺ μακρινά.
Εἶναι λιγάνι σὰν πολὺ κοντινά, σὰν ὅταν πιάνεις στὸ σκοτάδι ἓνα
χέρι καὶ λὲς καλησπέρα

μὲ τὴν πικρὴ καλογνωμιὰ τοῦ ξενητεμένου ὅταν γυρνᾶει στὸ πα-
τρικό του

καὶ δὲν τὸν γνωρίζουνε μήτε οἱ δικοί του, γιατί αὐτὸς ἔχει γνω-
ρίσει τὸ θάνατο

κ' ἔχει γνωρίσει τὴ ζωὴ πρὶν ἀπ' τὴ ζωὴ καὶ πάνου ἀπὸ τὸ
θάνατο

καὶ τοὺς γνωρίζει. Δὲν πικραίνεται. Αὐριο, λέει. Κ' εἶναι σίγουρος
πὺς ὁ δρόμος ὁ πρὸ μακρινὸς εἶναι ὁ πρὸ κοντινὸς στὴν καρδιά
τοῦ Θεοῦ.

Καὶ τὴν ὥρα ποὺ τὸ φεγγάρι τὸν φιλάει στὸ λαιμὸ μὲ κάποια
στεναχώρια,

τινάζοντας τὴ στάχτη τοῦ τσιγάρου του ἀπ' τὰ κάγκελα τοῦ μπαλ-
κονιοῦ, μπορεῖ νὰ κλάψει ἀπὸ τὴ σιγουριά του

μπορεῖ νὰ κλάψει ἀπὸ τὴ σιγουριά τῶν δέντρων καὶ τῶν ἄστρων
καὶ τῶν ἀδελφῶν του.

3. Η ΣΙΩΠΗ ΔΥΟ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

ΘΕΛΩ νὰ σοῦ δείξω ὅλες τις κάμαρες —

τὴν ἄσπρη, τὴν τριανταφυλλιά, τὴ φιστικιά, τὴ μαύρη
καὶ τὰ παλιὰ ντουλάπια καὶ τὰ μπασύλα καὶ τὰ μικρὰ συρτάρια
καὶ τὰ ὑπόγεια μὲ τ' ἄδεια κιούτια καὶ μὲ τὰ σπασμένα ἔπιπλα

νὰ σοῦ ἀνοίξω ὅλες τις πόρτες καὶ τὰ παράθυρα

νὰ σοῦ φανερώσω ἀπ' ὅλες τις μεριές τ' ἄστέρια

νὰ σοῦ πῶ γιὰ τὸν ἴσκιο ποὺ μεγαλώνει στὸν τοῖχο ὅταν ἀνέβει
ἡ λάμπα

γιὰ τὰ δυὸ κουρασμένα τρίγωνα ποὺ γράφει τὸ φῶς τοῦ φεγγίτη
στὸ κεφαλόσκαλο

σὰν τοὺς δυὸ λυγισμένους ἀγκῶνες ποὺ ἀκουμπᾶνε στὰ γόνατα
τῆς λύπης

νὰ σοῦ πῶ γιὰ τὸ μικρὸ χαμόγελο ποὺ κρύβεται σ' ἓνα ποτήρι νερὸ
γιὰ τὸ μεγάλο πόνο ποὺ κρύβεται κάτω ἀπ' τὸ χαμόγελο

καὶ γιὰ τὸ χνούδι τοῦ καρποῦ ποὺ βασανίζει τὰ δάχτυλα τῆς
ἀγάπης

νὰ σοῦ δείξω πόσο μικρὸς εἶμαι

πόσο μεγάλος εἶμαι

γιὰ νὰ μὴ μείνει κάτι δικό μου ποὺ νὰ μὴν εἶναι καὶ δικό σου

γιὰ νὰ σμιζοῦμε πέρα ἀπ' τὰ χωριστὰ μας σώματα.

“Ἡ Μαρία σάπαινε.

Δὲν ἀνοίγε κανένα παράθυρο. Μὴ καὶ δὲν εἶχε κανένα παράθυρο;

Κ' ἡ σιωπὴ φάρδαινε ἀνάμεσά μας, ὅπως τὸ ποτάμι, ὅπως ἡ
θάλασσα. Καθόμαστε
στὶς ἀντίθετες ὀχθες καὶ κλαίγαμε. “Ὡσπου ἀνέβαινε ἡ σιωπὴ
καὶ μᾶς ἔπνιγε.

Πέστε μου ποῦ θὰ σμιζοῦμε; — εἶπε. Πέστε μου ποῦ θὰ σμιζει ἡ
σιωπὴ τὰ δάχτυλά μας;

Πρὸ μέσα ἀπ' τὰ δάχτυλά μας ποῦ θὰ σμιζοῦμε; Ποιὰ κραυγὴ
θὰ σπᾶσει αὐτὰ τὰ μαῦρα τζάμια — ὅχι νὰ γνωριστοῦμε ἢ νὰ
γνωρίσουμε

μὰ νὰ ὀρίσουμε ἀκριβῶς τὴ θέση μας, ν' ἀλλάξουμε τοὺς κύλιν-
δρους τῆς ρίζας

ἔτσι ποὺ ἡ ρίζα καὶ τὸ φύλλο νᾶναι σύμφωνα στὸ φῶς. Ἀνοίχτε
τὰ παράθυρα.

Ἀνοίχτε τὰ παράθυρα, εἶπε.

Κάθε μέρα λιγότερη σιωπὴ κρύβουν τὰ λόγια μας.
Τὰ παράθυρα βλέπουν στὸν οὐρανὸ, στὰ σπίτια καὶ στὰ στάχια.

ἀπὸ τὴν

Αχούπνια

ΕΧΕΤΕ δεῖ μιὰ χελιδονοφωλιὰ τὴ νύχτα;
τὰ μικρὰ αὐγὰ γαλανίζοντας κάτου ἀπ' τ' ἀστέρια;
Ἡ Μάρθα τρώμαζε νὰ τὰ κοιτάζει καὶ νὰ συλλογιέται
πὼς ἀπὸ δῶ θὰ ἔγοῦν τόσα φτερὰ καὶ τόσα τραγούδια. Γιατί
λοιπὸν νὰ μὴν ἐλπίζουμε;
Θυμηθεῖτε τὴ χελιδονοφωλιὰ σὰ θὰ δυσκολευτεῖτε στὴ δουλειά σας.
Τὰ πάρα κάτου θὰ τὰ καταλάβετε. Εἶναι πολλὰ καὶ σοβαρότερα.
Γι' αὐτὸ τραγουδάμε. Ἐχουμε τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθήκον.
Κι ἀκόμα, πὶς πολὺ πιστεύουμε. Γι' αὐτὸ τραγουδάμε.

Θὰ φτιάξουμε τὴν πυρκαϊὰ τοῦ κόσμου ἕνα ἄγαλμα
νὰ κοιμηθοῦν στὰ πόδια του τὰ παιδιὰ μὲ τὸ μάγουλο ἀκου-
μισμένο στὸ ζερβὶ τους ὦμο
νὰ κοιμηθοῦν οἱ φαντάραι θάζοντας πὶς τίς ἀρβύλες τους
νὰ κοιμηθοῦν οἱ μανάδες δίχως νὰ φοβοῦνται τὸ χτύπημα τῆς
πόρτας
νὰ κοιμηθοῦν μιὰ στάλα οἱ σκοτωμένοι μας ποὺ κουράστηκαν
πὶς νὰ μὴν πεθαίνουν
ὅλοι νὰ κοιμηθοῦμε γιὰ νὰ ξυπνήσουμε αὔριο νωρὶς
πολὺ νωρὶς τὴν πρώτη μέρα τοῦ ἀνθρώπου.

ΚΑΠΝΙΣΜΕΝΟ ΤΣΟΥΚΑΛΙ

ΕΙΤΑΝ μακρὺς ὁ δρόμος ὡς ἐδῶ. Πολὺ μακρις, ἀδελφέ μου.
Οἱ χειροπέδες βάραιναν τὰ χέρια. Τὰ βράδια
ποὺ ὁ μικρὸς γλόμπος κουνούσε τὸ κεφάλι του λέγοντας «πέρασε
ἡ ὥρα»
ἐμεῖς διαβάζαμε τὴν ἱστορία τοῦ κόσμου σὲ μικρὰ ὀνόματα
σὲ κάποιες χρονολογίες σκαλισμένες μὲ τὸ νύχι στοὺς τοίχους τῶν
φυλακῶν
σὲ κάτι παιδιάστικα σχέδια τῶν μελλοθάνατων
— μιὰ καρδιά, ἕνα τόξο, ἕνα καράβι ποῦσκιζε σίγουρα τὸ χρόνο,
σὲ κάποιους στίχους ποὺ ἔμειναν στὴ μέση γιὰ νὰ τοὺς τελειώ-
σουμε
σὲ κάποιους στίχους ποὺ τελειώσαν γιὰ νὰ μὴν τελειώσουμε.
Εἴταν μακρὺς ὁ δρόμος ὡς ἐδῶ—δύσκολος δρόμος.
Τώρα εἶναι δικός σου αὐτὸς ὁ δρόμος. Τὸν κρατᾶς
ὅπως κρατᾶς τὸ χέρι τοῦ φίλου σου καὶ μετράς τὸ σφυγμὸ του
πάνου σὲ τοῦτο τὸ σημάδι ποὺ ἄφησαν οἱ χειροπέδες.
Κανονικὸς σφυγμός. Σίγουρο χέρι. Σίγουρος δρόμος.

ΑΥΤΑ τὰ κόκκινα σημάδια στοὺς τοίχους μπορεῖ νὰ ναι κι ἀπὸ
αἷμα

— ὅλο τὸ κόκκινο στίς μέρες μας εἶναι αἷμα —
μπορεῖ νὰ ναι κι ἀπ' τὸ λιόγεμα ποὺ χτυπάει στὸν ἀπέναντι τοῖχο.

Κάθε δαίλι τὰ πράγματα κοικνίζουν πρὶν σόησουν
κι ὁ θάνατος εἶναι πὶς κοντά. Ἐξω ἀπ' τὰ κάγκελα
εἶναι οἱ φωνὲς τῶν παιδιῶν καὶ τὸ σφύριγμα τοῦ τραίνου.

Τότε τὰ κελλιά γίνονται πὶς στενὰ
καὶ πρέπει νὰ σκεφτεῖς τὸ φῶς σ' ἕναν κάμπο μὲ στάχια
καὶ τὸ ψωμὶ στὸ τραπέζι τῶν φτωχῶν
καὶ τίς μητέρες νὰ χαμογελᾶνε στὰ παράθυρα
γιὰ νὰ ἔρεῖς λίγο χῶρο ν' ἀπλώσεις τὰ πόδια σου.

Κεῖνες τίς ὥρες σφίγγεις τὸ χέρι τοῦ συντρόφου σου,
γίνεται μιὰ σιωπὴ γεμάτη δέντρα
τὸ τοιγάρο κομμένο στὴ μέση γυρίζει ἀπὸ στόμα σὲ στόμα
ὅπως ἕνα φανάρι ποὺ ψάχνει τὸ δάσος — ἐρίσκουμε τὴ φλέβα
ποὺ φτάνει στὴν καρδιά τῆς ἀνοιξῆς. Χαμογελάμε.

ΧΑΜΟΓΕΛΑΜΕ κατὰ μέσα. Αὐτὸ τὸ χαμόγελο τὸ κρύβουμε
τώρα.

Παράνομο χαμόγελο — ὅπως παράνομος ἔγινε κι ὁ ἥλιος
παράνομη κ' ἡ ἀλήθεια. Κρύβουμε τὸ χαμόγελο
ὅπως κρύβουμε στὴν τσέπη μας τὴ φωτογραφία τῆς ἀγαπημέ-
νης μας
ὅπως κρύβουμε τὴν ἰδέα τῆς λευτεριάς ἀνάμεσα στὰ δυὸ φύλλα
τῆς καρδιάς μας.
Ὅλοι ἐδῶ πέρα ἔχουμε ἕναν οὐρανὸ καὶ τὸ ἴδιο χαμόγελο.

Αὔριο μπορεῖ νὰ μᾶς σκοτώσουν. Αὐτὸ τὸ χαμόγελο
κι αὐτὸν τὸν οὐρανὸ δὲ μποροῦν νὰ μᾶς τὰ πάρουν.

ΞΕΡΟΥΜΕ πὼς ὁ ἴσκιος μας θὰ μείνει πάνου στὰ χωράφια
πάνου στὴν πλῆθινη μάντρα τοῦ φτωχόσπιτου
πάνου στοὺς τοίχους τῶν μεγάλων σπιτιῶν ποὺ θὰ χτίζονται αὔριο
πάνου στὴν ποδιά τῆς μητέρας ποὺ καθαρίζει φρέσκα φασολάκια
στὴ δροσερὴν αὐλόπορτα. Τὸ ξέρουμε.
Εὐλογημένη ἂς εἶναι ἡ πίκρα μας.
Εὐλογημένη ἡ ἀδελφосὺνὴ μας.
Εὐλογημένος ὁ κόσμος ποὺ γεννιέται.

ΚΑΙ νά, ἀδελφέ μου, πού μάθαμε νά κουβεντιάσουμε
ἡσυχα - ἡσυχα κι ἀπλά.
Καταλαβαίνομαστε τώρα — δὲ χρειάζονται περισσότερα.
Κι αὐριο λέω θὰ γίνουμε ἀκόμα πιὸ ἀπλοὶ
θὰ θροῦμε αὐτὰ τὰ λόγια πού παίρνουν τὸ ἴδιο ἔαρος σ' ὅλες τίς
καρδιές, σ' ὅλα τὰ χεῖλη
ἔτσι νά λέμε πιὰ τὰ σύκα: σύκα, καὶ τὴ σκάφη: σκάφη,
κ' ἔτσι πού νά χαμογελᾶνε οἱ ἄλλοι καὶ νά λένε: «τέτοια ποιήματα
σοῦ φτιάχνουμε ἐκάτὸ τὴν ὥρα». Αὐτὸ θέλουμε καὶ μεῖς.

Γιατὶ ἐμεῖς δὲν τραγουδάμε γιὰ νὰ ξεχωρίσουμε, ἀδελφέ μου, ἀπ'
τὸν κόσμο
ἐμεῖς τραγουδάμε γιὰ νὰ σμιῶμε τὸν κόσμο.

ΛΟΙΠΟΝ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φωνάξω γιὰ νὰ μὲ πιστέψουν,
νὰ ποῦν: «ὅποιος φωνάζει ἔχει τὸ δίκιο».
Ἐμεῖς τὸ δίκιο τῶχουμε μαζί μας καὶ τὸ ξέρουμε
κι ὅσο σιγὰ κι ἂν σοῦ μιλήσω, ἔξρω πὼς θὰ μὲ πιστέψεις —
συνηθίσαμε στὴ σιγανὴ κουδέντα στὰ κρατητήρια, στὶς συνεδριά-
σεις, στὴ συνωμοτικὴ δουλειὰ τῆς κατοχῆς
συνηθίσαμε στὰ μικρὰ σταράτα λόγια πάνου ἀπ' τὸ φόβο καὶ πά-
νου ἀπ' τὸν πόνο
ἡμέρα, ὥρα, σύνθημα στὶς τρομερές, μουγγές γωνιές τῆς νύχτας

στὶς διασταυρώσεις τοῦ χρόνου πού μιὰ στιγμὴ τίς φώτιζε ὁ προ-
βολέας τοῦ μέλλοντος —
διαστικά λόγια, μιὰ μικρὴ περίληψη τῆς ζωῆς, τὰ κύρια σημεῖα
μονάχα
γραμμένα στὸ κουτὶ τῶν τοιγάρων, ἢ σ' ἓνα τόσο δὲ χαρτὶ
κρυμμένο στὸ παπούτσι, ἢ στὸ στήριγμα τοῦ σακκακιοῦ μας,
ἓνα μικρὸ χαρτὶ σὰν ἓνα μεγάλο γεφύρι πάνου ἀπ' τὸ θάνατο.

*Α, δέβαια, ὅλα τοῦτα θὰ ποῦν δὲν εἶναι τίποτα.
Ὅμως ἐσύ, ἀδελφέ μου, ξέρεις πὼς ἀπὸ τοῦτα τ' ἀπλὰ λόγια
ἀπὸ τοῦτες τίς ἀπλές πράξεις, ἀπὸ τοῦτα τὰ ἀπλὰ τραγούδια
μεγαλώνει τὸ μπόι τῆς ζωῆς, μεγαλώνει ὁ κόσμος, μεγαλώνουμε.

ΚΙ ΟΧΙ νὰ πεῖτε ποῦκανα καὶ τίποτα σπουδαῖο
μόνο πού πέρασα κι ἀκούμπησα στὸν ἴδιο τοῖχο πού ἀκουμπή-
σατε, συντρόφια μου,
μόνο πού διάβασα στὰ τμήματα μεταγωγῶν τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων
καὶ τῶν μαρτύρων μας
μόνο πού φόρεσα τίς ἱδιες χειροπέδες πού φορέσατε
μόνο πού πόνεσα μαζί σας κι ὀνειρεύτηκα μαζί σας
μόνο πού σὲ ὄρηκα καὶ μὲ ὄρηκες, σύντροφε.

Κατρινόβινο

Τσουμτζι

(Κουτοπούζι
Λιβνίου,
Φεβρουάριος
1949)

Ὁ μπάρμπα - Χρίστος ἔχτισε τὸ φούρνο τοῦ στρατόπεδου.
Εἶχα σταθεῖ καὶ κοιτάζα τὰ σίγουρα γεροντικά του χέρια
τοῦτα τ' ἀπλά, σοφά, συντροφικά του χέρια —
ὦρα τὴν ὦρα ὁ φούρνος ψήλωνε
ψήλωνε ὁ κόσμος
ψήλωνε ἡ ἀγάπη
κι ὅταν γεύτηκα τὸ πρῶτο κομμάτι ἀπ' τὸ ζεστὸ καρδέλι μας
μ' αὐτὴ τὴ γεύση πῆρα μέσα μου
κάτι ἀπ' τὰ σοφὰ χέρια τοῦ γέρο - χτίστη
κάτι ἀπ' τὸ ἡσυχο χαμόγελό του πού δὲ ζητάει ἀνταπόδοση
κάτι ἀπ' τὰ χέρια ὄλων τῶν συντρόφων πού ζυμώνουν τὸ ψωμί
τοῦ κόσμου
ἐκείνη τὴ γαλήνια σιγουριὰ τοῦ ἀνθρώπου
πού φτιάχνει ὠφέλιμα κι ἀπαραίτητα πράγματα.

ΥΣΤΕΡΑ μάθαμε πολὺ περισσότερα, μὲ ἂν θὰ καθόμουν νὰ σᾶς τὰ
ἱστορήσω ὅλα
δὲ θὰ τέλειωνε ποτὲ τὸ τραγούδι μου
ὅπως ποτὲ δὲν τελειώνει ἡ ἀγάπη μας, ἡ ζωὴ, ὁ ἥλιος.

Κ' ἔρχομαι μοναχὰ νὰ σ' ἀγκαλιάσω καὶ νὰ κλάψω, ἀδελφέ μου,
ὅπως ὁ ἐρωτευμένος πού γυρνᾷ ἀπὸ χρόνια στὴν καλὴ του
καὶ μ' ἓνα του φιλὶ τῆς λέει ὅλα τὰ χρόνια πού περίμενε
κι ὅλα τὰ χρόνια πού τοὺς περιμένουν πέρα ἀπ' τὸ φιλὶ τους.

ΕΜΕΙΣ ὥρες πολλὲς κοιτάξαμε τὸ ἴδιο σημάδι
πολλὲς ζωὲς τὸ φάξαμε τοῦτο τὸ σημάδι
ὥς νὰ τοῦ ἐμπιστευτοῦμε τὴν καρδιά μας καὶ τὰ χέρια μας.
Κι αὐτὸ πού τὸ κοιτάζανε χιλιάδες πονεμένοι ἀνθρώποι
παίρνει κάτι ἀπ' τὰ μάτια μας κι ἀπ' τὸ σμίξιμο τῶν ματιῶν μας
καὶ μεγαλώνει, μεγαλώνει, μεγαλώνει,
ὅπως τὸ ζυμᾶρι στὴ σκάφη, τὸ δέντρο στὸν ἥλιο, ἡ ἐλπίδα στὴν
καρδιά μας.
Καὶ τ' ἄλλα πάλι, τὰ πολὺ μεγάλα, τ' ἄπιαστα κι ἀθώρητα
ἀπ' τὸ πολὺ πού τὰ κοιτάξαμε μαζί καὶ τ' ἀγαπήσαμε μαζί
ἐγιναν πιὰ δικά μας, ἓνα μὲ μᾶς, τᾶχουμε δίπλα μας
σὰν τὴν ἀλατιέρα, σὰν τὸ πηροῦνι, σὰν τὸ πιάτο
καὶ τώρα τὸ ἴδιο ἀπλά καὶ γκαρδικὰ κοιτάζουμε ἓνα φύλλο ἢ
ἓνα ἀστέρι
τὴν πέτρα ὅπου καθόμαστε ἢ τὰ ψηλὰ φουγάρα τοῦ μέλλοντος.

Ποιήματα Ε': Επιμαρτυρία, Κέδρος
Ημερολόγια Εξορίας (1948-1950)
(Λήβνος - Μαυρόνιγος)

12 Νοεμβρίου

Τ' απόγευμα κουβαλήσαμε πέτρα. Γρήγορη δουλειά
από χέρι σε χέρι. 'Ο χειμωνιάτικος ήλιος
τὸ συρματοπλέγμα· οἱ στάνες· ἡ σφυρίχτρα τοῦ χωροφύλακα.
'Εδῶ τελειώνει ἡ μέρα. Τὸ βράδι βάζει ψύχρα.
Νὰ κλειστοῦμε νωρίς. Νὰ φάμε τὸ ψωμί μας.
Καλὴ δουλειά, σύντροφοι, εὐκόλη δουλειά
απὸ χέρι σε χέρι. Δὲν εἶναι ὅλα τόσο εὐκολα
δὲν πᾶνε καὶ τ' ἄλλα ἀπὸ χέρι σε χέρι. Τὸ βλέπεις
κι ἄς μὴν ἀλλάζει καὶ πολὺ τὸ πρόσωπο. Τὸ βλέπεις
ἀπὸ μιὰ χαρακιά μέσα στὰ φρύδια
ἀπ' τὸ στόμα ποὺ ἀνοίξε καὶ δὲ μίλησε
ἀπ' τὴ σιωπὴ πρὶν ἀπ' τὸ δεῖπνο κι ἀκόμα
ἀπ' τὰ δυὸ δάχτυλα ποὺ ἀνεβάζουν τὸ φτιλὶ τῆς λάμπας.

Σὰν ἀποφᾶμε τὰ πιάτα μένουν ἄπλυτα
τὰ ποντίκια ἀνεβαίνουν στὸ τραπέζι
τὸ φεγγάρι ἀκουμπάει τὸ πηγούνι του στὰ κάγκελα.

"Ὅλα ἔχουν τὸ ἴδιο σταμάτημα μὲ τὸ ρολόι τοῦ σκοτωμένου.
Τὸ χέρι ποὺ πάει κάτι νὰ σφίξει ξεδιπλώνεται στὸ γόνατο.
Τὸ ψαλίδι ποὺ κόβει τὰ νύχια τοῦ ποδιοῦ δὲν προχωρεῖ —
εἶναι σκληρὸ τὸ νύχι. Κι οὔτε μπορεῖς νὰ θυμώσεις.
'Αναβάλλεται ἡ ζέστα. 'Αναβάλλεται ἡ φωνὴ κι ἡ σιωπὴ.
Μονάχα τὸ ἀναμμα τοῦ τσιγάρου κατὰ τὰ μεσάνυχτα
βάζει μιὰν ἀκαιρη τελεία σ' ὅσα μεῖναν μισοτελειωμένα.

30 Νοεμβρίου

Δελτάρια λογοκριμένα. Χιόνι.
Θυμᾶμαι ἓνα ζευγάρι ἀρβύλες
γεμάτες χιόνι.
Θέλω νὰ δώσω στὰ πράγματα ἓνα νόημα
ποὺ δὲν ἔχουν.

"Ἐνας ἄνθρωπος μὲ τὰ γένεια του
ἓνα τραπέζι
ὄχι δέντρο.

Τὸ πόμολο τῆς πόρτας εἶταν ζεστὸ
ἄλλοτε
σὰν ἓνα χέρι.

"Ὅμως κι ἐκεῖνη καὶ τὴν ἄλλη νύχτα
εἶταν τὸ ἴδιο βραδύγλωσσο φεγγάρι.

*

"Υπάρχει λέγαμε καιρὸς γιὰ τὸ λάθος
γιὰ τὴ μετάνοια.
Φτάνει νάρθοῦν πιδ γερὰ δέντρα.

"Ὅχι. "Ὅχι.
Κλειστε τὰ παντζούρια.
Δὲν εἶναι πιά νὰ λέμε ψέματα.

30 Νοεμβρίου

"Ὅταν λιώσουν τὰ χιόνια
μπορεῖ ν' ἀκούσουμε τὴ φωνὴ μας.
Μπορεῖ;

4 Ἰανουαρίου

Κι ἄξαφνα
μιὰ θύμηση ἀπὸ πουλιά
ποὺ βοῦλιαξαν στὸ ἄγνωστο.

5 Ἰανουαρίου

Τὰ τρία φωτισμένα παράθυρα
στὸ κλειστὸ σπίντι.
Εἶταν δικό μας κάποτε;

"Ὅλα εἶναι
ὅπως τὸ φῶς ποὺ μᾶς λείπει.

15 Ἰανουαρίου

Πολιορκῶ τὸ μαῦρο σημάδι βῆμα-βῆμα
διπλασιάζω τὸ πράσινο ἐνὸς φύλλου
πολλαπλασιάζω μιὰν αἰσθηση ἡσυχίας
χρησιμοποιῶ μεταφορές, μεταφέρω
ἄλλοτε ἄλλοῦ πουθενά.

"Ἀξαφνα νιώθω νὰ βρίσκομαι
πολιορκημένος ἀπ' τὸ μαῦρο σημάδι.

14 Μαΐου

Συνηθίσαμε τίς νύχτες δίχως ὕπνο
τὸν ὕπνο κοιμένο σὲ σπασμένα τζάμια
τοὺς ἀνάπηρους μὲ τὰ δεκανίκια τους
τίς βρωμισιές στ' ἀκρογιάλι
τίς κουραμένες πεταμένες στὴ θάλασσα
τίς πατατόφλουδες κρεμασμένες στὰ βράχια
σὰν ἄντερα βγαλμένα
τὴ σκιὰ ἐνὸς σύγνεφου ἀντίκρυ στὸ Σούνιο
τὸν ἦχο τῆς ἀλυσίδας ποὺ πέφτει στὸ νερὸ τὸ βράδι
συνηθίσαμε νὰ μᾶς ξεχνᾶνε.

Κι ἐκεῖνο τὸ ἀγαλμα δίχως χέρια
εἶταν ἕμορφο
δὲν ἤξερες ποῦ ἔδειχνε
κι ἂν ἔδειχνε.

Γιάννης
Ριτσος

18 Μαΐου

"Εμᾶς μᾶς παρατῆσαν μέσα στὶς πληγές μας.
Βγαίνουν οἱ φαντάροι ἀγγραφεία
ξυπόλυτοι κουρεμένοι μὲ σκισμένα χιτώνια
τοὺς βλέπουμε ἀπὸ πέρα νὰ κόβουν ξερόκλαδα
σκαρφαλωμένοι στὸ βουνό — σὰ νὰ μᾶς ἀγαπᾶνε.

"Ὅταν βραδιάζει
κατηφορίζουν λίγο πρὶν ἀπ' τὸ σιωπητήριο
κατουρᾶνε στὴ θάλασσα παρέες-παρέες
κοιτάζοντας τὰ φῶτα τοῦ Λαυρίου. Δὲ μιλᾶνε.

Κάτι περιμένουν. Κάτι περιμένουμε.

"Ὅλη τὴ νύχτα ἀπ' ὄξω τὸ φεγγάρι πριονίζει
μακριές σανίδες ἀπὸ μεγάλα δέντρα πεσμένα.
Γιὰ πόρτες. Ναι γιὰ πόρτες.

19 Μαΐου

Πληθύναν οἱ τρελλοὶ κι οἱ ἀνάπηροι
τώρα ἀκριβῶς
τώρα ποὺ καταλάγιασαν τὰ μεγάλα μαρτύρια.

Τὰ βράδια ἀκούγεται πάνου στὴν ταράτσα
ἡ κραυγὴ τοῦ τρελλοῦ
μεγαλωμένη πάνου ἀπ' τὴ θάλασσα.

Τὰ μάτια μεγαλώνουν
σκοτεινὰ σκοτεινὰ
σὰ δυὸ γύφτικα ἄκρη-ἄκρη σὲ μιὰ πόλη.

Κεῖ μέσα δυὸ μισόγδυμοι γύφτοι
πελεκᾶνε τὸ σίδερο.

Τοῦτος ὁ χτύπος
σὲ δυσκολεύει νὰ γράψεις ἓνα γράμμα
κι ἀκόμα πιότερο νὰ γράψεις ἓνα ποίημα.

"Εδῶ τὰ πάντα γραφτῆκαν μὲ τὸ αἷμα.

75

Πρωινό αστερο

(Στην υφή σου Έρη)
(1955)

ΔΕΝ είναι χτές ούτε αύριο.

"Όλα μέσ στη στιγμή.

"Όλα μέσα στα χέρια σου

τὸ χτές και τ' αύριο

κ' ἡ στιγμή

και οὔτε στιγμή.

Ποῦ μ' ἔφερες δὴ πέρα, κοριτσάκι,

ἔξω ἀπ' τὸ χρόνο

ἔξω ἀπ' τὸ χρόνο

ἔξω ἀπ' τὸν ἥχο.

Κι ὅσο κι ἂν λείπω

ἀκόμα πῶς τὴ νιώθω, κοριτσάκι,

τὴν ὁμορφιά, τὴ σιγαλιά

μὲ τὰ μεγάλα μάτια

τὰ μαγνητικά.

"Αχ νὰ τὴ δεῖς, νὰ μὴν τὴ δεῖς

τὴν ὁμορφιά τὴν ἄβυσσο

τὴν ὁμορφιά τὴν ἐρημιὰ

τὴ φεγγαροκαρδιά

ἄκρη - ἄκρη στὸ βαθὺ γκρεμινὸ

ἄκρη - ἄκρη

στὴ σιωπηλὴ τὴ ζυγαριὰ

ζυγιάζει φῶς ζυγιάζει σκιά

ζυγιάζει ὅλο τὸν κόσμος

ἄκρη - ἄκρη

ἐνὸς τριαντάφυλλου τὸ χεῖλος,

ἄχ νὰ τὴ δεῖς, νὰ μὴν τὴ δεῖς

τὴν ὁμορφιά τὴ ζυγαριὰ

νὰ τήνε δεῖς.

Ποῦλι κανένα δὲν κελάϊδισε στὴ γῆς

σὰν τὸ γεράκι τῆς σιωπῆς.

Πῶς νὰ στὸ κρύψω, πῶς

νὰ σοῦ τὸ φανερώσω

πῶς νὰ στὸ κρύψω αὐτὸ τὸ φῶς ;

Νερά κυλᾶν

φῶτα περνᾶν

σοῦ παίρνουν τὴ λαλιά και πᾶν

ὅλα στὰ παίρνουν και στὰ φέρουν

νερά - φτερά

φιλιὰ - πουλιὰ.

Ποῦλι κανένα δὲν κελάϊδισε στὴ γῆς

σὰν τὸ γεράκι τῆς σιωπῆς.

Στ' ἀσάλευτά του μάτια

ὁ ἥλιος γονατισμένος.

Στ' ἀσάλευτά του μάτια

ὁλος ὁ ἴσκιος

σὲ ἥλιο ἀλλαγμένος.

Πῶς νὰ στὴν κρύψω τὴν κυρά

τὴν ὁμορφιά ;

Πῶς νὰ στὴ φανερώσω ;

ΣΧΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΥΙΑΣ

I

"Ο,τι ἔφυγε, ριζώνει ἐδῶ, στὴν ἴδια θέση, λυπημένο, ἀμίλητο
ὅπως ἓνα μεγάλο δάξο τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ πουλήθηκε κάποτε σὲ δύ-

σκολες ὥρες,
και στὴ γωνιά τῆς κάμαρας, ἐκεῖ ποῦ στέκονταν τὸ δάξο,
ἀπομένει τὸ κενὸ πυκνωμένο στὸ ἴδιο σχῆμα τοῦ δάξου, ἀμετά-

θετο,
ν' ἀστράφτει διάφανο στὴν ἀντηλιά, ὅταν ἀνοίγουν πότε - πότε τὰ
παράθυρα,

και μέσα στὸ ἴδιο δάξο, ποῦχει ἀλλάξει τὴν οὐσία του

μὲ ἴδια κ' ἰσόποσην οὐσία ἀπ' τὸ κρύσταλλο τοῦ ἄδειου,

μένει και πάλι τὸ ἴδιο ἐκεῖνο κούφωμα, λίγο πὺδ ὀδυνηρὰ ἠχητικὸ
μονάχα.

Πίσω ἀπ' τὸ δάξο διακρίνεται τὸ χρώμα τοῦ τοίχου

πὺδ σκοτεινὸ, πὺδ βαθύ, πὺδ ὄνειροπόλο,

σὰ νᾶμεινε ἡ σκιά τοῦ δάξου σχεδιασμένη σὲ μιὰ σαρκοφάγο —

Και, κάποτε, τὴ νύχτα, σὲ μιὰν ὥρα σιωπηλῇ,

ἢ και τὴ μέρα, ἀνάμεσα στίς ὀμιλίες,

ἀκοῦς βαθιὰ σου κάποιον ἤχο ὀξύ, πικρὸ και πολυκύμαντο

σάμπως ἓνα ἀόρατο δάχτυλο νὰ ἔκρουσε

ἐκεῖνο τὸ ἀπόν, εὐαίσθητο, κρυστάλλινο δοχεῖο.

II

Ποτὲ δὲ φεύγουν τὰ νεκρὰ παιδιὰ ἀπ' τὰ σπίτια τους,

τριγυρίζουν ἐκεῖ, μπλέκονται στὰ φουστάνια τῆς μητέρας τους

τὴν ὥρα ποῦ ἐκείνη ἐτοιμάζει τὸ φαῖ κι ἀκούει τὸ νερὸ νὰ κο-
χλάζει

σὰ νὰ σπουδάζει τὸν ἀτμὸ και τὸ χρόνο. Πάντα ἐκεῖ —

Και τὸ σπίτι παίρνει ἓνα ἄλλο στένεμα και πλάτεμα

σάμπως νὰ πιάνει σιγαλὴ βροχή

καταμεσίς καλοκαιριοῦ, στὰ ἐρημικὰ χωράφια.

Δὲ φεύγουν τὰ νεκρὰ παιδιὰ. Μένουν στὸ σπίτι

κ' ἔχουν μιὰ ξέχωρη προτίμηση νὰ παίζουν στὸν κλεισμένο διά-
δρομο

και κάθε μέρα μεγαλώνουν μέσα στὴν καρδιά μας, τόσο

ποῦ ὁ πόνος κάτω ἀπ' τὰ πλευρά μας, δὲν εἶναι πιά ἀπ' τὴ στέ-
ρηση

μὰ ἀπὸ τὴν αὐξηση. Κι ἂν κάποτε οἱ γυναῖκες θγάξουν μιὰ κραυγὴ

στὸν ὕπνο τους,

εἶναι ποῦ τὰ κοιλοπονᾶνε πάλι.

Υδρία

(1957-58)

(Στη φωτεινούρα
φίλιασού)

Οι κάμαρες δάθουναν πολύ, κλεισμένες στη μεγάλη σκιά τους. Κάτι περιμένουν ή έτοιμάζουν.

Ἡ ἄδεια θέση ἀπλήρωτη, ἐπισημαίνει αὐτὸ πὺν λείπει — εἶναι σὰν ἑλλειψὶς τοῦ ἀέρος πὺν θυμίζει τὸν ἀέρα, καὶ τὰ ρουθούνια διαστέλλονται

σὰν τοῦ σκυλιοῦ πὺν ἀναζητᾶται τὰ ἴχνη τοῦ ἀφέντη τοῦ μέσα σὲ κάποιον δάσος σκοτεινὸ, σὲ σκιερὰ, τραυματισμένα μονοπάτια.

Εἶναι σὰν παύση διάρκειας· ἡ μουσικὴ σταματημένη ἐπιτρέπει νὰ γνωριστῇ τὸ προηγούμενον, νὰ μαντευτῇ τὸ ἐπερχόμενο· καὶ τὰ δοξάρια μετέωρα, σὲ λίγη ἀπόσταση ἀπ' τὴς χόρδης τῶν βιολιῶν, σπουδάζουν

τὴ μουσικὴ τῆς συντελούμενης σιωπῆς πὺν πρόκειται σὲ λίγο νὰ ἐκφράσουν.

XXXII

Δὲ μᾶς γνωρίζει τίποτα. Μὰ ἐσὺ ἐπιμένεις ἄορατῇ νὰ μᾶς γνωρίσεις πάλι μετ' τῆ ζωῆς — νὰ συμπαχήσουμε. Ἄν εἶναι τὸ ἐλέμμα σου μέσα στὸ δλέμμα μας, δὲ θ' ἀρνηθοῦμε νὰ δοῦμε, νὰ μιλήσουμε, νὰ κινηθοῦμε. Αὐτὸς ὁ νέος ἴσως μιὰ μέρα καὶ νὰ σ' ἀγαποῦσε. Ἐτοῦτα τὰ κορίτσια ἴσως καὶ θῆταν φιλενάδες σου. Σὲ τοῦτο τὸ σχολεῖο θὰ πήγαινες μεθαύριο. Κ' ἔτσι μέσα στὴ νύχτα πὺν φεύγουμε ξένοι, μπρὸς σὲ δυὸ σειρὲς ἀκατοίχτητα σπιτία, κάτω ἀπὸ γλόμπους χωρὶς ἀχτίνες σὰν κλεισμένα χέρια, μιὰ γλάστρα ποτισμένη πὺν στάζει ἀπ' τὸ παλὶδ μπαλκόνι ἐμπιστεύεται πάλι τὸν ἦχο τῆς σ' ἑμᾶς· μιὰ πόρτα μισανοιγμένη, ξαγρυπνάει γιὰ μᾶς· καὶ αὐτὸς ὁ ξύλινος πάγκος παρατημένος καταμεσὶς στὴν ἐρημιὰ, ἐμᾶς περιμένει νὰ καθήσουμε, ἔεροντας

πὺς κάπου ἐκεῖ, σ' ἓνα μοναχικὸ παράθυρο, κρεμασμένο ψηλὰ στὴ νύχτα, ἐσὺ, πίσω ἀπ' τὸ δαντελένιο κουρτινάκι, περιμένεις νὰ σοῦ χαμογελάσουμε.

ΑΘΗΝΑ, Φεβρουάριος - Μάρτις 1958

Παρενδύσεις (1946-47)

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΛΟΤΗΤΑΣ

Πίσω ἀπὸ ἀπλὰ πράγματα κρύβομαι, γιὰ νὰ μὲ βρεῖτε· ἂν δὲ μὲ βρεῖτε, θὰ βρεῖτε τὰ πράγματα, θ' ἀγγίζετε ἐκεῖνα πὺν ἀγγίξε τὸ χέρι μου, θὰ σμίξουν τὰ χνάρια τῶν χειρῶν μας.

Τὸ αὐγουστιάτικο φεγγάρι γυαλίζει στὴν κουζίνα σὰ γανωμένο τεντζέρι (γι' αὐτὸ πὺν σὰς λέω γίνεται ἔτσι) φωτίζει τ' ἄδειο σπῖτι καὶ τὴ γονατισμένη σιωπὴ τοῦ σπιτιοῦ πάντα ἡ σιωπὴ μένει γονατισμένη.

Ἡ κάθε λέξη εἶναι μιὰ ἐξοδος γιὰ μιὰ συνάντηση, πολλὰς φορὲς ματαιωμένη, καὶ τότε εἶναι μιὰ λέξη ἀληθινὴ, σὰν ἐπιμένει στὴ συνάντηση.

Ποιήματα Γ', Κέδρος
Αὐτὸ ἦταν τὸ τραγούδι (1959)
ἀπὸ τὴ συγγραφή
Γενικὴ Δουλειὰ (1956-59)

Αὐτὴ τὴν ὥρα, οἱ μουσικοὶ δὲν ἔχουν πάρει ἀκόμα τίς θέσεις τους στὰ ὑπαίθρια κέντρα· τὰ ὄργανά τους ἀκουμπισμένα στὴς καρέκλες τῆς ἐξέδρας·

μόναχα ὁ βιολίστας ὁλομόναχος πάνω στὴν ἐξέδρα, μακριὰ ἀπ' τὸ μικρόφωνο, χωρὶς δοξάρι, δοκιμάζει στὸ βιολί του μόνο μὲ τὰ δάχτυλά του δυὸ νότες τυχαῖες καὶ ἄλλη μία καὶ ἄλλη πὺν δέρονται ἀπὸ μόνες τους σ' ἓνα τραγούδι ὑπομονετικὸ καὶ ξαφνιασμένο ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν παρουσία, ἀπ' τὸ χαμόγελό του τὸ σχηματισμένο κίσλας —

ἓνα τραγούδι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἓνα μοναχικὸ τραγούδι χωρὶς νόημα· καὶ ὁ μουσικὸς οὔτε πὺν νοιάζεται

νὰ τὸ στεριώσει σ' ἓνα νόημα.

Ἴσως ἡ ἀφροντισιὰ του

νᾶναι ἡ ἀλήθεια του — τόσο ἀσκοπη ὅπως ὅλες οἱ ἀλήθειες, αὐτὴ ἡ ἀόριστη, ἀνεξήγητη εἰλικρίνεια, σκληρὴ, ἀναγκαστικὴ καὶ τρυφερή.

Αὐτὸ τὸ τραγούδι ἴσως ποτὲ νὰ μὴν τὸ παίξει ἡ ὀρχήστρα κα' ἴσως καὶ ὁ βιολίστας νὰ τὸ ξεχάσει μεθαύριο μὲς στὴς τόζες φροντίδες του κα' ἴσως καὶ νὰ μὴν τὸν παιδεύει καν πὺν τὸ ξεχάσει.

Μονάχα κάποτε πὺν θᾶναι πολὺ μόνος καὶ θὰ βραδιάζει ἀργὰ καὶ θᾶναι λυπημένος, ἴσως νὰ προσπαθῇ νὰ νοήσει τὴ λύπη του, καὶ τότε θὰ θυμηθεῖ πὺς ἔχει ξεχάσει ἐκεῖνο τὸ τραγούδι ἀνάμεσα στὴς ἀνίνες κόκκινες πολυθρόνες ἀνάμεσα στὰ γκαρσόνια καὶ στοὺς δίσκους ἀνάμεσα στὴς πολυθρόνες ἐκπαινώσεις τῶν λεμονάδων.

Μὰ τότε, βέβαια, δὲ θὰ μπορέσει ν' ἀναπλάσει ἐκεῖνο τὸ τραγούδι.

Καὶ τὸ βιολί του μὲς στὰ χέρια του θᾶναι σὰν μιὰ ἄδεια κούνια ἐνὸς νεκροῦ παιδιοῦ πὺν μιὰ γυναῖκα πικραμένη τὴν κινεῖ σιωπηλὰ — μιὰ γυναῖκα πὺν πιά εἶναι ἀργὰ νὰ φτιάξει ἄλλα.

Μὲς στὸ δρόμο ἀνάδουν μακρινὰ ἓνα - ἓνα τὰ παράθυρα — ἓνας λευκὸς φωτισμὸς σὰν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἰατρειῶν, μιὰ μυρωδιὰ ἰωδίου κα' αἰθέρα στοὺς διαδρόμους, καὶ τὰ γκαρσόνια μὲ τίς μπλοῦζες τους εἶναι οἱ γιατροὶ κα' οἱ νοσοκόμοι πὺν ἐγὼ τῆς ἀνάπαυσης νὰ περπατήσουνε λίγο στὸν κήπο.

Πάνω στὴς ἄσπρες μπλοῦζες τους διακρίνεται ἀπλωμένος ἓνας μεγάλος λεκὲς ἀπὸ ἄγνωστο γαλάζιο.

Τὰ λεωφορεῖα δὲν ἔχουν πὺν νὰ πᾶνε μ' ὅλο πὺν ἀκολουθοῦνε τ' ὀρισμένο δρομολόγιό τους. Οἱ ἄνθρωποι

φαίνονται άχνοι κι άφηρημένοι πίσω άπ' τὰ τζάμια τών λεωφο-
ρείων·

δέν έχουν κι αὐτοὶ ποὺ νά πᾶνε· έχουν ξεχάσει
ὁδὸ κι ἀριθμὸ τοῦ σπιτιοῦ τους,
έχουν χάσει ἀπὸ καιρὸ τὰ κλειδιά τους· σὰ ν' ἀνέκουν
σὲ μιὰν ἄλλη ἐποχή, σ' ἓνα γυάλινο χρόνον, σ' ἓνα γυάλινο προάστιον
κ' έχουν ἓνα γυάλινο μέτρο νεκροῦ ξυλουργοῦ μὲς στὴν τσέπη
τους
κι οὐτέ μετρᾶνε τίποτα.

Τί νὰ μετρήσουν;

Μόνον ὁ βιολίστας ἀσυναίσθητα μετράει δίχως μέτρο
τὴ σιωπηλὴ διάρκειά ἐνὸς ἤχου· ἀδιαίρετον· νιώθει στὰ δάχτυ-
λά του
τὰ νεῦρα τών χορδῶν σφιγμένα ἀπὸ τὴ χλιαρὴ ὑγρασία τῆς ἀνοι-
ξῆς
τεντωμένα σ' ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς νύχτας· κ' εἶναι δική του ἡ
νύχτα.

Ἕνας ἤχος· μιὰ φράση· καὶ δευτέρη. — Ποιὸς εἶναι πίσω ἀπ' τὴν
ἐξέδρα; —

σιωπηλά, σιωπηλά· τ' ἀγκάθια τών ἄστρον
σιωπηλά·

κ' ἓνα σῶμα γυμνὸ —
ἀπὸ ζεστὸ σκοτάδι·

οἱ πολυθρόνες

πάνινες, κόκκινες, μετέωρες
ἀνάμεσα στὰ δέντρα, πάνω ἀπ' τὰ δέντρα·

Ἕνας δίσκος

μὲ δυὸ ποτήρια παγωμένο νερό, ἀνεβαίνει,
παίρνει τὴ θέση τοῦ φεγγαριοῦ πάνω ἀπ' τὰ κάγκελα τοῦ κήπου·
ἀστράφτουν τὰ δυὸ κουταλάκια.

Ἀφήστε — εἶπε —

ἀφήστε ἀκόμη μιὰ στιγμή — μιὰ μικρὴ νότα — ἓνα τίποτε· κα-
νένας

δέν ἦρθε, δὲ ζήτησε, δέν ἔφυγε.

Ἀφήστε,

τὸ κλειδί τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὸ κλειδί τῆς μουσικῆς
νέχουν τὸν ἴδιον ἤχο δταν κλείνουν ἢ ἀνοίγουν. Ποιὸς εἶταν ποὺ
μίλησε;

Οἱ μουσικοὶ ἀνεβαίνουν στὴν ἐξέδρα.

Μιὰ στιγμή —

μιὰ τελευταία στιγμή.

Λοιπὸν; Λοιπὸν; Σταθεῖτε.

Θάταν αὐτὸ μονάχα. Εἶταν αὐτό, σὰς λέω.

Μιὰ λάμψη γύρω στὰ ποτήρια — σιωπηλά, σιωπηλά,
καὶ τὸ μεγάλο βιολοντσέλο γεμμένο στὸ χέρι τῆς νύχτας·
θὰ γύριζε τὸ σκοτάδι στὸ γαλάζιο, τὸ κόκκινο στὸ ρόδινο·
ἓνα πρόσωπο μαγνητισμένο ἀπ' τὸ φεγγάρι·
καὶ τὸ ἀνεξήγητο ἐκεῖνο τραγοῦδι. Μιὰ στιγμή, Κύριοι, — φώ-
ναξε —

μιὰ στιγμή μόνο. Τίποτε. Καὶ βέβαια ἀρχίζουμε.
Καὶ βέβαια θὰ συνεχίσουμε — εἶπε.

Καλησπέρα σας, Κύριε. Καλησπέρα, Κυρία μου, —

ὅσο γιὰ κεῖνο τὸ τραγοῦδι — τί τραγοῦδι; —

ἐγὼ δὲν ξέρω τίποτε (παρηγορητικό, ὀρφανό, ἀπαρηγόρητο)

κι οὐτε εἶμαι ὑπεύθυνος — δὲν ξέρω τίποτε, σὰς λέω,

(σιωπηλά, σιωπηλά, μὲ μιὰν ἀβάσταχτη ὁμορφιά, ἀπαρηγόρητη,

κ' οἱ δυὸ ρωγμὲς τοῦ βιολιοῦ καλοσχηματισμένες,

δυὸ εὐγενικὲς πληγὲς — τί θὰ ποῦνε;)

Καὶ τὸ τραγοῦδι αὐτὸ πῶς πέρασε ἔτσι στὴν ἀνέτοιμη ὀρχήστρα,
κι ὁ ἀντίλαλος στὸ τεντωμένο δέρμα τοῦ φεγγαριοῦ — ποιά ἐπι-
φύλαξη λές, ποιὸ τραγοῦδι;

λησμονημένο, μισοτελειωμένο,

— μὴν εἶναι αὐτὸ

τὸ ἴδιο τραγοῦδι ποὺ ξανασυνδέεται χάνοντας τὴν ἀρχὴ του καὶ τὸ

τέλος του,

ἀρχίζοντας πάντα, μὴν τελειώνοντας ποτὲ

— γιὰτι ἀλλιῶς

πῶς θὰ χαμογελοῦσε ὁ μουσικὸς μὲς στὰ κίτρινα φῶτα
πάνω ἀπὸ τίς πανένιες πολυθρόνες, τὰ χαρτονομίσματα, τοὺς δι-
σκους;

ΑΘΗΝΑ, Μάης 1959

ΙΣΩΣ, ΜΙΑ ΜΕΡΑ

Θέλω νὰ σοῦ δείξω αὐτὰ τὰ ρόδινα σύννεφα μέσα στὴ νύχτα.
Μὰ ἐσὺ δὲ βλέπεις. Εἶναι νύχτα — τί νὰ δεῖς ;

Λοιπόν, μοῦ μένει νὰ κοιτάξω μὲ τὰ μάτια σου, εἶπε,
γιά νὰ μὴν εἶμαι μόνος, νὰ μὴν εἶσαι μόνος. Κι ἀλήθεια,
δὲν εἶναι τίποτα πρὸς τὰ ἐκεῖ ὅπου σοῦ ἔδειχνα.

Τ' ἀστέρια μόνο στριμωγμένα μὲς στὴ νύχτα, κουρασμένα
σὰν τοὺς ἐκδρομεῖς ποὺ γυρνᾶνε μ' ἓνα φορτηγὸ
μετανιωμένοι, νυσταγμένοι, δίχως νὰ τραγουδᾶνε.
μὲ τ' ἀγριολούλουδα μαραμένα στὶς ἰδρωμένες παλάμες τους.

Μὰ ἐγὼ θὰ ἐπιμείνω νὰ δῶ καὶ νὰ σοῦ δείξω, εἶπε,
γιατὶ ἂν δὲ δεῖς κ' ἐσὺ θάναί σὰ νὰ μὴν εἶδα —
θὰ ἐπιμείνω τουλάχιστο νὰ μὴ βλέπω μὲ τὰ μάτια σου —
κ' ἴσως μιὰ μέρα, ἀπ' ἄλλο δρόμο, νὰ συναντηθοῦμε.

ΤΕΛΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Ὅταν ἡ βροχὴ χτύπησε τὸ τζάμι μὲ τὸνα τῆς δάχτυλο,
τὸ παράθυρο ἀνοιξε πρὸς τὰ μέσα. Στὸ βάθος
ἓνα ἄγνωστο πρόσωπο, ἓνας ἤχος — ἡ δική σου φωνή ;
Ἡ φωνή σου δυσπιστοῦσε στ' αὐτί σου. Τὴν ἄλλη μέρα
ὁ ἥλιος κατηφόριζε στὰ χωράφια, σὰ μιὰ κάθοδος
ἀγροτῶν μὲ δρεπάνια καὶ δικράνια. Βγῆκες κ' ἐσὺ στὸ δρόμο
φωνάζοντας, χωρὶς νὰ ξέρεις τί φωνάζεις,
σταματώντας μιὰ στιγμή μ' ἓνα χαμόγελο κάτω ἀπ' τὴ φωνή σου
σὰν κάτω ἀπ' τὴ ρόδινη, δλόφωτη ὀμπρέλα μιᾶς γυναίκας
ποὺ σεργιάνιζε μπρὸς στὸ κιγκλίδωμα τοῦ πάρκου.
Ἐκεῖ ἀναγνώρισες ἀπρόοπτα πῶς αὐτὴ εἶταν ἡ σωστή σου φωνή
σύμφωνη μ' ὅλες τίς ἀνύποπτες φωνὲς ποὺ γέμιζαν τὸν ἀέρα.

ΤΟ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

Ἐσὺ δὲ θὰ μοῦ πεῖς εὐχαριστῶ,
ὅπως δὲ λὲς εὐχαριστῶ στοὺς χτύπους τῆς καρδιάς σου
ποὺ σμιλεύουν τὸ πρόσωπο τῆς ζωῆς σου.

Ὅμως ἐγὼ θὰ σοῦ λέω εὐχαριστῶ
γιατὶ γνωρίζω τί σοῦ ὀφείλω.

Αὐτὸ τὸ εὐχαριστῶ εἶναι τὸ τραγούδι μου.

(Τραγουδιέται κάπως εὐθυμα, σκωπτικά, φοβισμένα κι ἀνάποδα.)

ΕΝΑ ποτάμι κατὰ πάνω γύρισε.

Ἔνα ποτάμι δὲν τραβάει κατὰ τὴ θάλασσα.

Ἔνα ποτάμι ἀνηφορίζει τις βουνοκορφές —
 λιοντάρι μὲ νερένια χαίτη — πάει, μᾶς ἔφαγε —
 ποτάμι λιονταρόνυχο — μᾶς ἔσκισε —
 τριπόταμο ποτάμι — καὶ μᾶς ἔπνιξε —
 ἕνα λιοντάρι — ἕνα ποτάμι ἀνάποδο —
 ἕνα ποτάμι — ἕνα λιοντάρι,
 ἕνα λιοντάρι — ἕνα ποτάμι.

Μᾶς πῆρε τις κιθάρες μας σὰν καρυδότσουφλα
 καὶ τὰ οὐρλιαχτά του σὰ σκοινιά μᾶς πεδουκλώσανε·
 — πῶς νὰ φωνάζεις μέσα στὸ νερό;
 Μᾶς μπούκωσε μ' ἄγριο νερό, —
 ἕνα ποτάμι ἀπὸ λιοντάρια
 ποὺ ἀνηφορίζει στὸ βουνό,
 κρέμασε τις κιθάρες μας στὰ δέντρα,
 κ' ἔμεινε ἀπ' ὄξω ἀπ' τὸ νερό
 ἕνα λιοντάρι ἀπὸ νερό.

Πῆρε καρέκλες καὶ στρωσιῖδα ἀπὸ τὰ σπίτια,
 τ' ἄλογα πῆρε ἀπ' τὴ βοσκή,
 πῆρε καὶ τὸ μεγάλο ἀλέτρι,
 πῆρε καὶ τὸν καθρέφτη ἀπ' τὴ μεγάλη κάμαρα,
 πῆρε τοῦ ἀγρότη τὸ καλὸ θρακί,
 γκρέμισε καὶ τὴ φυλακή,
 κι ὅλα τὰ πάει, πουρνὸ - πουρνό,
 ἕνα λιοντάρι ἀπὸ νερό,
 ἴσα γιὰ πάνω στὸ βουνό.

Κι οὐδὲ μᾶς νοιάζει γιὰ κιθάρες τώρα πλιά
 κι οὐδὲ μᾶς νοιάζει γιὰ βιολιά
 κι οὐδὲ ποὺ χάσαμε τὴν πρώτη μας φωνή
 καὶ τὸ καλὸ μας τὸ θρακί.
 Μόνο, πνιγμένοι στὸ νερό,
 διψᾶμε πάλι γιὰ νερό
 κι ἄλλο δὲ θέλουμε, παρὰ
 νὰ βγάλουμε ὄξω τὸ κεφάλι, μιὰ φορά,

ἀπὸ τὴ
Γενικὴ Δουλεΐ
 (1956-59)

τοῦ λιονταριοῦ νὰ δοῦμε τὴν οὐρά.

Νὰ δοῦμε τ' ἄγριο τὸ νερό
 ν' ἀνηφορίζει στὸ βουνό,
 ἕνα ποτάμι — ἕνα λιοντάρι,
 ἕνα λιοντάρι — ἕνα ποτάμι,
 ἕνα ποτάμι ἀνάποδο,
 ἕνας κόσμος ἀνάποδος,
 ἕνα τραγοῦδι ἀνάποδο, —
 νὰ δοῦμε, μιὰ στιγμὴ, νὰ τὸ γνωρίσουμε
 καί, μιὰ στιγμὴ μονάχα, νὰ τὸ τραγουδήσουμε.

Τρὰ - τρά, τραυλίζουν τὰ νερά —
 τρέλλα καὶ τρόμος καὶ χαρά,
 τὰ τραυλισμάτα τραχιά,
 — τράδα τὴν δρόχο τὴν τριχιά.

Ἔνα ποτάμι — ἕνα λιοντάρι,
 ἕνα ποτάμι — ἕνα λιοντάρι,
 μέσα στὰ δόντια του ἔχει πάρει
 τὸ τελευταῖο τραγοῦδι μας
 τὴν τελευταία κιθάρα μας
 τὸ τελευταῖο μας φυλαχτό.
 Τώρα κοιτάζει ἀπ' τὸ βουνό,
 ἄγριο, βουδό, τὸν οὐρανὸ —
 καὶ μεῖς, μαζί, στὸ ἴδιο βουνό.

Ἔνα λιοντάρι ἀπὸ νερό,
 ἕνα λιοντάρι στὸ βουνό,
 ἕνα λιοντάρι — ἕνα ποτάμι
 ὀλόρθο πάνω στὸ βουνό —
 καὶ πλάϊ ἐσύ, καὶ πλάϊ ἐγὼ
 ποὺ ὅλο τὸν κόσμον εὐλογῶ
 καθάλλα πάνω στὸ νερό,
 μέσα στὸν ἄμετρο ἀριθμὸ
 καὶ στὸν ἀπέραντο ρυθμό.

Ἀκουΐσεις (1950-1960)

ΑΝΤΑΛΛΑΓΕΣ

Ἔβγαλαν τὸ ἀλέτρι στὸ χωράφι·
 ἔφεραν τὸ χωράφι στὸ σπίτι, —
 μιὰ ἀτέλειωτη ἀνταλλαγή διαμόρφωσε
 τὴ σημασία τῶν πραγμάτων.

Ἡ γυναίκα ἄλλαξε θέση μὲ τὸ χελιδόνι,
 κάθισε στὴ χελιδονοφωλιά τῆς στέγης καὶ κελαῖδησε.
 Τὸ χελιδόνι κάθισε στὸν ἀργαλειό της κ' ὕφαινε
 ἄστρα, πουλιά, φάρια, λουλούδια κι ἀνεμότρατες.

Ἄν ἤξερες τί ὥραϊο, ποῦναι τὸ στόμα σου,
 θὰ μὲ φιλοῦσες μὲς στὰ μάτια νὰ μὴ δλέπω.

ΕΠΙΜΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Μίλησε ἀργά, χαμηλόφωνα, χωρὶς νὰ χαμηλώνει τὰ βλέφαρα:
 «Ἐγὼ, μιὰ φορά, δὲν παραιτοῦμαι. Εἴστε λεύτεροι, βέβαια,
 νὰ σκεφτεῖτε ὅ,τι θέτετε γιὰ μένα. Ἐγὼ δὲν παραιτοῦμαι.
 Κι οὔτε γυρεύω νὰ εὐκολύνω τὴν ἀπόφασή σας. Διεκδικῶ
 τὴ θέση μου κοντὰ σας — ἔστω κι ἂν ξέρω πῶς εἶσι τὴ χάνω.
 Γιὰ τ' ἄλλα, καθόλου δὲ νοιάζομαι. Λοιπὸν θὰ μείνω
 ἐδῶ, στὴ σκάλα, παίζοντας μ' ἕνα κουμπὶ τοῦ σακκακιοῦ σας
 ποὺ κόπηκε πάνω σὲ μιὰ χειρονομία ὀργῆς, — ὀργῆς γιὰ μένα.

Γιατὶ ἐγὼ
 μπορῶ μὲ τοῦτο τὸ κομμένο κουμπὶ σας
 νὰ σᾶς κουμπώνω ὥς πάνω ὅταν κρυώνετε
 ἢ καὶ νὰ σᾶς γυμνώνω, δείχνοντας τὴν ὁμορφιά σας». Ἔτσι εἶπε,
 κι ἀλήθεια, μὲς στὰ χέρια του, λαμποκοποῦσε
 ἐκεῖνο τὸ κουμπὶ σὰν κλεφτοφάναιο, ἢ, ἀκόμη,
 μπορούσατε νὰ πεῖτε, σὰ μικρὸ, καλοκαιριάτικο φεγγάρι.

Είναι δρισμένοι στίχοι — κάποτε δλόκληρα ποιήματα —
 πού μήτε ἐγὼ δὲν ξέρω τί σημαίνουν. Αὐτὸ πού δὲν ξέρω
 ἀκόμη μὲ κρατάει. Κ' ἐσὺ ἔχεις δίκιο νὰ ρωτᾷς. Μὴ μὲ ρωτᾷς.
 Δὲν ξέρω σοῦ λέω.

Δυὸ παράλληλα φῶτα
 ἀπ' τὸ ἴδιο κέντρο. Ὁ ἥχος τοῦ νεροῦ
 πού πέφτει, τὸ χειμῶνα, ἀπ' τὸ ξεχειλισμένο λούκι
 ἢ ὁ ἥχος μιᾶς σταγόνας καθὼς πέφτει
 ἀπὸνα τριαντάφυλλο στὸν ποτισμένο κήπο
 ἀργὰ - ἀργὰ ἓνα ἀνοιξιάντικο ἀπόβραδο
 σὰν τὸ λυγμὸ ἐνὸς πουλιοῦ. Δὲν ξέρω
 τί σημαίνει αὐτὸς ὁ ἥχος· ὥστόσο ἐγὼ τὸν παραδέχομαι.
 Τ' ἄλλα πού ξέρω στὰ ἐξηγῶ. Δὲν τὸ ἀμελῶ.
 Ὅμως κι αὐτὰ προσθέτουν στὴ ζωὴ μας Κοιτοῦσα,
 ὅπως κοιμότανε, τὸ γόνατό της νὰ γωνιάζει τὸ σεντόνι —
 Δὲν εἶταν μόνο ὁ ἔρωτας. Αὐτὴ ἡ γωνία
 εἶταν ἢ κορυφογραμμὴ τῆς τρυφερότητας, καὶ τὸ ἄρωμα
 τοῦ σεντονιοῦ, τῆς πάστρας καὶ τῆς ἀνοιξης συμπλήρωναν
 ἐκεῖνο τὸ ἀνεξήγητο πού ζήτησα, ἀσκοπα καὶ πάλι, νὰ στὸ ἐξη-
 γήσω.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ

Εἶταν ἓνας ὥραϊος ταχυδακτυλουργός, χλωμός σὰν πεθαμένος,
 ἔπαιζε μ' ἐπιδεξιότητα μὲς στὰ διάφανα χέρια του
 χιλιάδες κρίκους — πάνω - κάτω, πάνω - κάτω —
 πολύχρωμων, πολύμορφων μηδενικῶν, μ' ἄκρα ἐπιδεξιότητα, στ'
 ἀλήθεια,
 σὰν εὐθύμα σχεδόν· ἔπαιζε ἐκεῖ, ἀνεξάντλητος,
 μπροστὰ σ' ἐλάχιστους, ἀργόσχολους θεατές, τόσο ἀπαιτητικούς,
 πού, μόνον,
 σὰν πέρασε τὸν πιὸ στενὸ του κρίκο στὸ λαιμό του, χειροκρότησαν.

ΑΝΑΜΟΝΗ

Κάποιος χτύπησε τὴν πόρτα.
 Ἐμπρός.
 Κανέννας.

Ἡ πόρτα μπήκε μὲς στὸ σπίτι.
 Ὅρθια — δὲν κάθησε.
 Καλησπέρα.

Πίσω ἀπ' τὴν πόρτα,
 ἔμεινε ἀνοιχτὴ
 δλόκληρη ἢ νύχτα.

ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Δὲν εἶταν μόνο ἐκεῖνα πού ἔρχονταν ἀπὸ μόνα τους,
 ἐκεῖνα πού εἶταν, τὰ ἀναπότρεπτα, μὰ καὶ τ' ἄλλα,
 ἐκεῖνα πού πρόσθετε αὐτός, ἐκεῖνα πού ἤθελε ἢ ἤθελαν οἱ ἄλλοι,
 ἐκεῖνα πού διάλεγε, κι ὁ τρόπος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ἢ τῆς πρόσ-
 θεσης.

Κ' ἴσως αὐτὰ τὰ τελευταῖα νᾶταν τὰ ἰδιαίτερα δικά του,
 πού συνεχίζανε σταματημένα ἢ διάχυτα πράγματα,
 δίνοντας ἱστορία καὶ πρόσωπο στὸ ἀκίνητο, καθὼς τὸ διάφανο τζάμι
 πού πυκνώνει μονομιᾶς μπροστὰ στὸ σκοτάδι καὶ γίνεται καθρέ-
 φτης,
 δίνοντας εὐγενικὲς παραστάσεις ἀπὸ ἀνύποπτα γεγονότα,
 δίνοντας τίς μορφὲς καὶ τὰ φάσματά τους, δίνοντας
 τὸ ἐσωτερικὸ νυχτερινῶν δωματίων φωτισμένων ἀπὸ λάμπες ἢ ἀπὸ
 μιὰν ἀνθοδέσμη
 ἢ ἀπ' τὸ θυμὸ καὶ τὴ στέρση καὶ τὴ φτώχεια. Δίνοντας
 γνωρισμένα κι ἀγνώριστα, ἀλλιῶς γνωρισμένα,
 σὲ μιὰ συνοχή, ἔστω ἐκδιασμένη, σὲ μιὰν ἀξία τελοσπάντων ἀνταλ-
 λάξιμη.

ΜΙΚΡΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΣΧΟΙΝΟΒΑΤΗ

Ἀνάμεσα σὲ δυὸ δέντρα
 τέντωσε τὸ σκοινί,
 ἔβαλε πάνω στὸ σκοινὶ μιὰ σκάλα.
 Ἀνέβηκε στὴ σκάλα.
 Ἐπese.
 Τὸ σκοινὶ ἀπόμεινε στὴ θέση του.

Ἐπλυνε στὸ ποτάμι
 τὰ ματωμένα ρούχα του.
 Τ' ἄπλωσε στὸ σκοινί.
 Τώρα περίμενε γυμνὸς στὸν ἥλιο
 νὰ στεγνώσουν.

Ἀσπρὸς ἀχνὸς ἀνέβαινε ἀπ' τὰ ρούχα του
 πὺδ ψηλὰ κι ἀπ' τὴ σκάλα —
 ἓνας μικρὸς καπνοδόχος
 ταπεινὸς
 σὲ μιὰ ἐλάχιστη Ἰθάκη.

(Αὐτὲς οἱ δυὸ σκηνές,
 ἔγιναν δίχως θεατὲς —
 μιὰ τελευταία δοκιμὴ
 μοναχική).

ΣΑΜΟΣ, Ἰούλιος - Αὐγουστος 1960

Ένα κλαδάκι μυγδαλιάς
μπρός στο παράθυρο,
ένα κλαδάκι μοναχά
σου κρύβει τὸ μισό χωριό.

Ὁ ἔρωτας μὲ τὴν παλάμη του
σου κρύβει ὅλο τὸν κόσμο.

Μένει τὸ φῶς μονάχα.

Φ Θ Ι Ν Ο Π Ω Ρ Ι Ν Ο

Βράδι. Ὑγρασία. Νὰ δγάλουμε τὰ μάλλινα ἀπ' τὴ ναφθαλίνη.
Ένα ἄστρο ἀναδεύει τὴν ψυχὴ σου, ἀργά - ἀργά, λυπημένα,
σὰν γυναικεῖο, ἀφηρημένο χέρι ποὺ ἀναδεύει μὲ τὸ κουταλάκι
ένα φλιτζάνι ζεστὸ τσάι, διαλύοντας
ένα μικρό, τετράγωνο κομμάτι ζάχαρη.

ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΣΑ ἢ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΞΩ;

Εἶναι ἓνα χρώμα κόκκινο, ἔντονο σὰ γέλιο,
σ' αὐτὴ τὴ στέγη, ἀνάμεσα στὰ δέντρα· εἶναι καὶ τ' ἄλλο
σύντομο χρώμα τῆς σκιάς ἐνὸς κλαδίου
ἐπάνω στὸ νερό. Μιὰ γυναίκα
ἔκανε μιὰν ἀέρινη κίνηση, σὰ νὰ κούμπωνε τὸ φόρεμά της
μὲ τὴ φωνὴ ἐνὸς πουλιοῦ. Κ' ἐνίωσα παραξενεμένους
ποὺ ἔμπαινα τόσο ἀπλὰ μὲς στὴ φωνή μου. Πιὸ ψηλὰ
ένα μονάχα καταπράσινο φύλλο δεσπόζει στὸ τοπίο,
κ' ἡ καρδιά μου ἐφαρμύζει τόσο καλὰ στὸν κόσμο
ὅπως τὸ κλειδί μου στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μου. Θ' ἀνοίξω—

ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΔΙΨΑΣ

Ἵστερα ἀπ' τὴν πολύωρη δουλειά του, στάθηκε πάνω ἀπ' τὸ τρα-
πέζι του
σὰ νὰ καθόταν ἤρεμος, μέσα στὴν κούρασή του καὶ τὴ δίψα του,
στὰ μαρμάρινα χεῖλη ἐνὸς ξηρικοῦ πηγαδιοῦ. Τὸ μάρμαρο
χαραγμένο ἀπ' τὸ σκονί· σκονί δὲν ὑπῆρχε·
τὸ παμπάλαιο ξύλινο μάγκανο, ἀπὸ καιρὸ ἀχρησιμοποίητο,
εἶταν ἓνας σταυρὸς γερμένος στὸ φῶς.

Κοίταξε ὁλόγυρα —
κανένας δὲ φαινόταν στὸν ἀπέραντο κάμπο
νῆχεται μὲ μιὰ στάμνα, μ' ἓναν κουδᾶ
νὰ πάρει νερό, νὰ πιεῖ ὁ ἴδιος, νὰ ποτίσει καὶ τὸ γαϊδούρι του.

Ὅσοτόσο τοῦ εἶταν ἀρκετὸ νὰ ξέρει πῶς θάρχόταν, ἔστω καὶ μιὰν
ἄλλην ὥρα,
ὅταν θᾶλειπε αὐτός. Τὸν ἔβλεπε κιόλας νὰ πίνει,
νὰ σκουπίζει μ' ἀνάστροφη παλάμη τὰ χεῖλη του· διέκρινε μάλιστα
ἐκεῖνο τὸ ἄδειο, τὸ θεϊκὸ χαμόγελό του, τῆς κατευνασμένης δίψας
καὶ τῆς ἀόριστης συνάντησής τους, ἐδῶ πλάι στίς πικροδάφνες
ποὺ σκονιστήκαν ἀπ' τὰ τόσα βήματά του, πέρα - δῶθε, περιμέ-
νοντας
ἄσκοπα, πέρα - δῶθε, μὲς στὴ μυστικὴ του ἀδελφικὴ δεδαιότητα
ἐδῶ, στὸ ἴδιο τραπέζι. Καὶ τώρα, σχεδὸν δὲ διψοῦσε,

ΑΥΤΟ ΜΟΝΑΧΑ

Μὴ μοῦ λὲς τίποτα. Δὲν τὸν πιστεύω τὸ θάνατο.
Ὅχι ποὺ δὲν τὸν ξέρω. Τὸν ξέρω καλά. Δὲν τοῦ παραχωρῶ τὰ
μάτια μου.

Σήμερα, περνώντας ἀπὸναν κῆπο τῆς συνοικίας μας, εἶδα
νὰ στέκεται ἡ ζωὴ καδάλλα στὰ χρυσὰ καπούλια ἐνὸς πορτοκαλλιοῦ
καὶ ν' ἀγναντεύει πέρα. Αὐτὸ σοῦ λέω μονάχα.

ΚΑΘΟΛΟΥ ΤΕΧΝΗΤΟΣ

Μὲς στὸ χειμῶνα, διάπλατη ἡ ἐρημικὴ σκηνὴ τοῦ θερινοῦ θεάτρου.
Πίσω ἀπ' τὰ κάγκελα τῆς ξώπορτας, διακρίνεται στὸ βάθος ἡ σιω-
πὴ μελετώντας τὸ ρόλο της.
Τὰ σκηνικὰ τὰ κουβαλήσανε σὲ ὑγρὲς ἀποθήκες —
κάτι λίγα ἀπομείναν — φτηνοπράματα
κ' ἓνα χάρτινο δάσος νὰ μουσκεύει στὴν ψιχάλα.

Πιὸ πέρα, σ' ἓνα θέατρο κλειστό, παίζαν τὸ «Καλοκαίρι».
Γυναῖκες, ἄντρες καὶ παιδιὰ, μ' ἀνάλαφρα ροῦχα
κυκλοφοροῦνε κάτω ἀπὸναν ἢλιο τεχνητό. Κι ἀλήθεια, εἶχε ζέστη.
Στὰ παρασκήνια οἱ ἠλεκτρολόγοι ξεκουμπώναν τὰ πουκάμισό τους.
Ἀκόμη κ' οἱ θεατὲς εἶχαν ἰδρώσει. Ἐκεῖνος ὁ ἥλιος
καθόλου δὲν εἶταν τεχνητός. Εἶταν ἀπλούστατα ὁ ἥλιος,
ἀκόμη καὶ γιὰ κείνους ποὺ δὲ γνώρισαν κανένα καλοκαίρι.

1955 — 1956

ΒΑΣΙΚΑ Η ΠΙΣΤΗ

Κι ὅμως, ἐγὼ εἶμαι χαρούμενος, — εἶπε.
Θὰ σοῦ φέρω ἓνα φόρεμα ἀπὸ λάμψη,
δυὲ πουλιὰ θὰ σοῦ φέρω ἀπὸ φῶς
νὰ κάθονται στοὺς ὤμους σου, κ' ἡ σκιά τους
σὰ δυὸ καραβάκια ἀπὸναν παιδικὸ τετράδιο
θὰ πλέουν μὲς στὸ φῶς — γαλᾶζια. Δυὲ τζιτζικια,
γιὰ σκουλαρίκια· — εἶμαι χαρούμενος, σοῦ λέω·
καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ, δὲ μοῦ χρειάζεται
παρὰ μονάχα ἡ πίστη σου. Ὅλα τ' ἄλλα
τ' ἀναλαμβάνω ἐγώ, — τὴ λάμψη, δηλαδή,
τὰ πουλιὰ, τὰ τζιτζικια καὶ τὸ νᾶσαι χαρούμενη.

Ἀχ, τί χρώμα ἔχει ἡ δύση! — θὰ προλάβεις;
Μὴν κλαῖς, λοιπόν, ἓνα φόρεμα, σοῦ λέω,
ἀπὸ κόκκινη λάμψη. Μὴ μὲ διαψεύσεις.
Ἄν δὲν τὸ πάρεις, δὲν τῶχω.

Παιγνίδια τ' ουρανού
και του νερού
(1960)

από τη συγγραφή
Παράρτημα
(1959-1960)

XV

Τόσα όργανα δέν τούφταναν νά κλείσει τόν χορό του,
τόσος χορός δέν τούφτανε και γύρευε τραγούδι,
μπλέχτηκε μέσα στό ρυθμό, μπλέχτηκε μέσα στ' άστρα,
μαχαίρι - λεϊμονόφυλλο στά δέντια του κρατούσε
κι ούτε τούς ίσκιους έσφαξε κι ούτε είπε τόν τραγούδι.

XXIII

Μαύρη και γαλάζια νύχτα
μέ γραμμές πορτοκαλλιές,
άνθισαν κρυφά οί μηνιές —
μαύρη και γαλάζια νύχτα.

Χρώματα, άριθμοι και κύκλοι
σμαραγδιά, τριανταφυλλιά,
τρία, πέντε, έφτά κ' έννια —
χρώματα, άριθμοι και κύκλοι.

Κι από πάνου τόν φεγγάρι,
τό χρυσό μηδενικό,
στό δικό μου μερτικό
μές στ' άλλών του 'Αλωνάρη.

Ποιήματα Δ', Κέξρος
Θερινό φροντιστήριο (1953-1960)

ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΟΥ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΥ

‘Ο καθρέφτης ύποκρίνεται τόν πιστό κι άκριβή
ΐσως για νά προφυλαχτεί άπ' τόν βάθος του. Καταφάσκει
άπό άδιαφορία κι άφαίρεση. ‘Όμως, στ' αλήθεια, κάποτε,
ξεφεύγει άπ' την κορνίζα του, διαρρέει, κυματίζει
σά γκριζοπράσινο νερό, γλιστράει άπ' τόν παράθυρο τού διαδρόμου·
κι όταν σέ λίγο κατεβαίνουμε τή μικρή ξύλινη σκάλα
άναγνωρίζουμε πώς τόν ρυάκι τής αύλής που τρέχει
κάτω άπ' τά δέντρα, κάτω άπ' τις καρέκλες μας,
είναι ό ίδιος λιωμένος καθρέφτης τού διαδρόμου
αύτου τού έξοχικού ξενοδοχείου. Κι όλη μέρα μās προορίζεται
νά μεταβάλουμε και πάλι τόν νερό σ' ένα μεγάλο καθρέφτη
για νά κοιτάξουμε στά βάθη του γυμνό τόν πρόσωπό μας
μέ δυο μεγάλα μάτια άδίστακτα πίσω άπ' τά κίτρινα φύλλα.

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ

Κάτασπρο τόν καίτι, κι από πίσω οί βάρκες κόκκινες.
Τις μέτρησε, τις ξαναμέτρησε: ‘Εξη. ‘Αναρωτήθηκε
ποιό νόημα νάχει ό άριθμός και ποιό τόν μέτρημα. Σέ λίγο
έσβησε μέσα στό λυκόφως και άριθμός και μέτρημα,
μαζί κ' ή έρώτηση. Μπορεί λοιπόν νά ύπάρχει
έκείνο που όνομάζουμε ‘όμορφιά»; μπορεί και νάιναι
ή σιωπηλή, άνεξήγητη βεβαιότητα μιās ευτυχίας άναβλημένης.

Η ΑΛΛΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ

‘Αλέξη, — τού φώναξα — ‘Αλέξη. Θ' άνέβω τή σκάλα.
Πρόσεχε έσύ μήν περάσει κανείς. Ναι, τά μῆλα
τά μάζεψα τις προάλλες. Τώρα μονάχα άνεβαίνω.
Μήν τήν κρατās τή σκάλα. Δέν πέφτω.
Είναι ένα σύννεφο χρυσό. Δέ θά τόν κόψω.
Μόνο που μούβαψε τά χέρια και τόν πρόσωπο,
και πιά δέ θά μπορούσω νά σ' άννίξω.

ΦΟΒΟΣ ΑΝΑΛΗΨΗΣ

Τό φως είναι ένας θρίαμβος. Δέν έπιτρέπει ύπεκφυγές, μεταμφιέσεις.
Τά καράβια μετέωρα στόν άέρα, τόν ίδιο και τόν μεγάλο φορτηγό
μέ τά πεπόνια

κ' έκείνο τόν μπαλκόνι μέ τά δυο κορίτσια, κ' οί τρεις άγωγιάτες,
κ' οί στάμνες τού μικρού άγγειοπλάστη.

Και τούτος ό άνθρωπος,
στό φόβο τού μετεωρισμού, ρίχνει τόν ίσκιο του στό χῶμα
και τρέμει σάν πουλί δεμένο άπ' τόν πόδι μέ σπάγγο.

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΣ ΤΙΜΟΝΙΕΡΗΣ

Στέκεσαι λίγο, άκούς, δέν άποκρίνεσαι.

Φυγαδεύεις εικονικά πουλιά που δέ σέ πρόσεξαν.

‘Αρνείσαι άπ' τά πριν αυτά που δέ σέ ζήτησαν.

‘Ανθρώπινα σώματα, χρώματα. Στό τέλος
μέ τά χέρια σου πάνω στό τιμόνι τού άσάλευτου πλοίου
μοιάζεις νά όρίζεις έσύ τήν κατεύθυνση
τής όρισμένης άπ' τή ρίζα άκίνησίας.

ΟΧΙ ΤΕΛΟΣ

Τελειώνουν τά φύλλα τού χαρτιού και τά φύλλα τών δέντρων.
Θέλει κι αυτός νά βάλει ένα τέλος. Δέ βρίσκει.
Στό γυμνωμένο δέντρο φτάνουν κοπάδια τά πουλιά, ξεκουράζονται·
κουρνιάζουν λίγο στά κλωνάρια, σάν καρποί καινούργιοι,
κρουστοί καρποί, φτερωτοί. Τόν μόνο που ξέρει,
είναι πώς θά πετάξουν πάλι. Τούτη ή αίσθηση τής πτήσης
τρέμει άτελεύτητα στό πλάι τών όμων του, καθώς οί ρίζες
δυο μεγάλων άόρατων φτερών.

Μικρό αφιέρωμα (1960-65)
(Στη Φαγίτσα και τον Έρη)

ΑΝΑΠΑΝΤΗΤΟ

Μπήκε τὸ φεγγάρι ἀπ' τὸ παράθυρο,
βημάτισε λίγο στὸ πάτωμα, κάθισε
στὴ μεγάλη, παλιά πολυθρόνα.
Ὁ ἄλλος, στὴν ἀπέναντι καρέκλα,
κάπνιζε σκοτεινὰ τὸ τσιγάρο του.
«Εἶναι κρύο κεῖ κάτω;», ρώτησε.
Τὸ φεγγάρι κοίταξε ἄλλοῦ. Δὲν ἀπάντησε.
Τὰ μάρμαρα στέκονται στὸν οὐρανὸ
μ' ἓνα φανάρι σκουριασμένο πλάϊ τους.

ΟΙ ΚΑΡΓΙΕΣ

Κρά-κρά, κρά-κρά, στὰ καργοχώρια οἱ κάργιες κάρβουνα·
καύκαλο τῆς συκιᾶς, μαῦρα κλαδιὰ στὸ ρημαγμένο σπίτι·
γκρίν-γκρίν, ἡ σκουριασμένη ἀεραντλία πάνω ἀπ' τὸ πηγάδι —
κούφιο πηγάδι, κράκ και κράκ, ἡ πέτρα ποῦπεσε στὴν πέτρα.
Ἄν κατεβεῖς ἀπ' τὰ βουνά, τὰ μάτια σου ἔχε τέσσερα·
ἐδῶ τ' ἀγκάθια εἶναι πολλά, σοῦ σκίζουμε τὰ γόνατα,
κ' οἱ κάργιες κρά και κρά και κρά σὰν τὰ καμένα κάρβουνα
σοῦ κλέβουνε τὰ τρία κλειδιὰ και σοῦ πετᾶν τὸν ἴσκιο τους.

ΨΙΘΥΡΟΣ

Κοιμήσου, —τοῦ εἶπε — ἐγὼ θὰ φυλάξω τὸν ὕπνο σου.
Μέσα στὶς πέτρες κοιμούνται τὰ πουλιά. Θὰ περιμένω
ὡς τὰ χαράματα, ὡς ἐκεῖνη τὴν ὥρα
ποὺ τὸ ἄστρο ἀνοίγεται σ' ἑπτὰ μικρὰ παράθυρα,
νὰ δῶ τὴν πέτρα νὰ χαράζεται σὰν τσόφλι αὐγοῦ
και δυὸ πουλιά νὰ βγαίνουν ἀπ' τὸ στῆθος σου.

ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ

Ἕνα πουλί στὸ δέντρο, ἀφήνει ἓνα μικρὸ κελήδημα, κ' ὕστερα
δεύτερο,
δένοντας τὴ λευκὴ ποδιὰ τῆς ἀνοιξῆς γύρω στὴ μέση της,
στρέφει γιὰ λίγο τὸ κεφάλι του, κοιτάει προσεχτικὰ, μένει εὐχα-
ριστημένο
και ξαφνικὰ βουτάει μὲς στὸ γαλάζιο, χάνεται μὲς στὸ τραγούδι του.
Ἐσὺ ποῦ κοιτάξεις; Τὸ βλέπεις ἀκόμη; Δεῖξε μοῦ το και μένα.

ΛΥΡΙΚΟ

Τρέχει τὸ νερό, ποτίζει τὰ χωράφια, τρέχει, φέγγει.
Γαλάζια θάλασσα, πράσινο δέντρο, πράσινο.
Κόκκινη στέγη, λευκὸ σύννεφο, ἀνίσκιωτο.
Κ' ἐκεῖνος ὁ καπνὸς ὁ ἐλάχιστος; Πές μου
τί χρῶμα νᾶχει τ' ὄνειρο, τί χρῶμα νᾶχει
τὸ βῆμα τῆς γυναίκας στὸ βρεγμένο χορτάρι
πρῶτ-πρῶτ, μὲ τὰ πουλιά, τότε ποῦ ὁ ἴσκιος τῆς καμπάνας
εἶναι μισὸς στὴ φούχτα σου, μισὸς μὲς στὰ κοχύλια;

ΕΠΙΚΛΗΣΗ

Δὲ βλέπω μέσα στὸ σκοτάδι. Ποῦ εἶσαι; Στάσου.
Δός' μου τὸ χέρι σου. Ἕνα χέρι
μέσα σ' ἓνα ἄλλο χέρι, βλέπει. Ἡ λάμπα
θὰ πρέπει νᾶναι πρὸς τὰ ἐκεῖ. Τὸ πετρέλαιο,
ἂ, ξέχασα, τῶχω στὸ ράφι, στὴν κουζίνα,
στὸ μεγάλο μπουκάλι. Νά και τὰ σπέρτα.
Ἄκου, ὁ ἀγέρας. Μὴ μοῦ ἀφήνεις τὸ χέρι.

Ο Φαροφύλακας (1958)

Μπορεί όλα τούτα να συμβαίνουν πάλι απ' την πολλήν αγρύπνια —
γιατί για νάσαι στην ώρα σου στη δουλειά σου, στη βάρδια σου,
πάντα φαντάζεσαι πώς κάποιος κινδυνεύουν και πρέπει να τους
σώσεις

ή πώς εσύ κινδυνεύεις και πρέπει να σωθείς. Κι αλήθεια,
μή τάχατε δέν κινδυνεύουμε όλοι μας, κάθε στιγμή; Γι' αυτό σου
λέω — παραισθήσεις.

Κι όμως θαρρώ πώς, κ' έτσι, αυτό που φτιάχνουμε, κάτι σημαίνει,
τραβάει πιδ πέρα από μᾶς, προπορεύεται, ὀδεύει
σάν ἄσχετο από μᾶς, και συχνά μᾶς κρατάει απ' τὸ χέρι
ὅπως κρατάει ἕνας εὐρωστός ἐφηβος τὸ γέροντα τυφλὸ πατέρα του
κ' ἐκεῖνος προχωρεῖ, χαμογελώντας ἡσυχᾶ, πιδ πέρα απ' τὴν τυ-
φλότητά του.

Ναί, παραισθήσεις, ὅπως σοῦλεγα· — ποιόν τάχα να σώσεις;
πὼς τάχα να σωθεῖς και ὁ ἴδιος; Καθένας τραβάει
τὸ δικό του τὸ δρόμο· δὲ βλέπει πού τοῦ γνέφεις· δὲ βλέπουμε. Ἡ
λάμπα μας

ἕνα μάταιο ἄστέρι, — πόσο μάταιο. Μόλις ὁ ἄλλος στρίψει
τὴ δική του γωνιά, τὸ ἄστέρι πιά δὲ φαίνεται· ξεχάστηκε κιόλας.

Ἴσως γι' αὐτὸ διαλέγουμε πάντοτε να φωτίσουμε δρόμους

χωρὶς στροφές και γωνίες — δρόμους πλατύτατους,
μεγάλες ἀπλωσιές, ὅπως ἡ θάλασσα, π.χ. Γι' αὐτὸ ἀκόμη,
σάν εἶναι να φωτίσουμε πολυδαίδαλους δρόμους, κρεμᾶμε
πολύ ψηλά τὴ λάμπα μας, σ' ἕνα μεγάλο στύλο, σ' ἕνα φάρο,
γιὰ να φωτίζει πάνω απ' ὅλες τὶς γωνίες, πάνω απ' τὰ κύματα,

ὡς ἐκεῖ

πού καμπυλώνει ἡ θάλασσα τὸ γόνατό της δρασκελώντας τὸν ὀρι-
ζοντα.

Γιατί παραισθήσεις, λοιπόν; Ἄλλος φάρος πιδ πέρα
θ' ἀναλάβει σὲ λίγο τὰ καράβια. Ἡ λάμπα ὑπάρχει,
κ' ἐμεῖς ὑπάρχουμε. Κ' εἴμαστε ἐμεῖς
πού φτιάχνουμε τὴ λάμπα· ἐμεῖς πού τὴν ἀνάβουμε
καταμεσῆς στὴ νύχτα. Καὶ μπορούμε να ποῦμε πὼς ἐμεῖς
εἴμαστε ἡ φλόγα τῆς λάμπας — ἔστω ἡ ἀνώνυμη φλόγα· τί ση-
μασία

ἀν δὲ γνωρίζουν ποιὸς τὴν ἀναψε; — τί σημασία
ἀν μᾶς θυμούνται ἢ ὄχι; Πάντως τὰ καράβια
μὲ τὸ δικό μας ἄστρο προσανατολίζονται· ἀρμενίζουν
γιὰ τὴν Ἰδρα, τὴ Σάμο, τὸν Πειραιᾶ, τὴ Μονοβάσια, τὰ Κύθηρα.
Δὲ φτάνει τάχατε να ξέρουμε πὼς ἔφτασαν ἢ πὼς θὰ φτάσουν;

Πολλὲς φορές, φαντάζομαι τὰ χέρια τῶν ταξιδιωτῶν φωτισμένα
ἀπ' τὴ δική μου λάμπα, ἔτσι κάπως σὰ νᾶναι χρυσωμένα
ἀπ' τὸ χνῶτο μᾶς μακρινῆς φιλίας. Φαντάζομαι ἀκόμη
(ὅταν πηδοῦν στὴν ἀποβάθρα, κ' οἱ δικοὶ τους τοὺς σφίγγουν τὰ
χέρια) πὼς κάποιος

ἀγνωστοί φίλοι σφίγγουν τὰ δικά μου χέρια· κι ἀκόμη
πὼς οἱ μικρὲς κλειδαριές στίς βαλίτσες τους ἔχουν κρατήσει
τὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ φάρου σάν ἐλάχιστα εἰκονίσματα
ἁμορφα φλωροκαπνισμένα ἀπ' τὴ δική μου φροντίδα κι αγρύπνια.

Πάντα, λοιπόν, ὑπάρχει τρόπος κάτι να δώσουμε
κ' ἴσως να μείνουμε κ' ἐμεῖς μ' αὐτὸ πού δίνουμε. Ἐνα χρῶμα
θὰ ὑπάρχει σὲ κάθε πρῶνὸ να ταιριάζει στὸ βλέμμα μας. Κ' ἤθελα
αὐτὸ να ἐννοήσω και να πῶ και να ὑπογράψω

σάν ἕνα γράμμα μὲ ἀνοιχτὴ χρονολογία γιὰ ὅποιον παραλήπτη.

Τώρα μπορῶ να σωπάσω ξανά και ν' ἀνάψω τὴ λάμπα μας.
Περίμενέ με. Δυὸ λεπτά. Δὲ θ' ἀργήσω. Περίμενε.

Ἀντιστροφή

Ἐνα θαῦ φεγγάρι στάθηκε ψηλά στὸν ἀέρα
σάν τὸ ἐσωτερικὸ ἑνὸς πηγαδιοῦ ἀντεστραμμένο.
Ἐρίξαν πάνω τὸν κουβά κι ἤπιαν σιωπὴ καὶ πέτρωσαν.
Τὴν ἄλλη μέρα ἓνα πουλί τοὺς ξύπνησε καὶ δέ μετάνιωσαν.
Δὲν ἦταν ἄλλωστε στὸ χέρι τοὺς νὰ προτιμήσουν.

Ἀόριστη συγγένεια

Τὰ μάτια του δύο πράσινες σταγόνες φῶς.
Τὸ στόμα του σφιγμένο — δὲν μπορούσες νὰ τὸ παρομοιάσεις.
Ἐνας ἄνθρωπος, ἴσως, χτισμένος σ' ἓναν τοῖχο.

Ἀπ' τ' ἄλλο μέρος τοῦ τοίχου θὰ ὑπῆρχε μιὰ σειρά ἀνοιχτὰ παράθυρα·
ἐμπαινε φῶς ἰσχυρὸ κι ἀνοιξιόatic ἀέρας —
γι' αὐτὸ ἦταν τὰ μαλλιά του τόσο νεανικὰ ἀναστατωμένα.

Μὰ οἱ ἄλλοι δὲν μπορούσαν νὰ κοιτάξουν ἀπ' αὐτὰ τὰ παράθυρα. Ὡστόσο
ἦταν στιγμές πού ἀκούγαν τὰ παραθυρόφυλλα νὰ πλαταγίζουν
σάν ἀνοιχτές φτεροῦγες ἀγνωστων πουλιῶν. Καὶ τότε
ὅλοι κοιτάζαμε πιό πέρα, ἀναγνωρίζοντας ἀόριστα ὅτι
τό φῶς, ἡ πέτρα, τὸ νερό καὶ τὰ χέρια μας εἶχαν τὴν ἴδια οὐσία.

Ὁ καθρέφτης κι ἡ πόρτα

Περίμενε (δὲν ᾔξερε τί) μέσα σέ μιὰ ἀχρησιμοποίητη ἡρεμία.
Δεξιά του ὁ καθρέφτης· ἀριστερά του ἡ τζαμόπορτα.
Μές στὸν καθρέφτη καθρεφτίζεται ἡ πόρτα πού ὁδηγεῖ
ὄχι σέ ἄλλα δωμάτια, μὰ σ' ἓναν ἐσωτερικὸ οὐρανό. Στὴν πόρτα
δὲν καθρεφτίζεται ὁ καθρέφτης. Ὅταν σηκώθηκε
τράβηξε ἀφηρημένος ἴσα στὸν καθρέφτη. Ἐκεῖ
τόν χτύπησε στὸ μέτωπο τὸ ψυχρὸ κρύσταλλο. Τότε
κατάλαβε πὼς ἡ ἐξοδος ἦταν ἀπ' τ' ἄλλο μέρος,
κατάλαβε πὼς δὲν μπορούσε μέ κανέναν τρόπο
νὰ υπερπηδῇ τὸ κρύσταλλο καὶ τὸν ὀρθωμένο ἑαυτὸ του
οὔτε κι ἂν περπατοῦσε ξιπὸλῆτος ἐπάνω στὰ σπασμένα τζάμια
γιατί σέ κάθε κομμάτι γυαλί θὰ ξανάδρισκε τὸ θυμωμένο πρόσωπό του
πολλαπλασιασμένο σ' ἐχθρική στρατιά. Στράφηκε τότε
καὶ βγῆκε ἀπ' τὴν πόρτα ὑποταγμένος καὶ γαλήνιος.
Σέ τίποτα δὲν ὠφελούσε ν' ἄγνοεῖ τὸ τί περίμενε
καὶ ν' ἀντιστρέφει τίς θέσεις τῶν πραγμάτων.

Ἐνας
πινάκας
βε βινέτος
ἀνεξιέρ
(1959)

Τὸ βάρος τοῦ ἄδειου

Ἐνας τοῖχος γυμνός. Δυὸ μεγάλα καρφιά στὴν ἄσπρη ἐπιφάνεια·
δυὸ σκουριασμένα καρφιά, — τίποτα δὲν κρατοῦσαν,
μόνον τὸ ἀόρατο βάρος τοῦ ἄδειου. Ἐκεῖνος
ἔνωσε τούτα τὰ καρφιά μπηγμένα στοῦ πλευροῦ του. Σηκώθηκε
καὶ κρέμασε πάνω τοὺς δυὸ μικρὲς ὕδατογραφίες —
ἡ μιὰ: θαλασσινὸ λυκόφως μέ μιὰ βάρκα στὸ βάθος,
ἡ ἄλλη: δυὸ ἐλαφάκια πλάι σέ μαρμαρένια κρήνη.
Καμιά οὐλὴ πιά στὸ πλευρὸ του οὔτε στὸν τοῖχο,
καί, μάλιστα, ἀπ' τὸ φωτισμένο τζάμι τοῦ παράθυρου
τὰ δυὸ ἐλαφάκια τὸν κοιτοῦσαν μέ γλυκιὰ κατανόηση.

Δοκιμασία τῆς εἰλικρίνειας

Ἡ εἰλικρίνεια — εἶπε — εἶναι κι αὐτὴ ἓνας θώρακας, — ἴσως ὁ πιό
ἀσφαλής,
ἓνας θώρακας γυμνός γιὰ τοὺς γυμνοὺς. Κανεὶς δὲν τολμᾷ
νὰ χτυπήσει ἓναν γυμνὸ. Ὅσο γιὰ μένανε — εἶπε —
ἐγὼ εἶμαι πάντοτε ντυμένος. Τὸν κοιτάξαμε —
ἔτρεμε σύγκορμος μέσα στὴ γύμνια του. Μόνο τὰ μάτια του
λάμπαν σὰ δυὸ κουμπιὰ πού κούμπωναν κι ἀπόκρυβαν τὴν ὁμορφιά του.

Τότε ἦταν πού ὅλα τὰ μαστίγια σφύριξαν πάνω του
ἐνῷ τὰ μάτια του θάβαιναν, θάβαιναν,
ὄχι, τώρα, κουμπιά, μὰ δυὸ τρύπες
ὅπου μέσα τοὺς ἔσταζε λίγο νερό, προσπαθώντας ἀκόμη
νὰ μιμηθεῖ τὸ λαμπύρισμα δυὸ τελευταίων ἄστρων.

Ἐσὺ ὁ ἀκόρεστος

Ἀμέριμνα σπουργίτια σεργιανᾶν στὸ πεζοδρόμιο,
κάθονται στὶς καρέκλες, στὰ τραπέζια τοῦ ὑπαίθριου καφενεῖου,
κάθονται στοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖνοι
χαμογελοῦν χωρὶς νὰ τὰ κοιτάζουν. Ἀπέναντι
εἶναι ἡ μικρὴ ἐκκλησία καὶ τὸ ρολόι τοῦ ταχυδρομείου·
στὴ μέντρα ἀκουμπισμένα τρία ποδήλατα. Ὡ, ἅγια ἀπλότητα,
μικρὰ βηματάκια πουλιῶν, τὸ χνούδι τοῦ ἡλίου στὰ μάγουλα τοῦ ἀέρα,
ἡ λίγη μουσικὴ ἀπ' τὰ ζάρια πού πέφτουν στὸ τάβλι,
τὰ πολύχρωμα ἐσώρουχα ἀπλωμένα στὸ σκονὶ τῆς μπουγάδας,
ὅλα ἤσυχα κι ἀνύποπτα. Κι ἐσὺ ὁ ἀκόρεστος
νὰ θέλεις κάποιον νόημα ν' ἀνακαλύψεις ἢ νὰ ἐφεύρεις σέ ὅλα,
νὰ θέλεις ὅλα νὰ τὰ κλείσεις μέσα σ' ἓνα ποίημα καὶ νὰ τὰ δώσεις.

Πλόδντιφ, 10.XII.59

Αυτό ήταν τό ζήτημα

Δέν ἤξερε πού νά πάει, τί νά κάνει. Τόν κύκλωνε τό ἄδειο.

Ἡ ἀμνηχανία του σκόνταφτε στούς τέσσερις τοίχους.

Μιά μύγα ἦταν πιασμένη στό δίχτυ τοῦ βόμβου της.

Μιά ἀράχνη κατέβαινε ἐπίσημα πιασμένη ἀπ' τόν σπάγκο τοῦ σάλιου της.

Πιάστηκε τότε κι αὐτός ἀπό 'να στίχο καί κατέβαινε ἀμίλητος,

χαρούμενος ἀπ' τήν κάθετη αὐτή ἰσορροπία τῆς καταδύθισης,

σίγουρος πώς, ὅποια στιγμή, θά μπορούσε ν' ἀνέβει

καί μάλιστα ἀκόμη πιό ψηλά ἀπό κει πού ξεκίνησε.

Ὅμως τό ζήτημα δέν ἦταν αὐτό. Τό ζήτημα ἦταν
ἄν τό σκονίι τοῦ στίχου του ἄντεχε γιά ν' ἀνεβάσει κι ἕναν ἄλλο.

Βουκουρέστι, 18.XII.59

Ἡ κουτάλα καί τό ἄγαλμα

Αὐτή ἡ κουτάλα, ξύλινη, φαρδιά, κάτασπρη, ὀλόδροση,

ἐγκάρδια, κουσκουσούρα, διάπλατη,

μυρίζει ἀκόμη δάσος — εἶναι ἕνα δάσος

πού πήρε τό σχῆμα τῆς ἀνθρώπινης παλάμης.

Ἡ κουτάλα μιλάει. Λέει πάντα: «πάρτε, πάρτε».

Δέν τό ἀντέχει νά 'ναι ἄδεια. Τή συνάντησα

στή λαϊκή ἀγορά, ἔξω ἀπ' τό Μουσεῖο.

δίπλα σέ καλαμπόκια, σέ καρότα, σέ βουνά πιπεριές καί σέ τσαμπιά τσαρούχια.

Κουτάλα φλύαρη, φωνακλού, φώναζε πάντα: «πάρτε πάρτε».

Ἀπ' τοῦ Μουσείου τό παράθυρο ἕνα ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνα

ἀμίλητο, ἄψογο, συγκεντρωμένο στόν ἑαυτό του,

κοιτοῦσε μ' ἐπιείκεια καί μέ ἀπέραντο φθόνο τή φτωχή κουτάλα.

Βουκουρέστι, 18.XII.59

Παύση

Κάποτε μιά μεγάλη παύση μεσολαβεῖ ἀνάμεσα στίς μέρες.

Τό 'να χέρι δέν ἀποκρίνεται στ' ἄλλο.

Τό πρόσωπο δέν ἀναγνωρίζεται μές στόν καθρέφτη.

Τά λόγια διαφεύγουν ἀπ' τό νόημά τους.

Μιά γυναίκα σκουπίζει τήν αὐλή. Τίποτα.

Μιά μυρωδιά καφέ στέκεται στό διάδρομο ξένη.

Ὁ γλόμπος τοῦ φαρμακείου οὐδέτερος.

Χρονολογίες, κινήσεις, γεγονότα. Τίποτα.

Μονάχα κάτω ἀπό τήν παύση μιά ἀδιόρατη θερμότητα:

ἡ ὑποψία πώς ἡ παύση αὐτή καμπυλώνεται

σάν τή ράχη ἑνός ζώου σπιτικού πού ζητάει ἕνα χᾶδι,

πού τρίβεται στό πόδι τῆς καρέκλας ἡ στά κρόσσια τῆς κουρτίνας,

κι ἡ κουρτίνα ἀποτραβιέται, — δέ χαϊδεύει.

Ὡστόσο, καθώς μπαίνουμε στήν κάμαρα, διακρίνουμε

τήν κίνηση ἐκείνη τῆς κουρτίνας καί νιώθουμε

πώς κάποιος κάπου περιμένει τή ματιά μας.

Χράντετς Κράλοβε, 12.I.60

Ἀποκατάσταση ἰσορροπίας

Ὅλη τή νύχτα δέν μπόρεσε νά κοιμηθεῖ. Τό κρεβάτι του

δέν ἦταν δικό του, οὔτε τό σῶμα του. Μεγάλα φύλλα

μοιράζονταν τόν ὕπνο του. Ἐνα συντριβάνι

ξεκούκιζε στό μέτωπό του μικρές χάντρες

χωρίς βαρύτητα καί ἤχο. Μετά τά μεσάνυχτα

ἕνα ἄλογο γυάλινο μπήκε ἀπ' τό παράθυρο —

ἡ χαίτη του ἀπό χλόη, τό 'να του μάτι πουλί, τ' ἄλλο ψάρι. Τό πρωί,

ὅταν σηκώθηκε, βρῆκε κάτω ἀπ' τίς καρέκλες

πολλά κομμάτια σπασμένα γυαλιά

καί τά κίτρινα γάντια τῆς σελήνης. Τότε,

ἄν καί ἄγρυπνος καί πολύ κουρασμένος,

(ἴσως κι ἀπό ἀντίδραση) ἄρχισε νά γράφει ἕνα μεγάλο γράμμα

χωρίς νά ξέρεי τί νά γράφει καί σέ ποιόν νά τό στείλει.

Ἄν μπορούσε, τουλάχιστον, νά κλάψει.

Ντόμπρζιτς, 11.VII.62

Χρωματιστές

ὑπερβόρες

(1960)

Τό ανέβασμα

Καθόταν μέρες στο ξένο χωράφι, — όλο λογάριαζε
ν' ανέβει κρυφά στη γυμνωμένη συκιά, νά κοιτάξει
από ψηλά τόν κόσμο, μέ τήν αίσθησι ενός φύλλου
ή ενός πουλιού· μά πάντα κάποιος θά περνούσε,
καί πάντα ανέβαλλε γιά αργότερα.

Ένα δειλί,
κοίταξε όλόγυρα, — έρημιά — σκαρφάλωσε
στό πιό ψηλό κλαδί, καί τότε ακούστηκαν
φωνές μέσ' απ' τούς θάμνους: «Τί κάνεις εκεί πάνω;»,
φωνές μεγάλες, κι αποκρίθηκε: «Ένα σύκο,
είχε ένα τελευταίο σύκο». Τό κλαδί τσακίστηκε.
Τόν σήκωσαν. Κρατούσε τό δεξί του χέρι σφιχτοκλειδωμένο.
Όταν του ξέσφισαν τά δάχτυλα, δέ βρήκαν τίποτα.

Διεργασία

Μέρα μέ τήν ήμέρα αποπλιζόταν. Πρώτα γδύθηκε τά ρούχα του,
αργότερα τά εσώρουχά του, αργότερα τό δέρμα του,
αργότερα τή σάρκα καί τά όστά του, όπου στο τέλος
έμεινε αυτή ή άπλή, ζεστή, καθάρια ουσία,
πού μόνος του, άφανής καί χωρίς χέρια, τήν έπλαθε
μικρά λαγήνια, ποιήματα κι ανθρώπους.
Καί πιθανόν, ένας ανάμεσα σ' αυτούς, νά 'ταν κι εκείνος.

Άκριβώς τότε

Μέ τό πέρασμα τής άστραπής, ή σκιά του δέντρου
πήδησε λαθραία απ' τό παράθυρο στην κάμαρα. Έκείνος
τρώμαξε μνήμη απόμακρη — τό μέγα δάσος
βαθύ, σκοτεινό, αδιαπέραστο· καί τό κρεβάτι του
ήτανε τό κλαδί ενός δέντρου, κι αυτός πάνω του
έπέμενε νά πριονίζει τό κλαδί, γνωρίζοντας
πώς έτσι σίγουρα θά πέσει, ενώ ταυτόχρονα
μιά αίσθηση άβέβαιη τόν κρατούσε μέσ στον κίνδυνο,
πώς εκείνη ακριβώς τή στιγμή θά πετούσε.

Γι' αυτό ακριβώς

Γι' αυτό ακριβώς δέν απέλπιστηκε. Τό σφύριγμα του τραίνου μέσ στη
νύχτα
περνούσε απ' τό παράθυρό του — πιό πολύ από τραίνο — τόν έπαιρνε.
Ξέχασε τή βαλίτσα του· πήρε ένα δέντρο.
Πάνω στά νύχια του κοιτούσε τό φεγγάρι πολλαπλασιασμένο
μ' εκείνη τή μικρή, τεμαχισμένη οικειότητα πού τόν συνέδεε πάλι.

Ένα δέντρο

Τό δέντρο αυτό είχε φυτρώσει στο πάνω μέρος του κήπου,
ψηλό, μοναχικό, ευθυτενές — ίσως τό ύψος του
νά πρόδινε μιά μυστικήν ιδέα παρείσακτου. Ποτέ δέν έδωσε
λουλούδια καί καρπούς, μόνο μιά σκιά μακριά πού χώριζε στά δύο τόν
κήπο
κι ένα μέτρο ανεφάρμοστο γιά τά σκυμμένα, φορτωμένα δέντρα.
Κάθε βράδυ, όταν έσθηνε τό ένδοξο ήλιόγευμα,
ένα παράξενο, πορτοκαλί πουλί κούρνιαζε σιωπηλό στο φύλλωμά του
σάν τόν μοναδικό καρπό του — μιά μικρή χρυσή καμπάνα
σ' ένα πράσινο, θεόρατο καμπαναριό. Όταν κόψαν τό δέντρο,
εκείνο τό πουλί γύριζε μέ μικρές, άγριες κραυγές επάνω του
γράφοντας κύκλους στον άέρα, γράφοντας στο λιώγευμα
τό σχήμα του δέντρου ανεξάντλητο· κι αυτή ή μικρή καμπάνα
σήμαινε άόρατη ψηλά, καί πιό ψηλά απ' τό ύψος του.

Προσαρμογή

Αυτό τό μπρούντζινο άγαλμα, είχε τή θέση του μέσ στο χειμώνα·
αυτός ό ήρωικός διασκελισμός του αλόγου σά νά υπερπηδούσε
πανίσχυρους, ενάντιους ανέμους· ακόμη καί τό ύψος,
κάπως πομπώδες κι υπεροπτικό, του ήπέα, ταίριαζε αρκετά
μέ τίς νεροποντές, τ' άφηνιασμένα σύννεφα, τίς καταιγίδες,
όταν αλλάζαν οι άστραπές τά χαλινάρια σε δύο στέρεες, στενόμακρες
φλόγες
καί δέν ξεχώριζες άν τό ούρλιαχτό ήταν απ' τόν άνεμο στις γυμνές λεω-
φόρους
ή απ' τ' ανοιχτό στόμα του αγάλματος. Μά τώρα,
μ' αυτή τήν άνοιξη, χαλαρωμένη, ευκολυμένη, άφημένη,
μέ τουτο τό επιλήσμον φώς, καλοσυνάτο (ίσως από δειλία κιόλας
ή κι απ' τήν κούραση τής ζέστης) δένοντας
μέ πρόχειρες άκτίνες τό 'να φύλλο μέ τ' άλλο,
τό 'να δέντρο μέ τ' άλλο ή μέ τά σπίτια,
τό 'να βλέμμα μέ τ' άλλο ή μέ τά στόματα, — ανυπόφορη τώρα
ή στάση αυτού του αγάλματος, προκλητική, σχεδόν άπρεπη,
τόσο πού ό ίδιος ό μπρούντζινος καθαλάρης ξεπέζεψε,
φώναξε τρεις άνέργους πού περίμεναν στο πάρκο μέ τίς άξίνες τους
κι άρχισε, κάθιδρος κι ικανοποιημένος, νά γκρεμίζει τό άγαλμά του.

Σχεδόν ταχυδακτυλουργός

Από μακριά χαμηλώνει τή λάμπα, μετακινεί τις καρέκλες χωρίς νά τις ἐγγίσει. Κουράζεται. Βγάζει τό καπέλο του κι αερίζεται. Ύστερα, μέ μιά κίνηση συρτή, βγάζει τρία τραπουλόχαρτα δίπλα απ' τ' αὐτί του. Διαλύει ἕνα πράσινο, παυσίπονο ἀστέρι σ' ἕνα ποτήρι νερό, ἀναδεύοντάς το μ' ἕνα ἀσημένιο κουταλάκι. Πίνει τό νερό καί τό κουτάλι. Γίνεται διάφανος. Φαίνεται μέσ στό στήθος του νά πλέει ἕνα χρυσόψαρο. Ύστερα γέρνει κατὰκοπος στόν καναπέ καί κλείνει τά μάτια του. «Ἐχω ἕνα πουλί μέσ στό κεφάλι μου», λέει. «Δέ μπορῶ νά τό βγάλω». Οἱ σκιές δύο μεγάλων φτερῶν γεμίζουν τό δωμάτιο.

Ὁ κλέφτης

Κλέφτης, — σ' ἀλήθεια, κλέφτης, ἄσημος, σεσημασμένος· παραμόνευε γυναῖκες κι ἄντρες, γέρους καί παιδιά, φύλλα, παράθυρα, λαμπτήρες, παλιές κιθάρες, ραπτομηχανές, ξερά κλαδιά, τόν ἑαυτό του. Ὅλο ἐκλεβε μιά στάση τους, μιάν ἐκφρασή τους, τ' ἀποσιγήαρο πού πετοῦσαν στό δρόμο, τά ρούχα τους, ὅταν γδύνονταν τήν ὥρα τοῦ ἔρωτα, τή σκέψη τους, τ' ἀγνωστα σχήματά τους, τά δικά τους, τά δικά του, κι ἔφτιαχνε μεγάλες, περίεργες ἀνθοδέσμες ἢ φύτευε γλάστρες. Τώρα, σ' ἀνθοπωλεῖο τῆς γωνιάς, πίσω απ' τά τζάμια, τόν βλέπαμε νά ραντίζει μέ τήν τρόμπα τά μεγάλα τριαντάφυλλα, τίς ντάλιες, τά γαρύφαλλα χωρίς νά τά πουλάει μήτε νά τά χαρίζει· — ἕνας κλέφτης ἰδιόρρυθμος, ἕνας παρηκμασμένος πρίγκιπας μέσα στή σέρα του. Μόνο τό πρόσωπό του, ὠχρό, ξεχώριζε ἀνάμεσα στούς πανύψηλους κρίνους, σάν ἕνας νεκρός μέσα στό γυάλινο του φέρετρο. Ὡστόσο, στά κρύα τοῦ χειμῶνα, αὐτό τό ἀνθοπωλεῖο μέ τ' ἀπούλητα ἄνθη, πάντα μάς ἔδινε τήν αἴσθησή μιᾶς αἰώνιας ἀνοιξῆς· κι ἄς μάθαμε ἀργότερα πώς ὅλ' αὐτά τά λουλούδια ἦταν χάρτινα, βαμμένα μέ κόκκινη καί κίτρινη μπογιὰ — πιότερο κόκκινη — σέ διάφορους τόνους.

Μόνος μέ τή δουλειά του

Ὅλη τή νύχτα κάλπαζε μονάχος, ἀγριεμένος, σπιρουρίζοντας ἀλύπητα τά πλευρά τοῦ ἀλόγου του. Τόν περίμεναν, λέει, τό δίχως ἄλλο, ἦταν μεγάλη ἀνάγκη. Σάν ἔφτασε μέ τά χαράματα, κανείς δέν τόν περίμενε, κανείς δέν ἦταν. Κοίταξε ὁλόγυρα. Ἐρρημα σπίτια, κλειδωμένα. Κοιμόνταν. Ἄκουσε πλάι του τ' ἄλογό του πού λαχάνιαζε — ἀφροί στό στόμα του, πληγές στό πλευρά του, γδαρμένη κι ἡ ράχη του. Ἀγκάλιασε τό λαιμό τοῦ ἀλόγου του κι ἄρχισε νά κλαίει. Τά μάτια τοῦ ἀλόγου, μεγάλα, σκοτεινά, ἐτοιμοθάνατα, ἦταν δύο πύργοι δικοί του, μακρινοί, σ' ἕνα τοπίο πού ἔβρεχε.

Ξεπέρασμα κινδύνου

Κάθε τόσο, ἕνα ἄστρο ἢ μιά φωνή πέφτει τόσο βαθιά, πού αὐτός κρατιέται ἀπό τά κάγκελα τοῦ μπαλκονιοῦ ἢ ἀπό 'να χέρι (ἂν βρῖσκεται ἕνα χέρι) μή βουλιάξει μέσα του.

Τό πιό πιστό του χέρι, εἶναι τ' ἄλλο του χέρι. Ὅμως ἔτσι τά χέρια του τόν κλείνουν σ' ἕναν κύκλο. Δέν τό ἀντέχει. Κι ἀπλώνει τά χέρια του σά νά 'ναι ν' ἀγκαλιάσει κάποιον ἢ σέ στάση ἰσορροπίας.

Κι ἔτσι, σά σκονοβάτης, κοιτώντας ὁλόσιμα μπροστά του κρατιέται εὐθυτενῆς ἐπάνω απ' τό ἴδιο του τό βάθος.

Μαρτυρίες Β' (1964-65)

Περίπου

Παράταιρα πράγματα παίρνει στά χέρια του — μιά πέτρα, ἕνα σπασμένο κεραμίδι, δύο καμένα σπέρτα, τό σκουριασμένο καρφί στόν ἀπέναντι τοῖχο, τό φύλλο πού μπήκε απ' τό παράθυρο, τίς στάλες πού πέφτουν απ' τίς ποτισμένες γλάστρες, τ' ἄχυρο ἐκεῖνο πού 'φερε χτές ὁ ἀέρας στά μαλλιά σου, — τά παίρνει κι ἐκεῖ στήν αὐλή του χτίζει περίπου ἕνα δέντρο. Σ' αὐτό τό «περίπου» κάθεται ἡ ποίηση. Τή βλέπεις;

Ἀνεπιβεβαίωτο

Πάντα του ἐπέμενε σ' ἐκεῖνο τό μεγάλο φέγγος. Τό ἐγγίζω, — λέει — ὄχι μόνο τό βλέπω — δέν τό βλέπω, μόνο τό ἐγγίζω, τό ἔχω, τό εἶμαι. Κι ὅπως νύχτωνε, καί δέν ξεχώριζαν πιά μέσ στήν κάμαρα, τραπέζια, δίσκοι, οἱ θαλασσογραφίες, τό ἐκκρεμές, οἱ μορφές μας, ἐκεῖνος, πράγματι, ἔφεγγε ὅλος πάνω στήν καρέκλα του, ἔφεγγε κι ἡ καρέκλα του μέ τά τέσσερα πόδια τῆς σά στεριωμένα σ' ἕνα σύννεφο. Θελήσαμε νά τόν ἀγγίζουμε γιά νά δεβαιωθοῦμε. Δέν τολμήσαμε ὅμως νά σηκωθοῦμε απ' τή θέση μας, γιατί βρισκόμαστε σκυμμένοι στό πάνω κεφαλόσκαλο μιᾶς σκάλας χωρίς σκαλοπάτια, μιᾶς πανύψηλης σκάλας πού δέν τήν εἶχαμε ἀνέδει.

Ἡ ἀδάμαστη

Ὅχι γαλάζιος, — λέει, — ὁ οὐρανός εἶναι κόκκινος· μέ κίτρινες κουκιίδες. Ἔτσι λέει. Σηκώνει τό χέρι της, παίρνει τό κόκκινο πιάτο απ' τό ράφι, κόβει τό μῆλο, πετάει απ' τό παράθυρο τό μῆλο καί τό πιάτο, στέκεται ἀντίκρου στόν καθρέφτη καί χτενίζεται, μέ κόκκινα παπούτσια, πράσινα μαλλιά, γαλάζια στήθη, μέ τό μαχαίρι ἀνάμεσα στά δόντια τῆς σά χαλινάρι, ἔτοιμη νά πηδήσει τό εἰδωλό της, μέ τό κόκκινο ἀλόγο τῆς — κι ἀστραψε ἡ χაίτη σ' ἕνα τίναγμα στό βάθος τοῦ καθρέφτη.

Ἀκροβάτης

Μυῶδης κι εὐπλαστός. Κανένα σχῆμα τῆς γεωμετρίας δέν εἶναι ξένο στό σῶμα του. Λυγίζει πίσω, κάνει ἕναν κύκλο, βγάζει τό κεφάλι του ἀνάμεσα στά πόδια του· τό πρόσωπό του χαμογελάει πλάι στά παπούτσια του· τινάζεται· πιάνει τούς ἀστραγάλους του στόν ἀέρα· κάθεται ἐκεῖ δύο τρία λεπτά· γυρίζει πάλι. Σ' ἀέριο τάνυσμα, τά μέλη του φαίνονται γυμνά. Τό χρώμα του ἀλλάζει απ' τό τριανταφυλλί στό θαυτοπόρφρο — ἕνα χρώμα θεμελιώδες, σάρκινο, — σκεπάζει τά σχήματα· δέ διακρίνεται ὁ ἄθλος του — ὁλόγυμος. Μονάχα σάν στέκεται ὀρθος κι ἀσάλευτος, κλαίει. Τότε χειροκροτᾶμε, φωνάζουμε, φεύγουμε. Τά φῶτα χαμηλώνουν στό διάδρομο. Σβήνουν.

Τό σῶμα τοῦ ἀνέμου

Τόν εἶδα ὁλόσωμο τόν ἄνεμο, ὁλόσωμο, — λέει — μέ μπάτισε στό μάγουλα, μού φούχτωσε τά στήθια καί τά σκέλια· τά γόνατά του μού χτύπησαν τά γόνατα· μού πάτησε τά δάχτυλα τῶν ποδιῶν· — τόν εἶδα, σᾶς λέω, ἐδῶ, σῶμα μέ σῶμα, ὀρθοί κι οἱ δύο μας. Τώρα, ἔχω στό στόμα μιά μεγάλη ἐρρημιά κι ἐννιά σαρκώδη φύλλα γύρω στό λαιμό μου.

Ἄλλη ἀργία

Ὅλα ἦταν καλά. Τά σύννεφα στόν οὐρανό. Τό βρέφος στήν κούνια. Τό παράθυρο στό πλυμένο ποτήρι. Τό δέντρο στήν κάμαρα. Ἡ ποδιά τῆς γυναίκας στήν καρέκλα. Οἱ λέξεις στό ποίημα. Καί μόνο ἕνα κατάστιπνο φύλλο στεκόταν απ' ἔξω, καί τό κλειδί περασμένο σ' ἕνα πούπουλο.

Μαρτυρίες Γ' (1961-67)

Τό μυστικό τῆς ἐπιτυχίας

Χρόνια καί χρόνια παραγνωρισμένος, ολομόναχος. Τό 'ριξε, τέλος, στίς νεκρικές ληκύθους, μελανές, ἐρυθρές, λευκές προπάντων· — ἤξερε πώς καθέννας ἔχει τούς νεκρούς του, κι ἤξερε ἀκόμα πώς μέ τήν ἐννοια τοῦ θανάτου προστατεύονται ὅλοι ἀπ' τήν ἐχθρότητα τῶν ἄλλων κι ἀπ' τίς ἴδιες τους ἐπιθυμίες. Μ' αὐτό τό πνεῦμα τώρα ἐργάστηκε. Καί πέτυχε γρήγορα. Δοξάστηκε, πλούτισε, γράφτηκε τ' ὄνομά του στή στήλη τῶν ἡρώων.

Ὡστόσο τό μυστικό του τῆς ἐπιτυχίας δέ βρισκόταν σ' αὐτό. Πάνω στίς νεκρικές ληκύθους ἐχάραζε τά πιό ὁμορφα γυμνά νεανικά κορμιά, σέ στάσεις ἐρωτικές καί, κάποτε, προκλητικές. Ἀλλά ἡ διάχυτη μελαγχολία τοῦ θανάτου ἔδινε στούς ἀγοραστές καί θαυμαστές του ἕνα πρόσχημα γιά ν' ἀποφεύγουν, κι αὐτός κι ἐκεῖνοι, σχόλια τρίτων, κακεντρέχειες κι ὑποψίες.

Ταναχραίες (1967)

Ἀκροδασία

Ἀκούμπησε τά χέρια του στό πάτωμα· στάθηκε ἀνάποδα· ὄχι μόνο μέ ἀνεση, σέ καθάρια κάθετο, μά περπατοῦσε κιόλας, ἔτσι κάπως σά νά 'κανε τό παρελθόν παρόν, καί ἀντίστροφα. Ὡσπου ἄνοιξε μιά τρύπα καί τόν κατάπιε ὁλόκληρον. Τά χάσαμε. Κεῖνη τήν ὥρα χτύπησε ἡ πόρτα. Τρέξαμε ἀνήσυχoi. Μπορεῖ νά μᾶς κατηγοροῦσαν γιά φόνο. Ἀνοίξαμε. Ἦταν αὐτός, μ' ἕνα καλάθι πορτοκάλια στό δεξιό του χέρι.

Λιθοβολισμός ταχυδακτυλουργοῦ

Ὁμορφος ἄντρας, — τό μελαχρινό του δέρμα, τά κατάμαυρα μαλλιά του κι αὐτή ἡ θλιμμένη πονηρία στό μάτια, ἀπ' τή μεγάλη ἐμπειρία τῶν θεατῶν καί τοῦ ἑαυτοῦ του. Φυσοῦσε ψηλά τόν καπνό τοῦ τσιγάρου του (τά χεῖλῃ του σέ στάση φιλιού), — χρυσά καί γαλάζια δακτυλίδια ἀνέβαιναν στόν ἀέρα. Ἕνα κύλησε κάτω. Τό πήρε ἕνα παιδί. Πολύχρωμες ταινίες ἔβγαζε ἀπ' τό στόμα του σάν συνέχεια τῆς γλώσσας του. Πρῶτο, δεύτερο, τρίτο περιστέρι ἀπ' τό καπέλο του. «Κι ἄλλα — τοῦ φωνάζαμε — ἀληθινά πουλιά», (ὅπως καί ἦταν). «Κι ἄλλα κι ἄλλα». Τότε, ἐκεῖνος, μέ μιάν ἐξαίσια ἱερατική χειρονομία, σά ν' ἀποκάλυπτε τ' ἀχραντα μυστήρια, ξεκούμπωσε τό τελευταῖο κουμπί του. Ἕνα θάμβος. Σιωπή. Κι ἀμέσως ὕστερα θύελλα οἱ πέτρες σφύριξαν τριγύρω του καί τόν ἐκάλυψαν.

Ποιήματα Γ', Κέδρος Επαναλήψεις Α' (1963-65)

Καθρεφτίσματα

Σάν βράδιασε, τά πάντα, ἀσήμαντα, ἀλαμπή, φθαρμένα, πέρασαν πρὸς τό μέρος τοῦ ἴσκιου. Τότε φάνηκε στή γωνία ὁ θαυματοποιός, μέ τό μεγάλο φίδι τυλιγμένο αὐτοκρατορικά στό γυμνό μπράτσο του. Μές στά γένια του τρεμόλαμπαν κρυμμένα καθρεφτάκια μεταδίδοντας ἱπτάμενα ἀποσπάσματα ἀπ' τίς τελειωμένες μας κινήσεις.

Επαναλήψεις Β' (1968)

Μετά τήν ἡττα

Ἦσ' ὅστερ' ἀπ' τήν πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων στούς Αἰγός Ποταμούς, καί λίγο ἄργότερα μετά τήν τελική μας ἡττα, — πᾶνε πιά οἱ ἐλεύθερες κουβέντες μας, πάει κι ἡ Περίκλεια αἶγλη, ἡ ἄνθηση τῶν Τεχνῶν, τά Γυμναστήρια καί τά Συμπόσια τῶν σοφῶν μας. Τώρα βαριά σιωπή στήν Ἀγορά καί κατήφεια, κι ἡ ἀσυδοσία τῶν Τριάντα Τυράννων. Τά πάντα (καί τά πιό δικά μας) γίνονται ἐρήμην μας, χωρίς καθόλου τή δυνατότητα μιάς κάποιας προσφυγῆς, μιᾶς ὑπεράσπισης, ἢ ἀπολογίας, μιᾶς ἔστω τυπικῆς διαμαρτυρίας. Στή φωτιά τά χαρτιά καί τά βιβλία μας· κι ἡ τιμή τῆς πατρίδας στά σκουπίδια. Κι ἂν γινόταν ποτέ νά μᾶς ἐπέ-τρεπαν νά φέρουμε γιά μάρτυρα κάποιον παλιό μας φίλο, αὐτός δέ θά δεχόταν ἀπό φόβο μήπως καί πάθει τά δικά μας — μέ τό δίκιο του ὁ ἄνθρωπος. Γι' αὐτό καλά εἶναι ἐδῶ, — μπορεῖ καί ν' ἀποχτήσουμε μιά νέα ἐπαφή μέ τή φύση κοιτώντας πίσω ἀπό τό σύρμα ἕνα κομμάτι θάλασσα, τίς πέτρες, τά χορτάρια, ἢ κάποιο σύννεφο στό λιόγεμα, βαθύ, βιολετί, συγκινημένο. Κι ἴσως μιά μέρα νά βρεθῇ ἕνας νέος Κίμωνας, μυστικά ὁδηγημένος ἀπό τόν ἴδιο αἰτό, νά σκάψει καί νά βρεῖ τή σιδερένια αἰχμή ἀπ' τό δόρυ μας, σκουριασμένη, λιωμένη κι αὐτήν, καί νά τήν κουβαλήσει ἐπίσημα σέ πένθιμη ἢ δοξαστική πομπή, μέ μουσική καί στεφάνια στήν Ἀθήνα.

Μαρτυρίες Γ'

Προδοτικά σημάδια

Ντύθηκε ὁλόκληρος μέ γύφο, σῶμα, χέρια, πρόσωπο. Ἦμινε ὥρες σ' ἐκεῖνη τήν ὑπόγεια ὕγρασία. Σπένγωσε. Ἦσ' ὅστερ' ἔπρε μιά βαθύτατη ἀνάσα· μίλησε μέσα του. Τότε ὁ γύφος κόπηκε στά δύο κατακόρυφα· κι αὐτός ἔμεινε ὀρθός, εὐγενικός, περιφρανος, ἀνάμεσα στά δύο κούφια μισά τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἀγάλματος, ξέροντας πώς θά μπορούσε τώρα νά ἐπαναλαμβάνει τόν ἑαυτό του γύφιν, πῆλινον ἢ καί χάλκινον — πάντα ἄγνωστον, ξένο, πάντα μέ τό σημάδι τῆς σχισμῆς στό μέρος ἀκριβῶς τῆς ἑνώσεως.

Ἀθήνα, 1.IV.67

Διαμελισμός

Ἀφήστε με ἔξω ἐμένα· ἀφήστε με· — παρακαλοῦσε· — καμιάν ἔχτρα δέν ἔχω γιά τούς δύο σας (κι ἴσως μέσα του ἔλεγε: μήτε φιλία· μόνο τήν ἴδια πίκρα γιά τόν ἕνα καί τόν ἄλλο). Ἄν δέν μπορεῖτε νά φιλιωθεῖτε σάν Ἕλληνες, Λακεδαιμόνιοι κι Ἀθηναῖοι, ἀφήστε με ἔξω ἐμένα. Ἐγώ τί μπορῶ; Δυό μέτρα τόπο ὅλο ὅλο κρατῶ σ' αὐτή τή γῆς — τρεῖς κυδωνιές, μιά ἐλιά, κάτι τριαντάφυλλα. Ἀφήστε με ἔξω, — ὁ κῆπος, τό πηγάδι, τό παλιό τρύπιο σιγλί μου, καί κάτου, ἡ σήραγγα ἡ κρυφή, τόν κόσμο ν' ἀνταμώνω.

Ἐκεῖνοι, τραβώντας ὁ ἕνας ἀπό δῶ καί ὁ ἄλλος ἀπό κεῖ, τόν διαμελίσαν.

Κι ὁ κῆπος του, ποτέ, ὅσο τούτη τή χρονιά, δέν εἶχε ἀνθήσει — εἶχαν ψηλώσει πολύ οἱ τριανταφυλλιές, καί τ' ἀγιοκλήματα κρεμόνταν ἔξω ἀπ' τήν πλίθινη μάντρα του, κάτω ἀπ' τό ντουφεκίδι.

Λέρος, 26.III.68

Τό τέλος τῆς Δωδώνης, II

Ἔτσι πού γκρεμιστήκαν οἱ θεοί, δέν ἤξερε κανένας κατά πού νά στρέψει.

Οἱ ἄρρωστοι μέναν στά κρεβάτια τους μέ τά μάτια κλεισμένα.

Μές στά παπούτσια τους σαπίζαν τά τσουράπια τους, καί δύο λουλούδια στό ποτήρι.

Οἱ πονηροί προσαρμοστήκαν γρήγορα. Βάλανε πάλι τά καλά τους, περνοδιαθαίνουν στό παζάρι, συζητοῦν, ἐμπορεύονται. Ἀνάλαβαν τήν υπεράσπιση τοῦ ἐπιδρομέα. Ἀλλάζανε τά ὀνόματα τῶν δρόμων καί τῶν ναῶν — πρόχειρες ἀντικαταστάσεις. Ὁ Δίας κι ἡ Διώνη δῶσαν τή θέση τους στόν Ἰησοῦ καί στήν Παρθένο. Ὁ Θεοδόσιος τ' ἀποτελεῖωσε ὅλα — τί βωμούς καί τί ἱερά, καί τό μεγάλο ἐκεῖνο δέντρο

τό καταστόλιστο ἀπ' τά τόσα ἀφιερώματα.

Κι ὥστόσο ἀκόμα

ὑπάρχουν κάμποσοι (κι οἱ πιό καλοί) πού δέ συνετιστήκαν. Περιμένουν πάλι

ἄλλους καλύτερους θεούς κι ἀνθρώπους· δυσανασχετοῦν, διαμαρτύρονται, ὀνειρεύονται, ἐλπίζουν. Ἐμεῖς, οἱ λίγοι (πού, ὅσο νά 'ναι, κάτι σκεφτόμαστε)

παρατηθήκαμε ἀπό τέτοιες πολυτέλειες, κι ἀπ' τήν ἴδια τή σκέψη· σκάβουμε τό μικρό χωράφι μας· καμιά φορά κοιτάζουμε τά σύννεφα, γαληνεμένοι, σχεδόν ἀσφαλεῖς. Μιά μέρα ὀρθήκαμε σ' ἕνα χαντάκι ριγμένο κεῖνο τό ἀγαλμάτιο, πού χτύπαγε μέ τό ραβδί του τά μετάλλινα σκεύη

δίνοντας ἤχους μαντικούς. Γιά λίγο μᾶς συγκίνησε. Εἶπαμε κάπου νά τό φυλάζουμε. Πρός τί; Κεμήλια τώρα θά κρατάμε; Κι ἂν μᾶς τό βρῖσκανε; Τ' ἀφήσαμε κειδά. Ρίξαμε καί δύο φούχτες χώμα.

Τό σκυλί διάζονταν. Ὁσμίζονταν τά δέντρα. Πέφταν κιόλας μεγάλες σταγόνες.

Λέρος, 7.X.68

Ὁ ἀπαράδεκτος

Ἀποτραβήχτηκε ἀπ' τή συντροφιά μας λίγο λίγο, σάν κάπως λυπημένος, σάν κάπως παράξενα γαλήνιος, σά νά 'χε ἀνακαλύψει κάτι μεγάλο κι ἀμετάδοτο — ἕνα ἄγαλμα ἀκέφαλο, ἕνα ἄστρο, μιάν ἀλήθεια,

μιά τελευταία καί μόνη ἀλήθεια — ποιάν; — τόν ρωτήσαμε. Ἐκεῖνος δέ μίλησε, σά νά 'ξερε τάχα πῶς ἐμεῖς δέν μπορούσαμε μήτε πού θέλαμε νά μάθουμε.

Τήν πρώτη πέτρα

τοῦ τή ρίξαμε οἱ φίλοι του. Οἱ ἀντίπαλοι ἄλλο πού δέ θέλαν. Στή δίκη

τόν ρώτησαν, τόν ξαναρώτησαν. Ἐκεῖνος οὔτε λέξη. Τότε ὁ πρόεδρος χτύπησε τό κουδούνι δυνατά, φώναξε, ὀργίστηκε: νά γίνει ἡσυχία, νά μὴν ἀκούγεται ἡ σιωπή τοῦ κατηγορουμένου. Παμψηφεῖ ἡ καταδίκη.

Γυρίσαμε ἕνας ἕνας κι ἀκουμπήσαμε τό μέτωπο στόν τοῖχο.

24.V.68

Πρός τί;

Μέ τά χρόνια εἶχε ἀρχίσει νά μιλάει μέ πικρία (παράξενο· αὐτός τόσο ἀφοσιωμένος, ὁ πιστός, πειθαρχικός νά πεῖς καλύτερα), ὄχι, βέβαια, γιά πρόσωπα καί γεγονότα — κάπως γενικά καί ἀόριστα, πάντως ἄβουλα, ἴσως καί κάπως φοβισμένα.

Τά χέρια του

μιά συστροφή, σάν τίς ρίζες τῶν δέντρων σ' ἕνα χώρο ξένο, σ' ἕνα χώρο βαθύ, καί σά δικό μας.

Κανένας

δέν τόν πιστεῖει πιά· δέν τόν κοιτάει στά μάτια — ἄς λέει ὅ,τι θέλει. Ὅχι καί πού φοβόμασταν αὐτόν τόν φοβισμένο — διόλου. Ἐνα τζάμι

ψηλά, ἀπ' τό πέμπτο πάτωμα, τοῦ ῥιχνε μιά μειλίχια λάμψη, τοῦ φώτιζε τό πρόσωπο σά νά φορούσε μιά γυάλινη μάσκα.

Κι ἐμεῖς

φέρναμε τότε τά χέρια στό πρόσωπο σά νά 'ταν νά κρυφτοῦμε ἢ νά κρατήσουμε ἕναν τοῖχο πού γέρνει. Ἀνάμεσα ἀπ' τά δάχτυλά μας πέφταν κομμάτια γύψος, πέτρες, χώματα, χάλκινα κέρματα· σκύδαμε, τά μαζεύαμε — δέν ἤμαστε γονατισμένοι ἐμπρός του.

Καί στόν καθρέφτη, ἀπέναντι, κάτι ἄσπρο, ἀπέραντα ἄσπρο — ἕνα ποτήρι μέ νερό καί μέσα ἡ παλιά, κοκαλénια τσατσάρα, καί τό γαλήνιο φέγγος τοῦ νεροῦ μέσ στό ποτήρι, στόν καθρέφτη, στόν ἄερα.

24.V.68

Ὁ Ἡρακλῆς κι ἐμεῖς

Μεγάλος καί τρανός, σου λένε, τέκνο Θεοῦ, κι ἓνα σωρό δασκάλοι ἀπὸ πάνω: —

ὁ γερο-Λίνος, γιὸς τοῦ Ἀπόλλωνα, νάν τοῦ μαθαίνει γράμματα· ὁ Εὐρυτος

τὴν τέχνη τοῦ τοξότη· ὁ Εὐμόλπος, γιὸς τοῦ Φιλάμωνα, τραγοῦδι καί λύρα· καί, τό πιο σπουδαῖο ἀπ' ὅλα, ὁ γιὸς τοῦ Ἑρμῆ, ὁ Ἀρτάλκος,

πού τὰ παχιά, τὰ τρομερά του φρύδια πιάναν τό μισό του κούτελο, τοῦ ἔμαθε γιὰ καλὰ τὴν τέχνη τῶν Ἀργείων: — τὴν τρικλοποδιά· — μέ τούτην

κερδίζονται τὰ πιο πολλά, στήν πυγμαχία, στήν πάλη, καί στὰ Γράμματα ἀκόμα.

Ὅμως ἐμεῖς, τέκνα θνητῶν, δίχως δασκάλους, μέ δικιά μας μόνο θέληση,

μ' ἐπιμονή κι ἐπιλογή καί δάσανα, γίναμε αὐτὸ πού γίναμε. Καθόλου δέ νιώθουμε πιο κάτω, μήτε χαμηλώνουμε τὰ μάτια. Μόνες περγαμνές μας: τρεῖς λέξεις: Μακρόνησος, Γυάρος καί Λέρος. Κι ἂν ἀδέξιοι

μιὰ μέρα σᾶς φανοῦν οἱ στίχοι μας, θυμηθεῖτε μονάχα πῶς γραφτῆκαν κάτω ἀπ' τὴ μύτη τῶν φρουρῶν, καί μέ τὴ λόγχη πάντα στό πλευρό μας.

Κι οὔτε χρειάζονται δικαιολογίες, — πάρτε τους γυμνοῦς, ἔτσι ὅπως εἶναι, —

πιότερα ὁ Θουκυδίδης ὁ στεγνός θά σᾶς πεῖ ἀπ' τόν περίτεχνο τόν Ξενοφῶντα.

Λέρος, 23.III.68

Επαναλήψεις Γ' (1969)

Ἡ χαμένη Ὑπερβόρειος

Τό μάθαμε καλὰ πῶς Ὑπερβόρειος διόλου δέν ὑπάρχει πέρα ἀπὸ τίς Ριπαῖες ὄροσειρές, ὅσο κι ἂν τὰ γλαυκὰ ὄριά της, ἀνάλογα μέ τίς πιο πρόσφατες ἀνακαλύψεις τῶν γεωγράφων, μετακινούνταν ὅλο πιο μακριά.

Σήμερα βεβαιώθηκε:

μιὰ σκέτη φαντασία ἡ χώρα ἀπ' ὅπου μᾶς ἐρχόντανε οἱ κύκνοι καί τὰ ὀρτύκια, ὅπου οἱ σεμνόπρεπες κόρες Λαοδίκη καί Ὑπερόχη ἐτοίμαζαν γιὰ τοὺς θεοὺς τὰ πρῶτα φρούτα τῆς σοδειᾶς, προσεχτικὰ τυλίγοντάς τα σ' ἄχυρο σίτου καί λεπτό χαρτί.

Καί τώρα ἀναρωτιόμαστε πού τάχατε ν' ἀποδημεῖ ὁ Ἀπόλλωνας κάθε χειμῶνα μέ τ' ἄρμα του πού τό ἔσερναν λάμποντες κύκνοι καί γρύπες, κρούοντας τὴ χρυσή του λύρα, ὅταν ἐμεῖς μῆνες καί μῆνες μάταια κατὰ τὸ Μάρτη καρτερούσαμε τὸ γυρισμὸ του συντάσσοντας μέσα στό κρύο τοὺς γιορτινοὺς του παιάνες; Ἡ μήπως πιά οὔτε Ἀπόλλωνας οὔτε καί λύρα ὑπάρχει;

Ὡστόσο ἀκόμη συνεχίζουμε τὸν μισοτελειωμένο παιάνα ἀφήνοντας ἓνα κενὸ στοῦ ὀνόματος τό μέρος, μήπως βρεθεῖ κανένα νέο καί τό προσθέσουμε τὴν ὕστατη ὥρα, πάντοτε μέ τὸ φόβο μήπως ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν του, μικρότερος ἢ μεγαλύτερος, μᾶς χαλάσει τό μέτρο.

Στόν Ὀρφέα

Τό καλοκαίρι ἐφέτος, κάτω ἀπ' τόν ἀστερισμὸ τῆς Λύρας, μένουμε συλλογισμένοι.

Ποιὸ τ' ὄφελος πού μάγεψες μέ τό τραγοῦδι σου τόν Ἀδὴ καί τὴν Περσεφόνη καί σοῦ ἐπιστρέψανε τὴν Εὐρυδίκη; Ὁ ἴδιος ἐσύ, στὴ δύναμή σου δυσπιστώντας, στράφηκες νά βεβαιωθείς, κι ἐχάθη πάλι τό βασίλειο τῶν ἰσκιῶν κάτω ἀπ' τίς λεῦκες.

Τότε, ἀπ' τό ἀκατόρθωτο σκυμμένος, κήρυξες στὴ λύρα τὴ μοναξιά σάν τὴν ὕστατη ἀλήθεια. Αὐτὸ δέ σοῦ τό συχωρέσαν οὔτε οἱ θεοὶ οὔτε οἱ ἄνθρωποι. Μαινάδες σοῦ κοιμάτιασαν τὸ σῶμα στίς ὄχθες τοῦ Ἑδρου. Μόνο ἡ λύρα σου κι ἡ κεφαλὴ σου φτάσανε στὴ Λέσβο

παρασυρμένες ἀπ' τὸ ρεῦμα. Ποιὰ ἢ δικαίωση, λοιπόν, τοῦ τραγουδιοῦ σου;

Μήπως ἡ στιγμιαία (εἰκονικὴ κι αὐτὴ) συνοχή τοῦ φωτός καί τοῦ σκότους;

Ἡ μήπως τό πού οἱ Μοῦσες κρέμασαν τὴ Λύρα σου καταμεσῆς στ' ἀστέρια;

Κάτω ἀπὸ τοῦτο τόν ἀστερισμὸ, τό καλοκαίρι ἐφέτος, μένουμε συλλογισμένοι.

Ὅτε ἡ Μυθολογία

Ἔτσι τελειώνει ἡ μέρα, μέ περιλαμπρα χρώματα, τόσο ὁμορφα, δίχως νά συμβεῖ τίποτα γιὰ μᾶς. Οἱ φρουροὶ ξεχασμένοι στὰ φυλάκια.

Μιὰ δάρκα πλέει στὰ ρηχά, σ' ἓνα χρυσὸ καί ρόδινο, ξένο· τὰ δίχτυα μέσ στό δοῦρκο νά ψαρεύουν μαῦρα ψάρια παχιά καί γλοιώδη ἀντανακλώνοντας τίς λάμπεις τοῦ λυκόφωτος. Κι ὕστερα, πού ἀναψαν οἱ λάμπες

μπήκαμε μέσα κι ἀνατρέξαμε καί πάλι στὴ Μυθολογία, ἀναζητώντας κάποια βαθύτερη συσχέτιση, μιὰ μακρινή, γενικὴ ἀλληγορία νά πραινέι τὴ στενότητα τοῦ ἀτομικοῦ κενοῦ. Δέ βρήκαμε τίποτα.

Φτωχὰ μᾶς φάνηκαν καί τὰ κουκιά τοῦ ροδιοῦ κι ἡ Περσεφόνη μπροστὰ στὴ νύχτα πού κατέβαινε βαριά καί στὴν ἀπόλυτη ἀπουσία.

Λέρος, 31.III.68

Κιχυρίδωβα (1968-69)

Υποθήκη

Είπε: Πιστεύω στήν ποίηση, στόν έρωτα, στό θάνατο,
γι' αυτό ακριβώς πιστεύω στήν άθανασία. Γράφω ένα στίχο,
γράφω τόν κόσμο· ύπάρχω· ύπάρχει ό κόσμος.
Άπό τήν άκρη τού μικρού δαχτύλου μου ρέει ένα ποτάμι.
Ό ούρανός είναι έφτά φορές γαλάζιος. Τούτη ή καθαρότητα
είναι καί πάλι ή πρώτη άλήθεια, ή τελευταία μου θέληση.

31.III.69

Χειρονομίες (1969-1970)

100ή επέτειος

Λέξεις άδρές, γυμνές, ύψηλές, αδιάφορες γιά όλες τίς ύποψίες μας,
λέξεις στό απόλυτο τής δίκαιης όργης ή τής λυσίκομης πίστης,
μή σκύδοντας διόλου όπως περνούν τή χαμηλή ιστορία, τό στενό χρόνο
όπως άγάλματα γυμνά νεκρών ήρώων, πού πέσανε μέ ψειριασμένες φα-
νέλες —
πολύ συγκινηθήκαμε χτές βράδυ άκούγοντάς τες στό κρυφό ραδιόφωνο·
έκλαιγε ό Κώστας· έκλαιγε ή Έλένη. «Σάν τώρα», είπε ό Πέτρος,
«όμοια σάν τώρα», κι έκλαιγε κι αυτός. «Η τεράστια κολώνα,
όχι ή ξύλινη εκείνη τού τηλέγραφου, ή άλλη, μαρμάρινη, τού 'Ηραίου,
κείτονταν καταγής (τό ύψος της δέ χωρούσε κάτω άπ' αυτό τό ταβάνι)
λευκή, άπαστράπτουσα, άναισθητικά μεγαλειώδης σάν μιά ώδή τού
Κάλβου.

Πέτρες (1968)

Μ' αυτές τίς πέτρες

Φύσηξε ξαφνικός άγέρας. Τρίξαν τά βαριά παντζούρια.
Σηκώθηκαν τά φύλλα άπ' τό χώμα. Φύγανε, φύγανε.
Έμειναν μόνο οι πέτρες. Πρέπει μ' αυτές νά βουλευτούμε τώρα·
μ' αυτές, μ' αυτές, — ξαναλέει. «Όταν ή νύχτα κατεβαίνει
άπ' τό μεγάλο μελανί βουνό καί ρίχνει τά κλειδιά μας στό πηγάδι, —
πέτρες μου, πέτρες μου, — λέει — νά πελεκήσω ένα ένα
τ' άγνωστα πρόσωπά μου καί τό σώμα μου, μέ τό 'να μου χέρι
σιφιμένο δυνατά, ύψωμένο πάνω άπ' τόν τοίχο.

30.V.68

Χωρίς αντίβαρο

Άηδία, — λέει — άηδία· κλείσε τ' αυτιά, τά ρουθούνια, τά μάτια.
Ν' άκούσεις τί; Νά δείς τί; Έφτά σφαίρες, όχτώ σφαίρες.
Κι ό δολοφόνος δολοφονημένος, κι ό άλλος τό ίδιο,
κι έδώ κι εκεί. Πρός τά πού νά κοιτάξεις; Τί ν' αντιπαραθέσεις;
Σκισμένες όλες οι σημαίες κατά μήκος όλου τού χρόνου,
καί μήτε μιά σ' ένα μπαλκόνι ψηλά νά χαμηλώσεις μεσίστια.
Παλιές έφημερίδες επιπλέουν στά νερά, πλάι στούς πνιγμένους.

5.VI.68

Πέτρες (1968)

Ό μεροληπτικός

Μ' εκείνη τή μεροληψία τού άνυπάκουου στό θάνατο,
τού πονηρού, τού ύποκριτή, τού άμετάπειστου,
ύπογραμμίζει πράγματα άσήμαντα ή άνύπαρκτα —
τό πούπουλο τού σκοτωμένου πουλιού πάνω στ' άγκάθια,
ένα παράθυρο πού άνοίγεται στόν τυφλό τοίχο,
τίς χαρακιές τού τοίχου — ένα σχέδιο άγγείου —
ό ώραίος τοξότης μέ τά μεγάλα κρίνα,
κείνο τό άόρατο πού τοξεύει ό τοξότης στό βάθος
ένώ οι δύο νεκροί, μέ γυρισμένες πλάτες,
ανεβάζουν προσεχτικά μπροστά στό παράθυρο
τό άσπρο, τετράγωνο, τεντωμένο σεντόνι.

Ένσυνείδητα

Όχι, όχι, — λέει πάλι. — Όχι, όχι.
Γυρίζει άνάποδα τά ρούχα του,
γυρίζει άνάποδα τό ποτήρι,
γυρίζει τό νερό, γυρίζει τό θάνατο,
φοράει στά χέρια τά παπούτσια του,
φοράει στά πόδια του τά γάντια:
«Είσαι ψεύτης», τού λένε. Θυμώνουν.
Οι τρεις γυναίκες γελάνε στό μπαλκόνι,
άνυποπτες. Αυτός δέν άπαντάει.
Μιά μύγα κάθεται στό μάγουλό του.
Οι τρεις γυναίκες γελάνε στό μπαλκόνι.
Είναι νέες. Χλοΐζουν. Αυτό θέλει.

Διάφορος και αυθα (1970)

Τά στοιχειώδη

Άδέξια, μέ χοντρή βελόνα, μέ χοντρή κλωστή,
ράβει τά κουμπιά στό σακάκι του. Μιλάει μονάχος:

Έφαγες τό ψωμί σου; κοιμήθηκες ήσυχα;
μπόρεσες νά μιλήσεις; ν' άπλώσεις τό χέρι σου;
θυμήθηκες νά κοιτάξεις άπ' τό παράθυρο;
χαμογέλασες στό χτύπημα τής πόρτας;

Άν είναι ό θάνατος πάντοτε — δεύτερος είναι.
Έλευθερία πάντοτε είναι πρώτη.

Διάτρηση

Κάτω άπ' τά σπίτια είναι πανάρχαιοι τάφοι.
Κάτω άπ' τούς τάφους είναι πάλι σπίτια.
Μιά θεόρατη πέτρινη σκάλα διασχίζει
τά σπίτια καί τούς τάφους. Οι νεκροί ανεβαίνουν,
οι ζωντανόι κατεβαίνουν. Διασταυρώνονται·
δέ χαιρετιούνται — μπορεί νά μή γνωρίζονται,
μπορεί καί νά ύποκρίνονται. Πάνω στό λόφο
μυρίζει ένας άόρατος πορτοκαλέωνας. Τά παιδιά
κυλάνε στεφάνια άπό βαρέλια. Δύο γυναίκες
κουβεντιάζουν στή βρύση. Έη φωνή τους περνάει
μαζί μέ τό νερό μέσ στή στάμνα. Όταν νυχτώνει
γυρνούν άνάμεσα σέ δύο σειρές κυπαρίσσια
κουβαλώντας τή στάμνα σάν παράνομο βρέφος.
Έπάνω τους σπιθίζουν συνένοχα τ' άστρα.

Κιχυζίδωβα (1968)

Πεντάλφα

Τόσα καί τόσα, μέσ' από τά χρόνια, ξέχωρα δικά μας καί σάν ξένα, περιμένουν αμίλητα νά περάσουν στήν ποίηση, ώραία, εξαγνισμένα, (αυτά τά ταπεινά, τά τρωκτικά, τ' άγνοημένα, τά φθαρμένα, αυτά πού τόσο μάς έφθειραν καί ξεχαστήκαν καί συχωρεθήκαν). Αίφνης κάτι άπ' αυτά προβάλλει από τά δάθη μέ κλειστό, περήφανο, σαρκώδες στόμα,

μέ τή χρυσή πεντάλφα τής άθανασίας στό μέτωπό του. Ύψώνει τό αφίλητο χέρι κι εύλογεί τήν άμαρτία, τή ματαιότητα, τήν τύψη, τό άγνωστο καί τή θλίψη άκέριας τής ζωής, άκέριου τού θανάτου.

Άπόληξη

Όλα τά δύσκολα λόγια τά 'λεγε τόσο απλά, μέ τόση εύγένεια, πού πιά γινόταν φανερό πώς μάς ύποτιμούσε. Κάποτε μάλιστα τό γύριζε στήν παραδοξολογία, σάν μιά χρυσή κηλίδα στ' άριστερό φτερό ενός άσπρου πουλιού. Πικραινόμαστε κι άλλοτε πάλι όργιζόμαστε. Τότε, μάς έπιανε τά χέρια, μάς κοιτούσε στά μάτια βαθιά σάν άνεύθυνος, ή συνένος μάλλον ύστερα γύριζε τή ράχη του κι άκουμπούσε τό μέτωπο στόν τοίχο σά ν' άκουμπούσε στά τζάμια ενός μεγάλου παράθυρου, κοιτώντας κάποιο τοπίο άνεμπόδιστο, κατάφωτο, πού 'χαμε τάχα δει κι έμείς.

Ο άπληστος

Άπληστος νά προσφέρει — καί κάποτε μάλιστα πράγματα πού δέν τού άνήκαν, — όπως εκείνο τό βουνό, λόγου χάρη, μαβί στό λυκόφως μέ σμαράγδινα δέντρα, γραμμένο σέ άτμούς χρυσούς, ή τή σκιά τής χελιδόνας στά στάχια, ή τή φουρκέτα πού 'χε πέσει, νύχτα, μπρός στά κάγκελα τού κήπου, άπ' τά μαλλιά τής όμορφης γυναίκας καθώς έλεγε «όχι». Όσο γιά τά δικά του, — ποιά δικά του; — τίποτα δέν κρατούσε· μ' εκείνα πού έδινε τρεφόταν αυτός. Κι όταν, κάποτε, δέν είχε τίποτα πιά, σφαλούσε τά μάτια περιμένοντας κάτι πολύ πίο μεγάλο άπ' τόν 'διον νά εφεύρει, νά δώσει. Τότε ακριβώς αισθανότανε πώς ήταν έκεϊνος.

Λερονορίες (1969-70)

Η άλλη πολιτεία

Ύπάρχουν πολλές διασταυρούμενες μοναξιές — λέει — πάνω καί κάτω κι άλλες άνάμεσα· άλλιώτικες ή όμοιες, άναγκαστικές, επιβλημένες ή σάν επιλεγμένες, σάν έλεύθερες — διασταυρούμενες πάντα. Όμως, βαθιά, στό κέντρο, ύπάρχει μόνον ή μιά μοναξιά — λέει· μιά κούφια πολιτεία, σχεδόν σφαιρική, χωρίς καθόλου πολύχρωμες ηλεκτρικές ρεκλάμες, καταστήματα, μοτοσυκλέτες, μ' ένα λευκό, κενό, όμιχλώδες φώς, διασκοπόμενο από σπινθήρες άγνωστων σηματοδοτήσεων. Σ' αυτή τήν πόλη κατοικούν από χρόνια οι ποιητές. Βαδίζουν άηχα μέ σταυρωμένα χέρια, θυμούνται άόριστα, λησμονημένα γεγονότα, λέξεις, τοπία, έτούτοι οι παρηγορητές τού κόσμου, οι πάντα άπαρηγόρητοι, κυνηγημένοι άπ' τά σκυλιά, τούς άνθρώπους, τούς σκόρους, τά ποντίκια, τ' άστέρια, κυνηγημένοι κι άπ' τίς ίδιες τους τίς ειπωμένες ή άνείπωτες λέξεις.

Αδέβαιες αποφάσεις

Όλη τή νύχτα, όλόγυρα στό σπίτι, στό θερισμένο χωράφι, βόσκουν μεγάλα, μαύρα, άόρατα άλογα, δεμένα άπ' τό πόδι· τά πατήματα τους έπάνω στίς ξερές θημωνιές είναι τό μόνο πού ζει μέσα στόν κόσμο. Κι εκείνο τό βαθύ, κοίλο φεγγάρι, λάμπει ψηλά, πάνω άπ' τό Τελωνείο, κατοικημένο όλόκληρο από μιάν άκραία, ζεσταμένη ματαιότητα. Καί δέβαια — είπε — ή αίσθηση τού ώραίου συνυφαίνεται πάντα μ' εκείνη τή γνωστή μας, εκείνη τή λησμονημένη έννοια τού μάταιου. Άν χτυπήσουν τήν πόρτα, πρόσεξε μήν ανοίξεις. Άς τή σπάσουν. Πρός τί νά γελιομαστε άκόμη; Όχι, όχι· ν' ανοίξεις. Μπορεί νά μάς φέρουν κείνο τό ξύλινο άλογο — ξέρεις.

Συνηθισμένες αντιφάσεις

Οί λέξεις, — είπε — οι άμίλητες λέξεις, μόνη συντροφιά μας· αυτές έρευνούμε, τίς προεκτείνουμε, μάς προεκτείνουν — τό τοπίο θαίνει· ανακαλύπτεις όχι μόνον όστά, αλλά καί σώματα ώραία, καί φτερούγες — τίς φοράς, σέ φορούν· εξαερώνεσαι· φεύγεις. Μας βρίσκουν πίσω άπ' τίς πόρτες, πίσω από τοίχους ψηλούς, μουχλιασμένους. Τό ξέρεις — αυτός, ό μόνος τρόπος επικοινωνίας. Τό ξύλινο χώρισμα άνάμεσα στίς κάμαρες γίνεται γυάλινο. Βλέπεις τίς λέξεις νά πέφτουν στό γυμνό τραπέζι τού ύπογείου μέ ήχο κούφιο μαζί μέ τά έντομα τής νύχτας γύρω στήν παράνομη λάμπα.

Ἀντιπερισπασμός

Τρόμαξαν — τούτα τά βαριά πατήματα στή μέσα σκάλα —
ἀνέβαινε τό κόκκινο ἄλογο· μπήκε στήν αἴθουσα· κοίταξε γύρω·
ὕστερα στάθηκε ἀσάλευτο μπροστά στόν καθρέφτη· μόνο ἡ οὐρά του
μέ μιά ἀνεπαίσθητη κίνηση σάρωσε τ' ἀνθογαλί ἀπ' τό τραπέζι.
«Αὐτό», εἶπε ὁ κύριος μέ τά μαῦρα. «Μάλιστα αὐτό», — κι ἴσως
νά ὑπονοοῦσε τίς μεταμορφώσεις πού ἐπιφέρει ἡ ποίηση στόν κόσμο.
«Κι αὐτό θά μάς παρηγοροῦσε;» ρώτησε ἡ γυναίκα μέ τ' ἄσπρα.
Τ' ἄλογο πιά δέν ἦταν ἐκεῖ. Ὁ καθρέφτης εἶχε ἀδειάσει σάν ποτάμι.

Ἀκίνητη ταλάντευση

Ὅπως ἔκανε νά σηκωθεῖ διαστικά ν' ἀνοίξει τήν πόρτα,
ἔριξε τό πανέρι μέ τίς κουβαρίστρες τοῦ ραψίματος —
σκόρπισαν κάτω ἀπ' τό τραπέζι, κάτω ἀπ' τίς καρτέλες,
σέ ἀπίθανες γωνίες, — μιά κόκκινη πρὸς τό πορτοκαλένιο
μές στό γυαλί τῆς λάμπας· μιά μενεξεδένια
στό βάθος τοῦ καθρέφτη· ἐκείνη ἐκεῖ ἡ χρυσή —
ποτέ δέν εἶχε μιά χρυσή κουβαρίστρα — πού βρέθηκε;
Δοκίμασε νά γονατίσει, νά τίς μαζέψει μιά μιά, νά συγυρίσει
πρὶν ἀνοίξει τήν πόρτα. Δέν πρόφτανε. Χτυποῦσαν πάλι.
Ἐμεινε ἀσάλευτη, ἀνήμπορη, μέ τά χέρια ριγμένα στό πλάι.
Ὅταν θυμήθηκε ν' ἀνοίξει τήν πόρτα, — δέν ἦταν κανείς.

Ἔτσι, λοιπόν, καί μέ τήν ποίηση; Ἔτσι ἀκριδῶς καί μέ τήν ποίηση;

Ὁδηγίες

Ὁ κρεμασμένος καί τό δέντρο — ἂ, ὅχι· ὁ κρεμασμένος
θά πρέπει δίχως ἄλλο νά παραλειφθεῖ — πολύ βαραίνει
ἐτούτη ἡ κάθετος· κόβει τόν πίνακα στά δύο, καταστρέφει
τίς σχέσεις τῶν γραμμῶν — μάλλον μιά διαγώνιος ἀρμόζει —
ἡ πύκνωση τοῦ ἀγέρα, μιά κηλίδα κόκκινη, μιά μαύρη·
κι ἡ δίδυμη σκιά πού συνεχίζεται πέρα ἀπ' τόν πίνακα, ἔξω,
ἐλεύθερη, ἀπροσποίητη (δέν εἶναι πιά δουλειά σου), ἴσως νά ναι
ἡ σκιά τῶν δύο πουλιῶν πού μεταφέρουν τά φθαρμένα του σαντάλια
πάνω ἀπ' τά ξυλουργεῖα τοῦ προαστίου, ψηλά στά νέφη.
Καί τό σκοινί (πίσω ἀπ' τόν πίνακα) σέ μιάν ἀόρατη γωνία νά κρατάει
γερά τή ζωγραφιά σ' ἓνα καρφί στόν τοῖχο τῆς τραπεζαρίας.

Ἀναχωρήσεις, III

Λίγο λίγο τά πράγματα ἀδειάζουν, ὅπως ἐκεῖνα τά μεγάλα κόκαλα
πού συναντούσαμε τό καλοκαίρι στ' ἀκρογαλί — κόκαλα ἀλόγων
ἢ ζώων προϊστορικῶν· ἀδειάζουν ἀπ' τή μέσα οὐσία, ἀπ' τό μεδούλι·
μένει μονάχα ἓνα στέρεο λευκό, σάν ἑλλειψη χρώματος, μέ ἀόρατες
τρύπες,
ὅπως τό χρώμα ἐκεῖνο μέσα στά δωμάτια, τό χειμῶνα, ὅταν ἔξω
βρέχει ραγδαῖα. Τότε κρατᾶς τό χερούλι τῆς πόρτας ἢ τό χερούλι
ἀπ' τό φλιτζάνι τοῦ τσαγιού, κι οὔτε πού ξέρεις ἂν ἐσύ τά κρατᾶς ἢ σέ
κρατοῦνε
ἢ ἂν κρατιοῦνται κι ἐκεῖνα κι ἐσύ. Καί, ξαφνικά, καθώς δοκιμάζεις
νά πιεῖς τό τσάι σου, βλέπεις στά δάχτυλά σου ἀνάμεσα τό πορσελάνινο
χερούλι
μόνο του — τό φλιτζάνι λείπει — περιεργάζεσαι αὐτό τό χερούλι, τόσο
ἄσπρο,
τόσο ἀβαρές, σχεδόν κοκάλινο — καί τό βρίσκεις ὠραῖο, σέ σχῆμα
μισοῦ μηδενικοῦ — γυρεύει τή συμπλήρωσή του, ἐνῶ, ἀντίκρυ, στόν
τοῖχο,
μέσ' ἀπό μία βαθιά ρωγμή, βγαίνει ζεστός ὁ ἀτμός ἀπ' τό τσάι πού δέν
ἦπιες.

Ἀδοκίμαστη βεβαιότητα

Θά 'ταν εὐκόλο ἐντελῶς νά πετάξει, ὅπως γίνεται μέσα στόν ὕπνο,
κινώντας τά χέρια του διαδοχικά ἢ ταυτόχρονα, τεντώνοντας ἀνετα
τούς τένοντες στίς κνήμες καί στά ἰσχία, μέ τή βαθιά ἐλαφρότητα
τῆς πύο μακρινῆς ἐλευθερίας. Ὡστόσο, δέν εἶχε δοκιμάσει ποτέ του·
πότε ἦταν στόν τοῖχο ὁ καθρέφτης· ἄλλοτε πάλι μιά ἀνόητη λάμψη
ριχνόταν ἀνεπίκαιρα ἀπό κάποιο ποτήρι. Καί τοῦ λείπαν πάντα
οἱ τίμιοι μάρτυρες πού, σ' ὅποιο δικαστήριο, θά 'παίρναν ὄρκο μέ παρ-
ρησία
πῶς, ναι, τόν εἶδαν νά πετάει ὀλόγυρα στή στέγη, μετέωρος στόν ἀέρα,
ἀλλάζοντας τόν πετεινό τοῦ ἀνεμοδείχτη μ' ἓναν ἀκέφαλο κύκνο
(καί θά 'πρεπε νά ἐπιστημάνουν πῶς ἀνέμιζαν λοξά οἱ ἄκρες τοῦ σακακιοῦ
του,
ἰδίως ἡ πράσινη κλωστή ἀπ' τήν ξηλωμένη φόδρα). Δέ δοκίμασε πάλι.
Κι ἴσως μιά δεύτερη φορά δέ θά μπορούσε πιά νά ἐπιτύχει.

Μεταμφιέσεις

Ἀνάμεσα σέ τόσες προσωπίδες ἔχασε τό πρόσωπό του· ψάχνει —
ἢ κόκκινη, ἢ γαλάζια, ἢ μαύρη, ἢ κίτρινη· κι ἐκείνη
μενεξεδένια μέ πούλιες χρυσές γύρω στό στόμα καί στά μάτια
κι αὐτή μέ τή μακριά, παράτολμη γενειάδα, — στά δέκα του χρόνια
τήν εἶχε φορέσει — τοῦ πήγαινε (κι ἐπαληθεύτηκε σχεδόν στό ἀκέραιο
ὑστερ' ἀπό πενήντα τόσα χρόνια)· ἡ ἄλλη ἄσπρη, ἀπό γύψο,
μέ κούφια μάτια, μέ μύτη κομμένη, σά νά παρασταίνει τάχα
τό θάνατό του· — τόν ξεκούραζε· συχνά τή φορούσε· μονάχα
κεῖνη ἡ ὑγρασία τοῦ γύψου κι ἡ λεπτότατη σκόνη· φοβόταν
μή καί κολλήσῃ στό δέρμα του (ὦ, αὐτή πραγματικά τό πρόσωπό του)·
ἐκεῖ στόν τοῖχο — νά τήν κρεμασμένη· τῆς μπηγεί ἀνάμεσα στά δόντια
τό ναυτικό τσιμπούκι· τῆς φοράει στά μάτια τά γυαλιά του τοῦ ἥλιου —
βλέμμα βαθύ, τυφλό, τόν κοιτάζει κατάματα, τόν ἐνθαρρύνει
σέ μιά καινούργια ἐκλογή — κόκκινη πάλι, κίτρινη, γαλάζια.

Χειρουργίες

Πηγές

Ἦταν ἀκόμη, καί πέρα ἀπ' τήν ἄρνηση, κάποια τοπία ἢ γεγονότα —
τό βῆμα τοῦ κηπουροῦ δίπλα στόν τοῖχο, τό πρωινό τραῖνο
στόν ἔρημο σταθμό μέ τήν ὀμίχλη, μιά λεμονιά ξεραμένη,
ὅταν ἀφήναν τά μεγάλα ξύλινα κιβώτια πάνω στή σκάλα,
κι ἦταν τά πρόσωπα τῶν νέων τόσο μακρινά, ἀσυμφιλίωτα, ὡραῖα
μεταβάλλοντας τό μέλλον σχεδόν σέ παρόν, πλησιάζοντας τά τζάμια,
κρατώντας ἕνα μῆλο μέ τά δύο τους μόνον δάχτυλα, μήν ξέροντας
ἀν θά ἔπρεπε νά τό δαγκώσουν ἢ νά σπάσουν μ' αὐτό τόν καθρέφτη —
κι ὕστερα κάποια λέξη, κάθε τόσο, ἀργά τό βράδυ, μέ φεγγάρι,
ἡ πιό δική μας λέξη, καλοκαίρι, ἀνάμεσα σέ δύο τραβήγματα κουπιῶν.

Ἀθήνα, 28.II.72

Πάροδος

1. Ἀναβάφτιση

Λόγια φτωχά βαφτίζονται στήν πίκρα καί στό κλάημα,
βγάζουν φτερά καί πέτονται — πουλιά καί κελαηδάνε,

Καί κειός ὁ λόγος ὁ κρυφός — τῆς λευτεριάς ὁ λόγος,
ἀντὶς φτερά βγάζει σπαθιά καί σκίζει τούς ἀγέρες.

2. Κουδέντα μ' ἕνα λουλούδι

— Κυκλάμινο, κυκλάμινο, στοῦ βράχου τή σκισμάδα,
πού βρήκες χρώματα κι ἀνθεῖς, πού μίσχο καί σαλεύεις;

— Μέσα στό βράχο σύναξα τό γέμα στάλα στάλα,
μαντίλι ρόδινο ἐπλεξα κι ἥλιο μαζεύω τώρα.

3. Καρτέρεμα

Ἔτσι μέ τό καρτέρεμα μεγάλωσαν οἱ νύχτες
πού τό τραγούδι ρίζωσε καί ψήλωσε σά δέντρο.

Κι αὐτοί μέσ' ἀπ' τά σίδερα κι αὐτοί μακριά στά ξένα
κάνουν πικρό νά βγάλουν τό «ἄχ» καί βγαίνει φύλλο λεύκας.

ἀπό τὰ

Δευαρχιώ Λιανοτραχούδα

τῆς πιμῆς πατρίδας (1968-1970)

Λευκότητα

Έβαλε τό χέρι του πάνω στή σελίδα
για νά μή δει τό ἀκάλυπτο ἄσπρο
κι εἶδε τό χέρι του ἀκάλυπτο. Τότε
ἐκλεισε καί τὰ δύο του μάτια, ἀκούγοντας
νά μεγαλώνει μέσα του πνιγμένη
ἡ σκοτεινή, ἀπερίγραπτη λευκότητα.

Προνόμιο

Δέν τό καταλαβαίνω — λέει — αὐτό τό ἐπάνω κάτω.
Γιά νά ξεχνιέμαι κοιτάζω στό μικρό καθρέφτη
βλέπω τό ἀκίνητο παράθυρο, βλέπω τόν τοῖχο —
τίποτα δέν ἀλλάζει μέσα ἡ ἔξω ἀπ' τόν καθρέφτη.
Ἀφήνω ἕνα λουλούδι στήν καρέκλα (ὅσο κρατήσει).
Ἐδῶ μένω, σ' αὐτόν τόν ἀριθμό, σ' αὐτόν τό δρόμο.
Κι ἄξαφνα μέ σηκώνουν (τήν καρέκλα μαζί καί τό λουλούδι),
μέ κατεβάζουν, μέ ἀνεβάζουν — δέν ξέρω. Εὐτυχῶς
πρόλαβα κι ἔβαλα στήν τσέπη μου αὐτόν τόν καθρέφτη.

Ἀγαλλίαση

Ἔτσι πού ἀδειάσαν λίγο λίγο τὰ πράγματα,
δέν ἔχει πιά τί νά κάνει. Κάθεται μόνος,
κοιτάει τὰ χέρια του, τὰ νύχια του, — εἶναι ξένα —
ἀγγίζει τό σαγόνι του πάλι καί πάλι, προσέχει: —
ἕνα ἄλλο σαγόνι, τόσο ἀπλούστατα ξένο,
τόσο βαθιά καί φυσικά ξένο πού καί ὁ ἴδιος
ἀρχίζει πιά νά χαίρεται τό ἀνέγγιχτό του.

Ἀμοιβαῖες παραχωρήσεις

Τά μάτια του ἀπλανή, ἀμετακίνητα — προσποιούνταν τόν τυφλό. Ἐνα
σακάκι
φαρδύ, ξεθωριασμένο, μπαλωμένο. Ἐνα ραβδί στό χέρι. Προχωροῦσε
ψηλαφώντας τούς τοίχους. Κι ὅλοι, πρόθυμα, παιδιά, ἀθλητές, γε-
ρόντοι,
ὠραῖες γυναῖκες, ἀξιωματικοί, προσφέρονταν νά τόν ὀδηγήσουν
ὅχι ὅπου θέλαν αὐτοί, ἀλλά (παράξενο) ἐκεῖ πού τούς ζητοῦσε,
ἐκεῖ ἀκριβῶς. Κι ἐκεῖνος, γιά ἀνταπόδοση, μ' ἐξαίσια εὐγένεια,
ποτέ σχεδόν δέν ἔλεγε γιά κείνα πού παρατηροῦσε. Κι ἂν μιλοῦσε
φρόντιζε πάντοτε ν' ἀλλάζει τόπο, ὀνόματα, χρονολογίες,
κρύβοντας ὅλους τους, κρυβόμενος καί ὁ ἴδιος πίσω ἀπ' τούς κρυμμένους
(ἡ μήπως ἔτσι ἀποκαλύπτοντας ἀντίστροφα τό κοινό ἄγνωστό τους;)

Ἐκφραση διά τρίτου

Στεκόταν καί κοιτοῦσε τὰ καράβια. Ναυτικοί πολυάσχολοι.
Αὐτό τό ἐξαίσιο χέρι, σέ κίνηση, γυμνό. Αὐτός δέν μπορούσε
νά καθλιώσει τήν καμπύλη τῶν μυῶν. Τό τρίχωμα
ἀπόκρυβε τήν ἐπάνω γραμμή, κι οὔτε τὰ δάχτυλα ξεχώριζαν
μέσα στόν πυρετό τῆς πρακτικῆς δουλειᾶς. Ἔτσι
τοῦ 'μενε νά παρατηρεῖ τὰ μουσκεμένα καραβόσκονα, μιά πλώρη
τρομερά κόκκινη, τίς σκιές ἀπ' τὰ κατάρτια, κι ἕνα ψάρι
ματωμένο, κατὰστिल्το νά σπαρταράει στό παλιό μουράγιο
ἐκφράζοντας τόν λαμπρό πόνο τῶν θεατῶν, ὅχι τῶν θεωμένων.

Μετριοπάθεια

Οἱ λέξεις μοιάζουν ἀρκετά μέ τίς πέτρες. Μπορεῖς νά χτίσεις
ἥσυχα σπίτια μέ ἄσπρα ἐπιπλα, μέ ἄσπρα κρεβάτια,
ἀρκεῖ μονάχα κάποιος νά βρεθεῖ νά κατοικήσει ἡ ἔστω
νά σταθεῖ νά κοιτάξει ἔξω ἀπ' τὰ κάγκελα τοῦ κήπου, τήν ὥρα
πού φλέγονται τὰ τζάμια θυσιῶν, καί πάνω στούς λόφους
σημαίνουν οἱ ἑσπερινές καμπάνες, κι ὕστερ' ἀπό λίγο
τό σκοινί τῆς καμπάνας χαλαρό χτυπάει μοναχό του τόν τοῖχο.

Περίπατος στό προαύλιο

Βγήκε ἔξω, ἀργά τό θράδυ, μέ τήν ἄγρια ἀπόφαση
νά μήν πάει πουθενά, νά μή μιλήσει σέ κανέναν. Τά φῶτα
εἶχαν ἀνάψει στό μικρό ἱατρεῖο. Πανίσχυρος ἀνεμος
ἔσπαγε τὰ κλαδιά. Τά δέντρα τρέχαν. Κι αὐτός σάν ἱππίας
καβάλα στό κατὰμαυρο ἄλογο τῆς νύχτας, αὐτεξούσιος,
ἔνωθε τὰ δύο φύλλα τοῦ πανωφορίου του νά χτυποῦν στά γόνατά του
ὅπως τὰ φύλλα μιᾶς μεγάλης, παραβιασμένης πόρτας.

Ἀνάγκη ἔκφρασης

Μέ τόν καιρό καί τήν κούραση, πεθαίνουν — εἶπε — κι οἱ λέξεις.
Τίποτα δέν τοῦ μένει πιά γιά νά ἐκφράσει τό τίποτα. Τά δάχτυλά του
ἔχουν λεπτύνει πολύ. Τό δαχτυλίδι του πέφτει. Τό δένει στό σπάγκο,
τό ρίχνει στό πηγάδι, τό ἀνεβάζει πάλι. Ἐρημιά. Τό πηγάδι
δέν ἔχει πιά νερό, μήτε κι ὁ σπάγκος νόημα. Πάντως, ὁ χτύπος
ἐποῦτου τοῦ δαχτυλιδιοῦ πάνω στίς πέτρες, σάν κάτι νά μετράει,
κάτι πού θά 'πρεπε νά μετρηθεῖ, νά καταλήξει ὡς τό θράδυ
στόν ἴδιο περιττό ἀριθμό πού 'ναι γραμμένος καί πίσω ἀπ' τήν πόρτα.

Τό ὀρισμένο καί τό ἀόριστο

Εἶναι δύσκολο — λέει — τό ὀρισμένο — σέ κλείνει· σού ἀξιώνει
ἀποδείξεις πού διόλου δέ χρειάζονται, κι οὔτε πού υπάρχουν.
Αὐτός φυσάει τό χνώτο του στό τζάμι τοῦ παραθύρου. Δέν ἔχει
τίποτε νά χαράξει μέ τό δάχτυλο — ὄχι ἡλιους πιά καί καλύδες
οὔτε πωλιά μέ σπιρτόξυλα.

Πίσω ἀπ' τό χνωτισμένο τζάμι
ἡ ἀπέναντι πολυκατοικία γυρίζει ἀνάποδα
ἀδειάζοντας ἐλεύθερους στόν ἄερα τούς ἐνοίκους της,
τούς καναπέδες, τὰ ποτήρια, τίς σκούπες κι ἕναν μεγάλο καθρέφτη
(αὐτόν πού λιγότερο περιμένει καί περισσότερο εὐχόσουν)
νά καθρεφτίζει μιάν ἐπίπεδη μορφή, γαλάζια, ἀόμματη,
ἀντίθετη ὅλου τοῦ θανάτου.

Ὅμοιες ἐκδοχές

Τ' ἀρχαϊκά κλαδιά, τό τύμπανο τῆς νύχτας,
οἱ ἀντίλαλοι σέ κρυφές ἐσοχές, τό μεγάλο ποτάμι
χωρίζοντας φανταστικά τό ἀνύπαρκτο τοπίο
καί τό δεύτερο τύμπανο, πιο δυνατά ἀπ' τό πρῶτο,
καί τό τρέμουλο στό χέρι πού χτύπησε, περιμένοντας
τήν ἀπάντηση πίσω ἀπ' τήν πόρτα, ἀπό μέσα,
ὅταν δέν ἦταν πόρτα, οὔτε μέσα, οὔτε ἔξω,
πάρει ἡ μαρμαρίνη γούρνα καί τό στεγνό πηγάδι
κι αὐτή ἡ δουλοφροσύνη τῆς ἀναμονῆς: νά συλλάβει
τή δρασκελιά τοῦ ἀλόγου χωρίς καθαλάρη
στό φῶς μιᾶς πράσινης τάχα ἀστραπῆς
κάτω σέ λόφους χαμηλοῦς, ἐρημωμένους
ἀπ' τό ἄγνωστο καί τίς συχνές ἐπαναλήψεις του
σέ καπνοδόχους, φυλακές, ἀγάλματα, δέντρα.

Ἡ ἐφεύρεση τοῦ κέντρου

Τὸν κλείσαν μέσα σ' ἓναν κύκλο. Αὐτὸς ἐπέμενε
νά στοχάζεται ἀκόμη, νά παρατηρεῖ. Βημάτιζε
μέσ' ἀπ' τὸν κύκλο, τοῖχο τοῖχο, στὸ προαύλιο
τῆς κυκλικῆς φυλακῆς. Δέ μιλοῦσε. Τό δεῖλι
συνέχιζε τὸ γύρο του σκυφτός. Ἴσως νά μελετοῦσε·
ἴσως νά μάθαινε πῶς κάθε κύκλος ἔχει κι ἓνα κέντρο
(ἢ μήπως ὅλοι οἱ κύκλοι τὸ ἴδιο κέντρο;)

Πάντως,
αὐτὸς χαμογελοῦσε πότε πότε, νιώθοντας στὴ ράχη του,
ἐπάνω στὸ μέγαλον ἀριθμὸ πού τοῦ εἶχαν σταμπάρει,
νά κάθεταί τὸ πιό κρυφόν, τὸ πιό λευκὸ πουλί.

Τὸ μυστικὸ τοῦ γελωτοποιοῦ

Πάνω στοὺς λόφους οἱ ἄδειες ἐκκλησίες. Κάτω στὸν κάμπο
τά βόδια, τ' ἄλογα, τ' ἀμπέλια. Ὁ οὐρανὸς ἀκίνητος
μέσ' στίς μεταβολές τῶν σύννεφων. Ἡ μαύρη κηλίδα
ἀκίνητη στὸν τοῖχο — πιο μαύρη στὸν καθρέφτη. Ἐκεῖνος
τὴν ξύνει μέ τὰ νύχια του· τὰ νύχια του φαγώνονται. Μετά
παίρνει μπογιά, βάφει χρυσὸ τὸν τοῖχο. Σάν κατὰ λάθος
βάζει μιὰ πινελιά στὴ μύτη του, στὰ μάγουλά του. Χρυσωμένος ἔτσι
κοιτιέται στὸν καθρέφτη. Γελάει, — τὰ μάτια του κλείνουν· —
αὐτὸς ὁ αἰώνιος γελωτοποιός (ὅπως τὸν λέμε) τοῦ θανάτου,
κρύβοντας μέσ' στὴν τσέπη του τίς τρεῖς μεγάλες, σκουριασμένες πρόκες.

Θυρωρεῖο (1974)

Τὸ ἄγνωστο

Ἦξερε τί παράσταναν οἱ διαδοχικὲς του μεταμφιέσεις
(συχνά κι αὐτές ἀναχρονιστικὲς καὶ πάντα ἀόριστες)
τὸν ξιφομάχο, τὸν κήρυκα, τὸν ἱερέα, τὸν σκαιοδόκτο,
τὸν ἥρωα, τὸ θῦμα, τὸν νεκρό, τὴν Ἰφιγένεια. Δέν ἤξερε
ἐκεῖνον πού μεταμφιεζόταν. Τὰ πολύχρωμα κοστούμια του
σωρὸς στὸ πάτωμα, καλύπτοντας τὴν τρύπα τοῦ πατώματος,
καὶ στὴν κορφή τοῦ σωροῦ τὸ λαξευμένο, χρυσὸ προσωπεῖο,
καὶ μέσ' στὸ κούφωμα τοῦ προσωπείου τὸ ἀχρησιμοποίητο πιστόλι.

Ποιήματα ΙΑ', Κέξρος Γραφή τυφλοῦ (1972)

Στὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ

Ὁ κωφάλαλος κουνοῦσε τὰ χέρια του, — δέν ἔκρυβε τὸ φόβο του·
ἐδειχνε κάπου ψηλά μέσ' στὴ νύχτα. Κανένας δέν πρόσεχε. Αὐτὸς
εἶχε ἀκούσει τὸν κρωγμὸ τοῦ ἄγριου πουλιοῦ, αὐτὸς μονάχα,
πάνω ἀπ' τίς καρβουναποθήκες. Ὅταν ἔβγαλαν ἀπ' τὸ καράβι
τὰ πέντε φέρετρα, ὁ κωφάλαλος κατέβασε τὰ χέρια του, ξετρύπωσε
ἓνα κομμάτι σπάγκο ἀπ' τὴν τσέπη του κι ἔδεσε τὸ πουλί ἀπ' τὸ πόδι.

(Μέ τέτοιες συσκοτίσεις — λέει — ἐπιζητῶ νά διαφύγω τὸ σκοτάδι).

Σιωπηλὸ ἐγκώμιο

(Στὰ 75χρονα τοῦ ΑΡΑΓΚΟΝ)

Αὐτὸς μέ μιὰ κόμη ἀπὸ ἄσπρη φωτιά, μέ τὴν ἀκραία κομψότητα τοῦ ἀρ-
νόμενου,
μέ τίς πολυτίμες ἀντανακλάσεις φωταγωγημένων ἀεροδρομίων
σέ κάθε νύχ' τοῦ χεριοῦ του — Πού πᾶς ἔτσι μόνος — εἶπε ὁ ἄλλος —
σέ τούτη τὴν ἀτέλειωτη ὄχθη, κάτω ἀπ' τοὺς σταυροὺς ξεγυμνωμένων
δέντρων,
πλάι στὸ μαῦρο ποτάμι, προσεχτικός, ἀπρόσεχτος, ταΐζοντας μέ μεγάλα
διαμάντια
βιαστικά, ἀνυποψίαστα ψάρια; — ἐσύ πού ἔσμιξες ὅλα τ' ἀντίθετα στὸν
ἓναν ρυθμό. Πού πᾶς, λοιπόν,
ἔτσι μόναχος, παρασημοφορημένος, μέσ' στὴ θλίψη μακρινῶν ἐπευφη-
μιῶν; Τό ξέρω
μέσα στὴν τσέπη τοῦ κα ι ν ο ὕ ρ γ ι ο υ βελουδένιου σακακιοῦ σου (γι' αὐ-
τὸ πιό λυπημένον)
κρατᾷς κρυμμένο ὄχι τὸ μέτρο τοῦ ἀρχαίου Ξυλουργοῦ, ἀλλὰ τὸ ἓνα
ἀτσάλινο πτυσσόμενο φτερό σου. Τό δεύτερο δέν κρύβεται· αὐτό
σοῦ σκιαρίζει τὰ δύο τρίτα τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ μαθὶ πουκάμισό σου
κάτω ἀπ' τοὺς προβολεῖς τῆς ἀγέρωχης νύχτας. Ἀπ' τὸν ἴσκιό
αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ φτεροῦ σ' ἀναγνωρίζουν τ' ἀγάλματα, οἱ ποιητές, οἱ
φοιτητές, ἡ ἐπανάσταση κι ἐγώ. Ὅμως ἐγώ
καλύτερα ἀπ' ὅλους σέ γνωρίζω, ἀπ' τὸ πρῶτο, πτυσσόμενο, τὸ κρυμμένο
φτερό.

Συμβολικά

“Ό,τι είναι, είναι – λείει. Κοιτάει απ’ τὸ παράθυρο γαλήνια.
Δέν ὠφελεῖ νά τ’ ἀρνηθεῖς. Ὁ ἀνθοπώλης ραντίζει τὰ λουλούδια.
Ὁ ἀγέρας ἀγκαλιάζει τὸ ἥσυχο δέντρο μέ τὰ δυό του χέρια.
Ἐρχεται ἡ γυναῖκα. Πρίν μιλήσει, κοιτάει στὸν καθρέφτη.
Ἐσύ πού λές «ὄνειρο μόνο», ψέματα λές. Ξέρω τὸ ἐμπόδιο.
Ἐβαψα τὰ χαρτόνια κόκκινα. Τ’ ἀπλωσα στὸ πάτωμα.
Νά ζωγραφίσω μέ κόκκινο στὸ κόκκινο; Τὸ καράδι
τὸ ῥτιαξα μαῦρο, καί τὰ δυό κατάρτια. Τοῦ πηγαίνει. Μαύρους
τοὺς ὀχτῶ γυμνοὺς κωπηλάτες. Τῇ γοργόνα τῆς πλώρης
μαύρη κι αὐτὴν μέ δυό κόκκινες τρύπες στὰ στήθη.
Ἀγκυρα δέ ζωγράφισα, – ὄχι πού τὸ ξέχασα. Στὴ θέση της
ἔβαλα τὸ πραγματικό ψαλίδι ἐντελῶς στομωμένο
ἀπ’ τὰ νύχια τῶν πέντε λιονταριῶν πού εἶχα κόψει.

Προσωπιδες (1972-73)

Ἡθοποιία

Μ’ ὅλη τὴν πανουργία τοῦ ἀπελπισμένου συνεχίζει νά μιλάει
μεταβιάζοντας σέ τρίτους λόγια του, σιωπές του, τῇ σιωπῇ μας,
αὐτός, ἐσύ ἢ ἐγώ, – τί διαδικασία· διαλύει, ξαναφτιάχνει, βάφει
μέ χρώματα ἄλλα τὴν ἴδια προσωπίδα ἀπὸ κοινὸ χαρτόνι
μέ προσοχὴ κολλημένο, ἐφαρμοσμένο πάνω στὴν ἄλλη
ἀπαραβίαστη, χρυσή προσωπίδα. – τὰ ρουθούνια, τὰ χεῖλη, τὰ μάτια
κατάκλειστα σέ ἀμφίβολην ὑπεροφία. Πότε πότε
μ’ ἕνα σφυρί καί μ’ ἕνα ἀπὸ τὰ τρία καρφιά του
ἀνοίγει ὀπές στὰ μάτια, στὰ ρουθούνια, στὸ στόμα,
νά δεῖ ἂν τὸν βλέπουν, ν’ ἀνασάνει, νά μιλήσει. Τί ἥσυχα
πού ρέει μέσ’ ἀπ’ αὐτές τίς ὀπές τὸ πιό καθάριο μου αἷμα.

Ὀνειρο ἐπιστροφῆς

Θά ῥθουν καί πάλι οἱ ἀπλές γραμμές, τὰ ὁρατὰ σχήματα, τὰ χρώματα·
τὸ χέρι παράλληλα στὰ πλευρά, δοσμένο ἢ κλεισμένο,
χωρὶς ἄλλο νόημα, χωρὶς δισταγμὸ, προφύλαξη, φόβο,
εὐπιστο στὴ δική του μοναξιά – ἕνα ἥσυχο χέρι, ἀφημένο
στὸ φῶς τοῦ παράθυρου, ν’ ἀκούει, νά βλέπει μέσ στὰ φύλλα
τὰ πορτοκάλια σ’ ἄν χρυσά σπουργίτια – καί τὸ σ’ ἄν νά ναι δικό του
πάνω ἀπ’ τίς προσφορές καί τίς αἰτήσεις πού τὸ ἔχαν σφραγίσει.

Ἐσύ εἶχες βάψει κόκκινο τ’ ἄλογο ἐκεῖνο; Νά το τώρα
κατάλευκο ξανά καλπάζοντας στὸ πεθαμένο δάσος.

Προάγγελος (1973)

Ἀναπόληση τοῦ μέλλοντος

Θά μᾶς ξανάρθεις μέ τὸν ἄλλο χρόνο καί μέ τὸν ἄλλο,
ἀλαφρωμένος ἀπ’ τὸ βαρύτερο λόγο κι ἀπ’ τίς πολλές σημαίες,
μ’ ἕνα πουλί στὸν ὦμο, μ’ ἕνα τρύπιο φεγγάρι κρεμασμένο
στὸ βάθος τοῦ ὑαλοπωλείου φωτίζοντας ἀπ’ τὸ νὰ πλái
δυό γυάλινα ἄλογα, δυό γυάλινα κορίτσια, πέντε ἀγκάθια.
Θά σέ γνωρίσουμε ἀπ’ τὸ παιδικό σου πείσμα: νά μὴ δοῦμε
τὴ λυπημένη τρυφερότητα στὸ μέσα μέρος τῆς γροθιάς σου –
αὐτὸ πού πιότερο ἦσουν, κεραυνοβολημένο ἀπὸ τὴ δόξα.

Ὅλο ὄλο

Ἐβγαλε ἕνα ἕνα τὰ ρούχα του μπροστά στὸ μεγάλο καθρέφτη. Τελευταία
ἀφαίρεσε τὴν προσωπίδα του· τὴν ἀπόθεσε ἀνάποδα στὸ μάρμαρο.
Τὸ μέσα μέρος τῆς προσωπίδας ἦταν κόκκινο. Ὁ καθρέφτης
ἄδειασε μονομιάς, – μήτε πρόσωπο πιά μήτε σῶμα· μονάχα
ἕνα φύλλο χαρτί πού τὸ ἔσερνε ὁ ἀέρας σ’ ἕνα ἀπροσμέτρητο βάθος
ὥσπου σταμάτησε λευκάζοντας στὸ δασύτριχο στήθος τοῦ ὄρθιου νεκροῦ.

Χάρτινα I (1970)

Βγάλε τὰ χέρια σου ἀπ’ τίς τσέπες.
Στάσου ἴσος.
Τ’ ἀγαλμά σου τὸ ἔκρυψε
μέσα στὴ βαθιά ντουλάπα
ἔτσι νά μὴ φαίνεται
πὼς τὸ μιμνῆσαι.

Μές στὸν καθρέφτη
στὴ δεξιὰ γωνία
πάνω στὸ κίτρινο τραπέζι
ἄφησα τὰ κλειδιά.
Πάρ’ τα.
Δέν ἀνοίγει τὸ κρύσταλλο.
Δέν ἀνοίγει.

Χάρτινα II (1973)

Ψάρια στὸν οὐρανό,
τὰ φύλλα στὸ ποτάμι.
Ἐγὼ κηπουρός καί ψαράς
μέ τὴ σιωπὴ
μέ τὸ δόκανο
μέ τὴ σκάλα.

Τὸ ποίημα
χρόνια καί χρόνια
ψάχνει τὸν ἀναγνώστη του.
Ἐκεῖ
πέφτει στὰ γόνατα
κάτω ἀπ’ τὸν ἴσκιο
τῶν πιό μεγάλων πτερῶν
μέσ στὴ βαθύτερη νύχτα
μέ τ’ ἄδεια παγκάκια τῶν κήπων
μέ τοὺς γάντζους στὰ δέντρα.

Χάρτινα III (1973-74)

Τὸ ποίημα εἶναι
τ’ ἀρνητικό τῆς σιωπῆς.
Μιά μέρα
μέσα στὸ δξύ τῶν λέξεων ἐμφανίζεται
τὸ πρόσωπό της.
Τὰ μάτια της διόλου κλαμένα.
Τὰ τρία διαμάντια
ἀσάλευτα ἀπαστράπτοντα
καρφωμένα στὸ στήθος της.

Ἐκεῖνα πού δέν ἔγιναν πράξεις
ἐκεῖνα πού ἔγιναν μονάχα λέξεις
ὁμορφα πρόσωπα σκιασμένα
μπροστά στοὺς μεγάλους καθρέφτες
πλái στὰ δυό ἀσημένια κηροπήγια
πρόσωπα πολλαπλασιασμένα
σέ ἀπύθμενα βάθη –
τί δύσκολες ὑπεκφυγές
δύσκολες ἀντικαταστάσεις.

Ἐκεῖνα
ὄρθια ἐκδικητικά
ἀκατάλυτα πάντα
μέσ στὸ ἀκατόρθωτο.

Χάρτινα I

Δοκίμασες τή γνησιότητα
του διαμαντιού
σ' αυτό τό τζάμι
στό άλλο τζάμι
στόν καθρέφτη.
Τώρα μπαίνει ο άνεμος.
Κι από πρόσωπο, — τίποτα.

• ~ •

Κάθε πού σκοντάφταμε
κάναμε τό σταυρό μας
θυμόμασταν
παίρναμε αναπνοή
συνεχίζαμε.
Μόνο πού τρύπησαν τά πόδια μας
κι ή ψυχή μας.

• ~ •

Χάρτινα II

Έκείνο πού σκοντάφτει
στό κενό
πού ραγίζει
λέει: εγώ
βγάζει φύλλα

ανθίζει.
Έτσι πολεμάμε.

Χάρτινα III

Νά σου δώσω ένα όνειρο
μιά καρφίτσα
ένα σπιρτόκουτο —
φτηνά πράματα
πολύ φτηνά
γιά τ' άπορρίμματα —
Ίσως
μέσα σ' εκείνο τό σπιρτόκουτο
νά 'ταν τά δύο μεγάλα φτερά
πού μου λείπουν.

• ~ •

Σταυρωτά σίδερα
άλλεπάλληλοι τοίχοι
ούτε τό σφύριγμα του τραίνου
ούτε ή φωνή του γαλατά τό δείλι —
ό στενότερος χώρος —
τό στενό όξύνεται
τινάζεται βέλος

ψηλά πολύ ψηλά
λάμποντας
καρφώνεται στό κενό.

• ~ •

Άχαφνα (1979)

14

Δέν έχω τίποτα — λέει —
μονάχα μιά καρέκλα
κι ένα ποτάμι
κι αυτό τό μέγα μακρινό
πού μου κρύβεται
γιά νά τό γυρεύω
καί νά υπάρχω.

Ποιήματα, τ. 1Δ'

Κάποτε (1977)

Όταν έφυγες
φύτρωσε ένα δέντρο
μές στό σπίτι
μπαίνουν τά πουλιά άπ' τόν καθρέφτη
μέ κοιτοϋν
τό 'να φάρι είναι χρυσό
τ' άλλο γαλάζιο
στήν άκρη κάθε κίνησης

υπάρχει μιά λέξη
~~ακαθής~~
~~αυριανή~~ κιόλας.

Ανωμαλοστάσεις (1978)

Έκείνο τό πουλί κι έσύ

Θαρρείς εκείνα πού σου παίρνει ο χρόνος πώς τά παίρνεις πίσω.
Ίσως τά παίρνεις' ναι! — αλλά δέν είναι τά ίδια. Κι ίσως
νά 'ναι καλύτερα τουτα' — αλλά δέν είναι τά ίδια. Τά όμορφα φτερά
εκείνου του πουλιού στολίζουν τώρα τό καπέλο σου' προκαλοϋν σέβας'
σέ χαιρετάνε ταπεινά οι γειτόνισσες, κι ο τροχονόμος ακόμη.
Όμως εκείνο τό πουλί; — κι ούτε πού πρόκειται, βέβαια, έσύ νά πετάξεις.

Καρλόβασι, 22.VIII.78

Κάποτε

Κάποτε γονατίζει καί τό ποίημα μπροστά στό άσπρο χαρτί του
ή κρύβεται πίσω άπ' αυτό καί κοιτάζει τόν κόσμο.

Καρλόβασι, 22.VIII.78

Ρωχβύ (1974)

Ἀνομολόγητο

Ὅπως ὁ ἀνήκουστος στεναγμός στοῦ στόμα τοῦ ἀδικημένου,
ὅπως ὁ μικρός σταυρός στοῦ στήθος τοῦ ἀγνωστου στρατιώτη,
ὅπως ὁ κόμπος στήν κλωστή τῆς παράλυτης ράφτρας· — κι ἐσύ
μέ τ' ἀχρηστα κλοπιμαία — πόσες ἀγρυπνες νύχτες,
γυρνώντας ἀπ' τὸ 'να στ' ἄλλο πλευρὸ κάτω ἀπ' τὸ βάρος
ἐκείνου τοῦ μεγάλου ἐξαίσιου Ἀδώρητου πού σου ἐμπιστεύτηκαν
οἱ παρεξηγημένοι ὅλου τοῦ κόσμου.

Τὸ ποίημα

Μαζεύει τίς λέξεις, τίς συνδέει, τίς δοκιμάζει, — πióτερο θυμάται
παρὰ γνωρίζει, μ' ἓναν τρόπο σά νά ξεχνάει, μ' ἓναν τρόπο
σά ν' ἀνασταίνει ωραίους νεκρούς, σά ν' ἀνασταίνεται ὁ ἴδιος
μέσα σ' ἐκείνον τόν κήπο μέ τὰ ψηλά ἡλιοτρόπια, μέ τ' ἀγάλμα
κοιμμένο διαγώνια ἀπ' τόν ἴσκιό τῆς μάντρας. Πάνω στοῦ παγκάκι
μένουν λησμονημένα τ' ἄσπρα γάντια τῆς πυργοδέσποινας καί τὸ μικρὸ
σακούλι

τοῦ νέου κηπουροῦ μέ τούς ἀνθόσπορους. Κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ σακούλι
εἶναι ἓνα φύλλο χαρτί μέ τὸ δικό σου ποίημα πού ἀκόμη δέν τὸ 'γραψες.

Καί πάνω
πῶς μεγαλώνει, θέ μου, αὐστηρή καί φιλήρμη, ἡ ὀλόχρυση ἐσπέρα.

Καθαρή ὄραση

Εἶχαν σωθεῖ ἀπὸ μέρες οἱ προμήθειες. Ὁ κήπος
εἶχε ἀρχίσει νά ρίχνει τὰ φύλλα του. Ὁ κηπουρὸς τὸ 'χε σκάσει.
Τὴν τρίτη μέρα, περασμένα μεσάνυχτα, χτυπήσαν τὴν πόρτα.
Ἔσκυφα ἀπ' τὸ παράθυρο. Δέν ἦταν Κανένας. Τὸν εἶδα.

Τὸ ἀπίστευτο

Εἶναι ἀλήθεια, λοιπόν; Ὑπάρχουν δέντρα, ἡ θάλασσα, ὁ ἥλιος;
τὸ στόμα σου, ἡ φωνή μου, ἡ φωνή σου, ἀνταμωμένες στὸν ἴδιο οὐρανό,
στήν ἴδια λέξη; — τὴν ἀκουσες; — νά τη. Δέν εἶχαμε, λοιπόν, πεθάνει.
Εἶναι πουλί, — ὄχι πρόφαση; πió πάνω, ναί· καί πió ναί· καί πió πάνω·
πόρτα μ' ὀλόκληρο τ' ὄνομα· — ἡ ἀνταμοιβή, ἀνταπόκριση· ἡ ἐλευθερία· —
τὸ καλὸ στὰρι ὑπομονετικό, τ' ἄλεσμα, ὁ ἄρτος, ὁ δειπνος, τ' ἀλάτι·
— καί ποιὸς πεινάει; — ὄχι ὁ δειπνός; ὁ δρόμος μονάχα φωτισμένος ὡς πέρα
ἀπ' τίς σημαίες, ἀπ' τὰ κεριά; τίς φωνές κι ἀπ' τὰ μάτια τῶν
σκοτωμένων —

Ἔλυσες μέ τὰ δόντια τῇ θελιά· τέντωσες τὸ σκοινὶ καί περπατᾷς στὸν
ἄερα. Τὸ νοῦ σου.

Ποιήματα IB', Κέδρος

Τὸ βαυρινό (1975)

Ἐπειδὴ

Ἐπειδὴ τὰ λεωφορεῖα ἦταν σταματημένα μπροστὰ στοῦ κιγκλίδωμα
ἐπειδὴ χειρονομούσαν οἱ κοῦκλες στίς φωτισμένες βιτρίνες
ἐπειδὴ τὸ κορίτσι μέ τὸ ποδήλατο καθυστεροῦσε ἔξω ἀπ' τὸ φαρμακεῖο
ἐπειδὴ ὁ ξυλουργὸς ἔσπασε τὴν τζαμόπορτα τῆς μπιραρίας
ἐπειδὴ τὸ παιδί ἦταν μόνο στοῦ ἀσανσέρ μ' ἓνα κλεμμένο μολύβι
ἐπειδὴ τὰ σκυλιά εἶχαν ἐγκαταλειφθεῖ στίς παραθαλάσσιες ἐπαυλίες
ἐπειδὴ ὁ σκουριασμένος τρίφτης εἶχε ἀποσκεπαστεῖ ἀπ' τίς τσουκνίδες
ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς ἦταν σταχτὴς μ' ἓνα κόκκινο φᾶρι
ἐπειδὴ τὸ ἄλλογο στοῦ βουνό ἦταν πió μόνο ἀπ' τὸ ἄστρο
ἐπειδὴ κι αὐτοὶ κι ἐκεῖνοι ἦταν κυνηγημένοι
γι' αὐτό, μόνο γι' αὐτό, σᾶς εἶπα φέματα.

Τζαμόπορτα (1975)

Φόβος

Τὸ πió βαθύ τὸ σιωπηλὸ τὸ ἐρημικὸ
ὄχι σέ τόπο καί σέ χρόνο
ὄχι μέσ στὸν καθρέφτη τοῦ ὑπνοδωματίου
λέξη ναυαγισμένη ἀνασυρμένη
μέ φύκια καί ὕσπρακα
καί σύ στοὺς ὤμους τοῦ μεγάλου πουλιοῦ
ν' ἀνεβαίνει
ταλαντευόμενος ἀνάμεσα
στοῦ διπλοῦ φόβο τοῦ γκρεμοῦ καί τοῦ ὕψους.

Ὁ σκoiνοβάτης

Ὁ σκoiνοβάτης
ἐκπληκτικός ἐκπληκτικός
μ' ἄσπρο κοστούμει ἐφαρμοστό
μ' ἄσπρο καπέλο
ἡ ὀμπρέλα τοῦ κίτρινου
ἓνα λουλούδι στὸν ὦμο του.
Ἦστερα πῶς νά περπατήσει
μ' ἐκείνη τὴν ωραία του προσοχή
στοῦ χῶμα κάτω;
Καί πῶς νά κοιμηθεῖ
ἐπάνω στοῦ σκοινὶ του.

Παθρενιβάτης (1975)

Ὁ ωραίος σκoiνοβάτης ντύθηκε
ἔγινε ὁ χαρτοπαίχτης
ὁ χαρτοκλέφτης
μᾶς πήρε τὰ λεφτά μας
καί τὰ ρούχα μας
ἄφησε τὸ σκοινὶ τοῦ
τεντωμένο στὴ νύχτα
νά χρυσίζει
κι οὔτε νά περπατήσεις πάνω του
οὔτε καί νά τὸ κόψεις.

Κέρβαρα τηλεφώνου I (1975)

Ἀναπόδεικτες λέξεις
ἐρμητικές θυμωμένες
διαυγεῖς ἀπαθεῖς
ἐλλειπτικές πλήρεις

πλάγιες εὐστοχες
ὕπαινικτικές
χτυπᾷς τὸ σφυρὶ χωρὶς καρφί
πέφτει ὁ τοίχος
πέφτει τὸ προσωπεῖο
τὸ παίρνει τὸ φοράει
μπροστὰ μας
δεῖτε τον πῶς χαμογελάει
μπροστὰ μας
πάνω ἀπ' τὸ προσωπεῖο.
Αὐτὸ μᾶς μαθαίνει.

Τόση καί τόση φήμη
ἀσήκωτη.
Ἀνάβει χίλια σπέρτα
καίει τὰ δάχτυλά του
δέν ξέρει ν' ἀνάψει τὴ φωτιά.
Ἀνάφην τὰ μαλλιά του.
Τὰ ἔντομα πέσαν στοῦ τραπέζι.
Ἀμετακίνητη ἀρχαία σιωπή.
Μές στὸν καθρέφτη
τὸ πió χρυσὸ τὸ πió γαλάζιο
τὸ πió κόκκινο.
Τὸ ποίημα.

Ἰσορροπία

Βαθιά γαλήνια ἰσορροπία —
σμιγμένα τ' ἀσύνδετα
ἓνα κουπί τὸ φεγγάρι
ὁ θάνατος τὸ ἄγαλμα.
Μονάχα ὅταν λείπω — εἶπε —
εἶμαι παρών.

Ρόπτρο (1976)

Αὐτὰ πού θέλεις νά σοῦ πῶ
σοῦ τὰ εἶπα
κι αὐτὰ πού δέ θέλεις
σοῦ τὰ εἶπα κι ἐκεῖνα μέ τρόπο
πού νά μὴ φαίνεται ὅτι τὰ εἶπα
πού νά μὴ φαίνεται ὅτι δέ θέλεις —
χτυποῦσα τὸ ραβδί μου στὸν τοῖχο
ν' ἀποσκεπάζει ὁ ἦχος τὸ λόγο
ν' ἀκοῦν ἀπ' τ' ἄλλο μέρος τοῦ τοίχου
ὄχι οἱ δεσμοφύλακες
οἱ φυλακισμένοι.

Ο υάβρος είναι ένας (1978)

Πρωινό στο Σαλέρνο, III

Καταμεσής του δρόμου, ανάμεσα σε πολυάσχολους ανθρώπους,
(ώστόσο πάντα έρωτικούς) στεκόταν απερίφραστο
ένα μεγάλο πήλινο σταμνί, ζωγραφισμένο
μέ σαρκώδη γαλάζια και κόκκινα λουλούδια. "Ωστε, λοιπόν,
αυτό ήταν ή απάντηση πού 'χαμε αναζητήσει
σε συζητήσεις, σε μουσεία, σε αναβολές και σε αποσιωπήσεις;

"Ετούτη τή χαρά κρατάω εγκόλπιο κατάσαρκα: ν' ανακαλύπτω
μιάν άφωνη κατάφαση μέσ στην άμηχανία των πράξεων και των λόγων.
Σήκωσα
στά χέρια μου αυτό τό σταμνί. Τό ανέβασα στά χείλη μου. Ήταν άδειο.
"Ένα γαλάζιο κι ένα κόκκινο λουλούδι πέσανε στίς δυό μου τσέπες. Δέ μα-
ράθηκαν.

Σαλέρνο, 17.ΙΧ.78

"Ανοιγμα θησαυροφυλακίου

Πολύβουη Ρώμη, λυπημένη Σιένα, ωχρή Φλωρεντία,
Μπολόνια κυκλική, Μιλάνο προλεταριακό, — ταξίδι μιās μέρας
μ' άγρυπνα μάτια, λαχανιάζοντας από άβάσταχτο κάλλος.

Κρατώ

μιά γέφυρα του "Αρνου, μέ φανάρια, ντέφια, πυροφάγους
τό γόνατο μιās νεαρής σελήνης βρεγμένο στο ποτάμι· μιά πλατεία
σε σχήμα και στιλπνότητα άχρηβάδας — εκεί
ώραία, μελαχρινά γκαρσόνια πηγαινόρχονται σάν νά χορεύουν
ανάμεσα σε χίλια τραπέζια μέ νικελένιους δίσκους
κατάφορτους καφέδες, παγωτά, γλυκά του κουταλιού.

Κρατώ

ένα μπαλκόνι σημαιοστολισμένο μέ πλυμένα γυναικεία έσώρουχα
κι άθλητικά φανελάκια· απόγευμα Δευτέρας.

Κρατώ

τόν ίσκιό ενός χάλκινου αγάλματος σε άρχαίο πλακόστρωτο δρόμο —
τό χέρι του ίσκιου αυτού κρατάει ένα γυάλινο δοχείο γεμάτο
μ' ένα όλοφωτο πράσινο ύγρό, φωτίζοντας βαθιά μέσ στην άφίδα
δυό νέους πού φιλιούνται.

Κι όλα τουτα τά φορτώνω άγέρινα
στούς ώμους των λέξεων, νά βγούν σεργιάνι στον κόσμο, μέ τό νέο φεγγα-
ράκι,
κι άχ, έτσι, νά φιλιούνται οι νέοι πιο δυνατά και ν' αναβλέφουν οι τυφλοί
στά γεφύρια,
κι αυτοί πού φύγανε νωρίς νά 'ρχονται πίσω στους σταθμούς των τραινών,
νά κοιτάζουν
τίς μεγάλες άφίσεις του Τσέ και νά χαμογελάνε.

Τα Ερωτικά (1981)

Σάβρινος γόχος (1981)

Τα ποιήματα που έζησα στο σώμα σου σωπαίνοντας,
θα μου ζητήσουν, κάποτε, όταν φύγεις, τη φωνή τους.

Όμως εγώ δε θα 'χω πια φωνή να τα μιλήσω.

Γιατί εσύ συνήθιζες πάντα
να περπατάς γυμνόποδη στις κάμαρες,
κι υστέρα μαζευόσουν στο κρεβάτι
ένα κουβάρι πούπουλα, μετάξι κι άγρια φλόγα.

Σταύρωνες τα χέρια σου
γύρω στα γόνατά σου, αφήνοντας προκλητικά προτεταμένα
τα σκονισμένα σου ρόδινα πέλματα.

Να με θυμάσαι — μου 'λεγες — έτσι·
έτσι να με θυμάσαι με τα λερωμένα πόδια μου· με τα μαλλιά μου
ριγμένα στα μάτια μου — γιατί έτσι βαθύτερα σε βλέπω.

Λοιπόν,
πώς να 'χω πια τη φωνή.
Ποτέ της η Ποίηση δεν περπάτησε έτσι
κάτω από τις πάλλευκες ανθισμένες μηλιές κανενός Παραδείσου.

Γυφνό σώβρα (1981)

Έρωτας,
η βαθιά τομή-
αυτό που ονειρευτήκαμε
μισό στην άγνοια,
μισό στο απόλυτο,
εδώ.

Ποιήματα Η', Κεδρος

Επινίκια (1977-83)

Ο Σκοινοβάτης και η Σελήνη
(1982)

IX

ΣΕ ΔΥΟ ΒΑΘΜΑΔΕΣ ἔφυγε τό τσίρκο. Ξεσηκώσανε τά κλουδιά τῶν
θηρίων, τίς τέντες,
τά πέντε ὁλόλευκα ἄλογα πού χόρευαν μέ τόση χάρη
τό βάλς τοῦ Δουνάβεως.

Ὁ ταχυδακτυλουργός
ἔμοιαζε λυπημένος στήν τελευταία παράσταση, σά νά μήν τοῦ ἐπαρ-
κοῦσε
τό ὠραῖο, θαυματουργό, παραπλανητικό του ἐπάγγελμα. Τό ἴδιο
κι οἱ ἑπτὰ μικρές χορεύτριες — μιά φεγγαρίσια θλίψη. Ὁ σκοινοβάτης
φάνηκε μιά στιγμή σάν ξένος, σάν ἀδιάφορος, ἀποκομμένος ἀπ' τοῦς
θεατές του
περιπατώντας μόνος καί μοναχικός ψηλά στόν ἀέρα,
κοιτάζοντας ἄλλου, σ' ἓνα σημεῖο ἄγνωστό μας. Μονάχα
ὁ εὐλύγιστος, χρυσοντυμένος θηριοδασκτής χαμογελοῦσε
μέ κάποια ὑπεροψία κι αὐταρέσκεια, μαζί καί εἰρωνεία. Τό μεγάλο
του μαστίγιο
κλάγγιζε μεγαλόπρεπα καί πότε πότε πέφτανε στίς μπροστινές καρέ-
κλες

μερικές τρίχες χρυσοκάστανες ἀπό τίς χαῖτες τῶν λιονταριῶν.
Πάει, φύγανε.

Ἀδειασε ὁλότελα ἡ πλατεία τῆς συνοικίας. Λευτερώθηκε ὁ χώρος.
Τά δέντρα ὁλόγυρα ἀναπνέουν. Μονάχα στό χῶμα
μένουν οἱ τρύπες ἀπ' τοῦς χοντρούς πασσάλους κι ὀρθοστάτες πού κρα-
τοῦσαν τήν τεράστια τέντα.
Τήν ἄλλη μέρα, λίγη ὁμίχλη ἀχνοκυμάτιζε στήν ἄκρη τῆς πλατείας
σά νά ἔχανε ξεχάσει ἐκεῖ τό τούλινο ἄσπρο φόρεμα μιᾶς μικρῆς μπα-
λαρίνας. Γι' αὐτό

κι ὁ ταχυδρομικός διανομέας ἀργοποροῦσε κοιτάζοντας γύρω,
κρατώντας μιάν ἐπιστολή στά χέρια του χωρίς παραλήπτη.
Πάει, φύγανε.

Πολύ μᾶς εἶχαν κουράσει τά μεγάφωνα, τά φῶτα, ἡ ἀσυνάρτητη πο-
λυχρωμία καί ποικιλία
κι ἐκείνη ἡ ἐξαίσια κι ἀνεύθυνη δεξιοτεχνία. Εἴχαμε νοσταλγήσει
λίγο ἄδειο οὐρανό τίς νύχτες,
τῇ σιγανόφωνη μονότονη ἄρθρωση τῶν ἄστρων,
τό γάβγισμα ἑνός σκύλου πλάι στό πηγάδι,
αὐτό πού εἶναι ἓνα μέσα στά πολλά, μοναδικό, ἀφανές, ἀκέραιο
κι αὐτήν τῇ μυστική, ἀνεξήγητη φιλία μέ τόν ὠραῖο σκοινοβάτη.

Κάπου, σέ μιά ἄλλη διάσταση (διάσταση θάμβους) διαδραματιζόνταν
σιωπηλά γεγονότα, παραστάσεις, κινήσεις ἀγαλμάτων·
ἓνα ποτάμι ἀτέλειωτο κυλοῦσε,
λάμπαν τά βότσαλα μέ μιά ἥσυχη λάμψη,
ἔπεφτε κάποτε ἓνα πούπουλο καί βροντοῦσε ὁλόκληρη ἡ κοιλάδα μέ
τίς μαργαρίτες
κι ἀμέσως ὕστερα βασίλευε πάλι μιά ἀπεράντη ἡρεμία
δείχνοντας ὥς τίς ἄκρες τῆς τήν ἀπεραντοσύνη.

Ἐκεῖ, σέ μιά ρωγμή τῶν πανύψηλων, ἀπόκρημνων βράχων

ὑπῆρχε ἡ Μυστική Κολυμβήθρα.

Πλήθος κόσμου
συνάζονταν ἐκεῖ ἀπ' τά γύρω βοσκοτόπια,
ἀπ' τά καμένα χωριά μέ τά βομβαρδισμένα καπνομάγαζα καί τίς σι-
ταποθήκες —
πλήθος γυναῖκες μαυροφόρες, ἄντρες ἀκρωτηριασμένοι,
κωφάλαλα παιδιά, λεπροί, τρελοί, τυφλοί, μικρά κορίτσια νεραῖδο-
παρμένα,
ἄγριοι χωριάτες μ' ἓνα ἄρνι ριγμένο στόν ζερβή τους ὦμο,
γερόντισσες μέ τά ραβδιά τους (κι οἱ ὄρνιθές τους σιγοκακαρίζοντας
τίς συνοδεῦαν)
κι ἓνας μέ μιά πληγωμένη ἄλεπού στήν ἀγκαλιά του.

Ποιήματα Θ', Κέξρος
Ένας πίνακας με βιφρές πινελιές (1959)

Όλοι, μπροστά στην Κολυμπήθρα σταματούσαν, κάναν τό σταυρό
τους,
ρίχναν τρείς φουχτες ιερό νερό στην κεφαλή τους·

οί παραλυτικοί περπάταγαν, οί τυφλοί αναβλέπαν,
οί κωφάλαλοι ακούγανε τό άνήκουστο, μαζί και τό ποτάμι,
ψελλίζοντας τό πρώτο «εύχαριστώ».

Οί πληγιασμένοι
ξανάβρισκαν τό άτρωτο σώμα τους· άνασηκώνονταν άπ' τά σκαμνιά
τους
κι εύρωστοι, όλόγυμνοι πορεύονταν για τόν έρωτα πάλι. Κάτω άπ' τά
πλατιά τους πέλματα
έτριζε ή άμμος όπως τρίζει ό ουρανός του Αυγούστου άπ' τ' άστέρια.

Οί μικροπωλητάδες
μές στά πανέρια τους, άντίς για χάντρες, ζώνες, χτένες,
είχαν μικρούς διάττοντες μέ απόκρυφους μηχανισμούς πού τραγουδοϋ-
σαν
μιά δέηση ή μία πόλκα παιδική ή κι ένα σύντομο έμβατήριο ειρήνης
όπως εκείνα τά παλιά ξυπνητήρια των προγόνων.

Κι έτσι
όλος ό κάμπος κι οί χαράδρες άντηχοϋσαν ως την άκρη του κόσμου
άπό τίς σιωπηλές δοξολογίες των άναστημένων.

Τότε άπ' την κορυφή του γαλανότερου Όρους φάνηκε ν' ανατέλλει
ή χελώνα σελήνη εξαφτέρουγη, μαλαματένια, και νά πλέει
αύτοσυγκεντρωμένη, άργόπρεπη πάνω άπ' την άγια οικουμένη.

Ό Σκοινοδάτης,
λάμποντας όλος, περπατοϋσε στό σκοινί του, κάτω άπ' τή σελήνη,
μέ ύπέροχη επιδεξιότητα πού απόκρυβε και κίνδυνο και μόχθο, άκόμη
και τόν άθλο τής τέχνης.

Κι εκείνη ή κίνησή του, σαν ταλάντευση από δυό πανάλαφρες φτεροϋ-
γες,
κι αυτός ό φόβος μέσα μας: «θά πέσει, δέ θά πέσει», «θά πέσει, δέ θά
πέσει»,

γίνονταν ένα άπεραντο, άτρωτο, βαθύ τραγούδι
πού γέμιζε μ' έμπιστοσύνη όλη τή νύχτα, όλο τό χρόνο ως τό άπώτερο
μέλλον,
πού γέμιζε εύφροσύνη ως και τόν ύπνο εκείνων πού κοιμήθηκαν κιόλας
στά ξύλινα χαγιάτια, στα μπαλκόνια, στίς ταρατσες ή κατάχαμα
στή χλόη.

Η παρουσία του ανθρώπου

Ήταν ώραίο τό τοπίο στό λιόγεμα. Οί κορμοί των δέντρων,
βρεγμένοι, σκοτεινοί, μενεξεδένιοι, όρθώνονταν
πάνω άπ' τό στρώμα των χρυσών και κόκκινων φύλλων
κατάντικρυ στον ρόδινο ουράνό τής έσπέρας
μές στίς δοξαστικές χειρονομίες των χρωμάτων, πού δέν ήξερες
άν χαιρετοϋσαν ή αποχαιρετοϋσαν. Όστόσο
κάτι έλειπε· τό 'νωθες· κάτι έμενε ασυντέλεστο
μέσα στην εκθαμβωτική άπεραντοσύνη, εξαντλημένη στον έαυτό της,
ώσπου, μακριά, στό βάθος, φάνηκε τό στίγμα ενός ανθρώπου
σαν μία μαύρη τελεία στην άκρη του εξαερωμένου πάγγχρυσου δρόμου
δίνοντας νόημα στό εξαίσιο δειλινό πού βυθιζόταν στό αίώνιο.

Βουκουρέστι, 24.XI.59

Ο γυμνός

Τόν κοιτάζαν παράξενα, σχεδόν έχθρικά, σά νά ζητούσαν
νά του άποσπάσουν τό προσωπικό του μυστικό — ποίο μυστικό; — δέν είχε
τίποτα νά κρύψει.

Όστόσο αισθάνθηκε ένοχος γι' αυτή την ύποψία τους. Άξαφνα
άνέβασε τό χέρι του ως επάνω στό λαιμό του
σά νά 'τανε πραγματικά γυμνός και σά νά κρύωνε,
σά νά 'θελε κάτι ν' απόκρύψει
ή κάπου νά κρυφτεί. Κούμπωσε τό πουκάμισό του,
μά, καθώς ήταν ταραγμένος, έκοψε όλα τά κουμπιά του κι άπόμεινε
γυμνός κι άνυπεράσπιστος,
ντυμένος μόνον την άδάσταχτη άθωότητά του,
τή συστολή του και την ένοχή του γι' αυτήν του την άθωότητα. Τότε, οί
άλλοι

έριξαν καταγής τά όπλα τους και τόν έντυσαν
μέ τή μεγάλη ζέστα των ματιών τους, πού ήτανε τό μυστικό του.

Βουκουρέστι, 25.XI.59

Μεταχθίων (1976)

1

"Ανθρωποι βιαστικοί
ξένοι
άνθρωποι δικοί μας
ξένοι
αυτός πιά ξένος
άργος
κλείνεται στην ντουλάπα
κλείνεται στον καθρέφτη
ρίχνει τά παπούτσια στον ώμο του
φεύγει
έχει μιά λίμνη
μέσα της βλέπει ανάποδα τά σπίτια
ανάποδα τά δέντρα
τό παιδί μέ τόν τροχό
τή γυναίκα μέ τό καλάθι
αυτός ίσος ό ανάποδος —
Στό κάτω μέρος έχει φώς.

Ο εξαδάχτυρος (1976)

Διαφορετικά
μέ τά παπούτσια ανάποδα
μέ τό καπέλο στραβά
ίσιος δρόμος
κανένας νεκρός
πίσω άπ' τά δέντρα.

Πονηριά πονηριά
τί άρνήσεις τί περιστροφές
τί συγκαταβάσεις
τό νοῦ σου στή βροχή
ή κόκκινη βούλα στή μύτη σου
θά ξεβάψει.

Τό σκουφί του γελωτοποιού
τό βρακί τά παπούτσια του
τό ποδήλατό του
του τά 'κλεψα
του άφησα στήν πόρτα του
ένα μεγάλο καράβι.

Ποιήματα ΙΓ', Κέξρος

Ο εξαδάχτυρος (1976)

Άφηστε τίς όμπρέλες
άνοιχτές στό διάδρομο
νά στεγνώσουν
ή ζάχαρη ακρίβυνε
έχουμε πολλή δουλειά
μέ τίς άκάλυπτες λέξεις.

Διέκριναν τά νοήματα
χειροκροτήσαν τίς ιδέες —
τή ζώνη στό πάτωμα
τόν άχινιό στήν καρέκλα
δέν τά είδαν —
άφησαν έξω τό ποίημα.

Αρχαί, πορτί αρχαί βέβα στη νύχτα, Κέξρος 1991

Τα αρνητικά της σιωπής (1987)

Άπουσίες

Ωραία γυναίκα, σιωπηλή, βραδυπορούσα,
περιβλημένη τήν πορφύρα τής έσπέρας
ανάμεσα σέ δυό παγόνια μέ άνοιχτές τίς ούρές τους.
Έξω άπ' τήν πόρτα οι μεγάλες λασπωμένες γαλότητες
του δασοφύλακα. Καί πάνω άπ' τά κατάρτια
κρυφοκοιτάει ένα μικρό βραδύγλωσσο φεγγάρι.
Θά πρέπει τώρα νά μιλήσεις έσύ αντί για κείνο,
όμως οι λέξεις λείπουν σέ ποιήματα είπωμένα κιόλας.

Πριν και μετά (1976)

Άπροσδόκητη γέφυρα

Σάν έφτασε μπροστά στον γκρεμό, σταμάτησε ήσυχα, κοίταξε κάτω
κι άρχισε νά όπισθοχωρεί μέ άργά, συλλογισμένα βήματα — τ' άκουγε
κιόλας
νά ήχοῦν βαθιά σέ κάποια μακρινή κοιλότητα πίσω άπ' τή ράχη του. Στά-
θηκε πάλι,
έσκυψε σά νά γύρευε κάτι στή γή. Πήρε μιά πέτρα
καί τή σφεντόνισε μ' άπρόσμενη ένταση άθλητή πάνω άπ' τό χάσμα
ύστερα κίνησε ξανά προς τά έμπρός, πλησίασε τόν γκρεμό καί μέ ίσο βήμα
πέρασε τό λεπτό γεφύρι πού 'χε διαγράψει ή τροχιά τής πέτρας. Τόν διέ-
κρινα για λίγο
στό άπέναντι βουνό' κουνούσε τό καπέλο του — δέν καλοφαινόταν
τόν έσβηνε τό φώς' κι έπρεπε πιά νά τόν άκολουθήσω.

Λαχνοί (1977)

132

"Αν είχε μιάν άρκούδα
καί έφτά χρυσά κουμπιά
θά 'ταν θηριοδαστής
των καραβιών
τό Σαββατόβραδο.

Στό νοσοκομείο

Ησυχο άπόγευμα. Μιά καμινάδα, στέγες, ή γραμμή
του λόφου,
ένα έλάχιστο σύννεφο. Μέ πόση άγάπη
κοιτάς άπ' τ' άνοιχτό παράθυρο τόν ούρανό
σά νά τόν άποχαιρετάς. Κι αυτός σέ κοιτάζει. Ά-
λήθεια,
τί πήρες; τί έδωσες; Δέν έχεις καιρό νά λογαριάσεις.
Τήν πρώτη καί τήν τελευταία σου λέξη
τήν είπαν ό έρωτας καί ή επανάσταση.
Όλη σου τή σιωπή τήν είπε ή ποίηση. Τί γρήγορα
πού μαδοῦν τά τριαντάφυλλα. Γι' αυτό κι έσύ θά
φύγεις
παρέα μέ τήν όρθιαν άρκουδίτσα πού κρατάει
ένα μεγάλο πλαστικό τριαντάφυλλο στά μπροστινά
της πόδια.

Νά ζωγραφίζεις πέτρες, ήσυχος, ξεχασμένος,
 ακολουθώντας τις βουβές υπαγορεύσεις τους. Ίδού,
 μια κόρη
 πάναγνη, ωραία, μέ στηθος γυμνό. Στή ματιά της
 φέγγει ή δική σου θλίψη πού δέν τήν έρωτεύτηκες.
 Ίδού,
 κι ό άρχαίος έφηβος μέ τήν ταινία στους βοστρύχους
 καί μέ τήν άφρογη κατατομή. Πιθανόν δισκοβόλος,
 πιθανόν μουσικός. Άλλά δέν έφτασε ή πέτρα
 νά σχεδιάσεις καί τή λύρα πάνω στό γόνατό του.
 Ώστόσο
 άργά τή νύχτα, περασμένα μεσάνυχτα, άκοῦς
 τήν άφαντη λύρα νά ήχει σ' ένα έξαίσιο τραγούδι,
 ένα δικό σου άνείπωτο τραγούδι, ένῶ
 τ' άσθενοφόρα πολυθόρυβα κάτω στό δρόμο
 περνάνε μεταφέροντας τούς 78 σκοτωμένους.

Καρλόβασι, 29.VIII.87

. 68 .

Ίσως νά μās υπερασπίσει άκόμα
 ή φωνή ενός πουλιού,
 ένα άστρο πού μās δείχνει τήν προτίμησή του,
 ή γαλανή γραμμή τών βουνών στό χρυσό δειλί.
 κι ό λόγος πού ώριμάζει στή βαθύτερη σιωπή.

Άρχά, ποῦ αρχά βρέσα στω νύχτα
(1988)

Ένα άνθοπωλεῖο

Ολα τά υπάρχοντά του τά ξόδεφε. Ξόδεφε άκόμη
 όλα τά μυστικά του σέ διαφορούμενες λέξεις. Έξ-
 άντλησε
 τά τελευταῖα του άποθέματα ούρανοῦ σέ σιωπηλές
 τελετουργίες,
 σέ εἰκονικά συμπόσια μέ άδεια ποτήρια,
 μέ μουσικές χωρίς ὄργανα. Τώρα σωπαίνει. Ώστόσο
 ξέρει καλά πώς στή γωνιά τών ὁδῶν Κόρακα καί
 Παπαναστασίου
 λειτουργεῖ πάντα ένα μικρό θλιμμένο άνθοπωλεῖο
 καί τό περίεργο εἶναι πώς υπάρχουν άκόμη
 άνθρωποι, μάλλον φτωχοί, πού αγοράζουν λου-
 λούδια.

. 72 .

Δέ θά 'θελε νά φύγει ντυμένος επίσημα
 αλλά μ' ένα ανοιξιότικο πουκάμισο ξεκούμπωτο,
 μ' ένα ξεκούμπωτο χαμόγελο,
 ανάμεσα σέ χάρτινες πολύχρωμες σημαιοῦλες
 μιās παιδικῆς γιορτῆς.

21.X.88

Δευτερόγεπτα
(1988-89)

. 81 .

Λίγο λίγο τά ὀνόματα δέν εφαρμόζουν
 πάνω στά πράγματα. Καπνοί τσιγάρων
 γεμίζουν τό σπίτι. Ή νικοτίνη
 πικρίζει τά χεῖλη τῆς σιωπῆς. Αὔριο
 θά πρέπει ν' αγοράσω μιάν ὀμπρέλα.

. 82 .

Ξαναγυρνᾶμε σ' αὐτά πού ἐγκαταλείψαμε,
 σ' ἐκεῖνα πού μās ἐγκατέλειψαν. Στά χέρια μας
 ένα πλήθος κλειδιά, πού δέν ανοίγουν
 οὔτε πόρτα οὔτε συρτάρι οὔτε βαλίτσα —
 χτυπᾶμε τό 'να στ' άλλο καί χαμογελᾶμε
 μήν ἔχοντας πιά νά ξεγελάσουμε κανέναν
 οὔτε τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας.

Άθήνα, 1.1.89

Το γυφινό Σέν-τρο (1987)

Ἀποκατάσταση

Δέν ἄγαπούσε διόλου τὰ πουλιά, τὰ λουλούδια, τὰ δέντρα
πού γίναν σύμβολα ἰδεῶν, χρησιμοποιούμενα ἐξίσου
ἀπὸ ἐντελῶς ἀντίθετες παρατάξεις. Αὐτός προσ-
παθοῦσε
νά τὰ ἐπαναφέρει στή φυσική τους ὑπόσταση. Τὰ πε-
ριστέρια, π.χ.,
ὄχι συνθήματα ποικίλων συνεδρίων, ἀλλὰ πουλιά
ώραῖα, ἐρωτικά, βαρυπερπάτητα, πού ὅλο φιλιούνται
στόμα μέ στόμα στήν αὐλή καί μου γεμίζουν τὰ πλα-
κάκια
μέ κουτσουλιές καί πούπουλα (μ' ἄρσουν ἔτσι).
ἦ, τό πολύ πολύ: μικροί ταχυδρόμοι πού μεταφέρουν
πάνω ἀπ' τίς σφαῖρες
τὰ γράμματα φτωχῶν παιδιῶν πρὸς τό Θεό ζητῶν-
τας του
τετράδια καί παπούτσια καί λίγες καραμέλες. Τὰ
κρίνα
ὄχι ἐμβλήματα ἀγνότητος μά φυτὰ μυροβόλα
ὅλο αἰσθησιασμό, μέ ὀλάνοιχτα τὰ πέταλά τους
νά δείχνουν τεντωμένους τοὺς χρυσοσπορους στήμο-
νες. Κι ἡ ἐλιά
ὄχι ἔπαθλο νίκης ἢ εἰρήνης ἀλλὰ μάνα καρποφόρα
πού δίνει τό λαδάκι γιὰ τό πιάτο μας καί γιὰ τό
λύχνο,
γιὰ τοῦ μωροῦ τό σύγκαμα καί γιὰ τό λαβωμένο
γόνατο
τοῦ ἀνήσυχου, ἀνυπάκοου παιδιοῦ, κι ἀκόμη
γιὰ τό φτωχό καντηλάκι τῆς Παναγίας. Κι ἐγώ —
εἶπε —

καθόλου μύθος, ἥρωας ἢ θεός, μά ἀπλὸς ἐργάτης
ὅπως κι ἐσύ κι ἐσύ καί ὁ ἄλλος — προλετάριος τῆς
τέχνης
ἐρωτευμένος πάντα μέ τὰ δέντρα, τὰ πουλιά, τὰ ζῶα
καί τοὺς ἀνθρώπους,
ἐρωτευμένος προπάντων μέ τό κάλλος τῶν καθάρων
στοχασμῶν
καί μέ τό κάλλος τῶν νεανικῶν σωμάτων — ἓνας
ἐργάτης
πού γράφει, γράφει ἀκατάπαυστα γιὰ ὅλους καί γιὰ
ὅλα
καί τ' ὄνομά του σύντομο κι εὐκολοπρόφερτο: Γιάν-
νης Ρίτσος.

Ἀνοιχτή ὁμιλία

Τὴν ὥρα πού ἔφευγε, στάθηκε στήν πόρτα. «Ξέρετε —
εἶπε —
ξέχασα νά σᾶς πῶ τό πιό ἐνδιαφέρον. Μά καί τώρα,
πού μόλις τό θυμήθηκα, τό ξέχασα ἀμέσως. Σᾶς ζη-
τῶ συγγνώμη.»
Ἐμεῖς κοιταχτήκαμε. Δέν εἶπαμε τίποτα. Ἐκεῖνος
ἔκλεισε πίσω του τὴν πόρτα. Βγήκε στὸν κῆπο. Τὸν
εἶδαμε
πίσω ἀπ' τὰ τζάμια τοῦ παράθυρου νά προχωρεῖ
ἀργά, συλλογισμένα, μέ τὰ χέρια στίς τσέπες. Ἄ-
ξαφνα,
ἔβγαλε τό σακάκι του (ξέροντας, σίγουρα, πῶς τὸν
βλέπουμε)
καί τό ῥιξε στοὺς ὤμους τοῦ ἀγάλματος. Γύρισε,
μας χτύπησε τό τζάμι, γέλασε κι εἶπε:
«αὐτό εἶχα νά σᾶς πῶ». Γέλασε πάλι
κι ἔφυγε μέ χαρούμενα παιδιάστικα βήματα.

Φθινοπωρινό χρέος

Τό σπίτι μύρισε κιόλας φθινόπωρο. Κι είμαστε άνετοι-
μοι πάλι,
χωρίς πουλόβερ και κασκόλ. 'Απρόσμενα σύννεφα
ἀπ' τό πρωί σκοτεινιάζουν τούς λόφους. Θά πρέπει
νά βιαστούμε
νά κάνουμε τίποτα προμήθειες, γιατί ὅπου νά 'ναι
καταφτάνουν
οἱ φωνακλάδες ἄνεμοι. Οἱ ἀτμοὶ τῆς κουζίνας
πιάνουν τὴν πρώτη θέση στὴ σιωπὴ τῶν διαδρόμων.
'Ενα ἕνα
κλείνουνε τὰ παραθαλάσσια κέντρα. Στὴ βρεγμένη
προκυμαία
ἄδεια κουτιά τσιγάρων, πλαστικά δοχεῖα, ἐφημερίδες
κι οἱ πεινασμένες ἀδέσποτες γάτες πού κοιτάζουν
τό ρολόι τοῦ τελωνεῖου δίχως δεῖχτες. Ξεχασμένες ἐ-
ρωτήσεις

τριζοβολοῦν ξανά σὰν σκουριασμένοι ἀνεμοδεῖχτες
πάνω σέ στέγες ἔρημων σπιτιῶν πού οἱ ἰδιοχτῆτες
τους
πεθάναν ἀπὸ χρόνια φθισικοὶ χωρὶς ν' ἀφήσουν κλη-
ρονόμους.
'Ομως ἐσύ, στό πείσμα τῆς βροχῆς καὶ τῶν ἀνέμων,
ἐπιμένεις
κάτω ἀπ' τὴ λάμπα σου, σέ τούτη τὴ σκληρὴ
καρέκλα,
κάτι ν' ἀφήσεις γιὰ τούς ἐπερχόμενους — δυό στί-
χους ἔστω,
γραμμένους μέ τό χέρι τῆς βροχῆς, πού δείχνουν τρέ-
μοντας
πάντα καὶ πάντα πρὸς τό μέρος τοῦ ἡλίου.

Καρλόβασι, 14.VIII.87

Αυτό μονάχα

Επίμονος άνθρωπος. Στο πείσμα του χρόνου ισχυρίζεται:
«ἔρωτας, ποίηση, φῶς». Σ' ἓνα σπιρτόξυλο χτίζει
μιά πολιτεία μέ σπίτια, δέντρα, ἀγάλματα, πλα-
τεῖες,
μέ ὠραῖες βιτρίνες, μέ μπαλκόνια, καρέκλες, κι-
θάρες,
μέ ἀληθινούς κατοίκους κι εὐγενικούς τροχονόμους.
Τά τραῖνα
φτάνουν κανονικά στήν ὥρα τους. Τό τελευταῖο ξε-
φορτώνει
μικρά τραπεζάκια μαρμάρινα παραθαλάσσιου κέντρου
ὅπου ἰδρωμένοι κωπηλάτες μέ ὁμορφα κορίτσια
πίνουνε παγωμένες λεμονάδες κοιτώντας τά πλοῖα.
Αὐτό μονάχα θέλησα νά πῶ κι ἄς μή μέ πιστέψουν.

Ἀποφυγή

Μιλοῦσε. Μιλοῦσε πολύ. Δέν ἄφηνε τίποτα
χωρίς νά τό ζυγίσει στή φωνή του. Πόσα καί πόσα
νυχτέρια
ν' ἀκούει τά τραῖνα, τά καράβια ἤ τ' ἄστρα,
νά λογαριάζει τήν ὕλη καί τό χρῶμα ενός ἤχου,
νά δίνει ὀνόματα σέ σκιές καί σύννεφα. Τώρα,
αὐτός ὁ ἐγκάρδιος κι ὁμιλητικός, σωπαίνει,
ἴσως γιατί στό βάθος διέκρινε τά σβησμένα φανάρια,
κι ἀρνεῖται
ν' ἀρθρώσει τή μοναδική κι ἐσχάτη λέξη «μαῦρο».

Ὁ ποιητής

Οσο κι ἂν βρέχει τό χέρι του μέσ στό σκοτάδι,
τό χέρι του δέ μαυρίζει ποτέ. Τό χέρι του
εἶναι ἀδιάβροχο στή νύχτα. Ὅταν θά φύγει
(γιατί ὅλοι φεύγουμε μιά μέρα) θαρρῶ θά μείνει
ἓνα γλυκύτατο χαμόγελο στόν κόσμο ἐτοῦτον
πού ἀδιάκοπα θά λέει «ναί» καί πάλι «ναί»
σ' ὅλες τίς προαιώνιες διαφευσμένες ἐλπίδες.

Τα αρνητικά
της ζωής
(1987)

Ἑπιγραμματικό

Νά μέ θυμόσαστε - εἶπε. Χιτριάδες χιτριάμε-
τρα περπαῖναι
χωρίς ψωμί, χωρίς νερό, πᾶνω σέ πέτρες κι
ἀγκάθια,
γιά νά σᾶς φέρω ψωμί ὅ νερό ὅ τριαντάφυλλα.
Τήν ὁμορφιά
ποῖς μέ δέν ἦν πρόδωσα. Ὅσο λό βίος μέ τό μοῖρα-
βα δίκαια.
Μερίκις ἔχω δέν κολάησα. Πλάμπιλωτος. Μά'
ἓνα κυριόκι ἔσ' ἀγρῶ
ἰς πτό ἀγριές νύκτες μας φώλια. Νά μέ θυμάστε.
Τῶναι συχωρᾶτε μέ αὐτήν ἡν λεγούσιν μέ θλίψη:
Θά' θεῖτε
ἀνόμην μιάφορά μέ τό γρηπτό δρεπανόκι ἔσ' φεγγα-
ρις νά περὶ σῶ
ἓνα ὥριμο κλάσιν. Νά κλαθῶ κλό καλώφιν, κ' ἐκσι-
λῶ
ὅ' νά μαρῶ σπερὶ σπερὶ τό κλάρι μέ κ' μπροσλι-
νά μέ δόνητα
θαυμάζοντες κι ἐξογώντες ἑλόν ἴόν κόσμον
πᾶ ἀφῆνω,
θαυμάζοντες κι ἑκείνον πᾶ ἀνεβαίνει λό γόφο
κλό παχαρικο γιόγεσμα. Δέστε:
Γιό ἀριστερό μανήκι ἔσ' ἔχει ἓνα πορφυρό λείρα-
γωνο μπᾶζωμα. Αὐτό
δεῖ διακρίνεται πρᾶν καθαρά. Τῶναι ἴθιγα αὐτό προ-
πᾶντων νά σᾶς δείξω.
Τῶναι ἴσως γι' αὐτό προπᾶντων θ' ἀξίζε νά μέ θυμάστε.

Καργίλας, 30.VIII.87

